

Förutsättningar

för Vimmerby kommuns Översiktsplan 2050

ÖP 2050

Bilaga och underlag 2023-11-03

Vimmerby
kommun

Innehållsförteckning

	Förutsättningar	4
1	Historia och befolkning	5
1.1	Kommunens framväxt	6
1.2	Vimmerby blir stad	6
1.3	Orternas historik	8
1.4	Befolkningsutveckling och dagsläge	11
2	Bebyggelse och planberedskap	14
2.1	Bostäder	15
2.2	Verksamheter	15
2.3	Planberedskap	15
3	Sociala värden och service	18
3.1	Inledning	19
3.2	Service	19
3.3	Folkhälsa	22
3.4	Trygghet och säkerhet	23
3.5	Jämlikhet och jämställdhet	24
3.6	Barnperspektivet	24
3.7	Integration	24
3.8	Tillgänglighet	25
4	Klimat och energi	26
4.1	Klimatet förändras	27
4.2	Klimatanpassning	32
4.3	Energi	32
5	Kommunikationer	37
5.1	Riksintresse för kommunikationer	38
5.2	Järnväg	39
5.3	Kollektivtrafik	39
5.4	Gång- och cykelvägar	41
5.5	Vägar	41
5.6	Resvanor	41
5.7	Elektronisk kommunikation	42
6	Näringsliv och turism	43
6.1	Näringslivsstrukturen	44
6.2	Arbetskraft och pendling	45
6.3	Besöksnäring	45
6.4	Tillverkningsindustri	45
6.5	Bygg och anläggning	45
6.6	Handel och kommersiell service	45
7	Natur och vatten	46
7.1	Landskap	47
7.2	Grön infrastruktur	50

7.3	Blå infrastruktur	53
7.4	Ekosystemtjänster och biologisk mångfald	55
7.5	Riksintresse för naturvård	56
7.6	Natura 2000	57
7.7	Riksintresse för skyddade vattendrag	60
7.8	Skyddade områden	60
7.9	Andra skyddsvärda områden	63
8	Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen	66
8.1	Strandskydd	67
8.2	Landsbygdsutveckling i strandnära lägen	68
8.3	Identifierade områden för utpekande av LIS	70
9	Rekreation och friluftsliv	79
9.1	Friluftsliv	80
9.2	Tätortsnära rekreation	82
10	Kulturmiljöer	83
10.1	Riksintresse för kulturmiljövård	84
10.2	Fornminnen	87
10.3	Värdefulla bebyggelsemiljöer	87
10.4	Kyrkliga kulturminnen	88
10.5	Övriga kulturvärden	91
11	Miljö- och riskfaktorer	92
11.1	Riksintresse för totalförsvaret	93
11.2	Miljöfarlig och störande verksamhet	94
11.3	Förorenad mark	95
11.4	Transport av farligt gods	96
11.5	Strålning	97
11.6	Radon	97
11.7	Buller och vibrationer	98
11.8	Miljö kvalitetsnormer	98
12	Vatten, avlopp och avfall	110
12.1	Vatten och avlopp	111
12.2	Avfall	115
13	Regionala frågor	116
13.1	Regiontillhörighet och läge	117
13.2	Regional och mellankommunal samverkan	118
13.3	Kommunikationer	118
13.4	Arbetspendling	119
13.5	Handel	119
13.6	Turism och besöksnäring	119
13.7	Grönstruktur och rekreation	120
13.8	Vindkraft	120
13.9	Gränsöverskridande intressen	120
13.10	Vattenförsörjning	120
14	Referenser	121

Förutsättningar

Denna bilaga till Vimmerby kommuns översiktsplan är en viktig del av arbetet med översiktsplanen. Bilagan innehåller fördjupade texter om Vimmerby kommuns förutsättningar kopplat till den översiktliga planeringen av kommunens fysiska miljö. Innehållet i översiktsplanen är starkt kopplad till de förutsättningar som beskrivs i denna bilaga och de båda dokumenten bör ses som en helhet.

Bilagan är uppbyggd kring olika temakapitel som i viss mån överensstämmer med översiktsplanens uppbyggnad.

1. Historia och befolkning

*Borgmästargårdens trädgård, Vimmerby.
Vimmerby kommuns bildarkiv.*

Vimmerby stad är en gammal ort centralt belägen i en bygd präglad av småjordbruk. Geografiskt ligger kommunen i nordöstra delen av det småländska höglandet. Här tränger djupa sprickdalar in norrifrån. I de västra delarna av kommunen ligger bebyggelsen ofta på höjder med jordbruksmarken nedanför på sluttningarna. I de östra delarna ligger jordbruksmarken oftast i nord-sydliga dalgångar.

Stångån, belägen cirka 500 meter väster om Vimmerby centrum, flyter norrut och mynnar ut i sjön Krön. Den mark som ligger syd och sydväst om Vimmerby, utmed ån, har under lång tid varit våtmark. Utmed höjdryggar har Kungsvägen mellan Stockholm och Kalmar passerat genom kommunen, lite väster om Vimmerby centralort. Från Kungsvägen ledde den äldre vägen mellan Västervik och Eksjö in i Vimmerby stad.

I och nära Vimmerby stad finns rikligt med fornlämningar. 400 meter från Vimmerby centrum ligger Gästgivarehagen med närmare 300 vikingatida gravar. Gravfältet är ett av de större områdena med fornlämningar i Kalmar län och ett av de större från vikingatiden i södra Sverige. Gravfältet i Gästgivarehagen kan tyda på att en större by eller bosättning funnits här under yngre järnåldern.

Vimmerbys historia präglas även av bränder och plundring där staden år 1192 brann för tredje gången. Under den äldre medeltiden före 1350 var Vimmerby dock en framgångsrik och växande stad. Inte minst då staden var lokaliserad intill den grusås i Stångådalen där några av de viktigaste vägarna i Sverige på denna tid möttes. Detta gjorde Vimmerby till en central knutpunkt.

1.1 Kommunens framväxt

År 1862 bildades de landsbygdskommuner som längre fram slogs samman till Vimmerby kommun. De äldsta landsbygdskommunerna som fanns i Vimmerby var relativt små till ytan och vanligtvis delad i samma gräns som en socken.

Inledningsvis bestod området som idag utgörs av Vimmerby kommun av de gamla landsbygdskommunerna Frödinge, Locknevi, Djursdala, Pelarne, Rumskulla, Södra Vi, Tuna och Vimmerby landskommun samt Vimmerby stad. I Tuna kommun ingick även Ishult, samt omfattade Locknevi kommun, Blackstad socken.

På 1950-talet genomfördes storkommunsreformen och små landskommuner lades samman till storkommuner. Vid denna tid slogs Vimmerby landskommun, Frödinge, Pelarne och Rumskulla kommuner samman och fick namnet Sevede kommun. Södra Vi och Djursdala kommuner bildade Södra Vi storkommun. Locknevi och Blackstad kommuner gick i sin tur också samman och bildade Locknevi storkommun. Likaså gick Tuna och Ishult tillsammans och bildade Tuna kommun.

Efter en sammanslagning av dessa storkommuner 1971 bildades nuvarande Vimmerby kommun. Vid denna sammanslagning blev Ishult en del av Oskarshamns kommun och Blackstad blev en del av Västerviks kommun (Vimmerby kommun 2022b).

1.2 Vimmerby blir stad

När en plats tilldelades stadsrättigheter blev den formellt en stad. Stadsrättigheter innebar att staden fick privilegier som rörde handel, egna rättsregler och en särskild administration. Vimmerby är nr 37 i ordningen av svenska städer enligt Sveriges Nationalatlas. När Vimmerby fick de första stadsrättigheterna är okänt. År 1350 nämns Vimmerbys sigill i ett gåvobrev och det har tolkats som att Vimmerby då var stad. Vimmerby nämns första gången i skrift som marknadsplats 1364 och utvecklas vid tiden till en tingsplats och centralort i det som då var Sevede härad.

1.2.1 Stadens framväxt

Vimmerbys centrala delar har vuxit fram på en naturlig ås. Staden har medeltida grunddrag med sitt torg, sina gator och tomter, med en oregelbunden rutnätsstruktur, som lever kvar än idag trots att staden flera gånger bränts av danskarna. Kring kyrkan, som ligger på åsens högsta punkt och i närhet till torget, har be-

byggelsen vuxit åt väster på åsens rygg utmed Storgatan och parallella gator. Bebyggelsen har till stor utsträckning präglats av åsens topografi.

Tack vare lantmätarnas arbete vid mitten av 1600-talet finns en mycket tidig geometrisk karta över staden. Den är författad år 1648 av lantmätaren Ambjörn Larsson, en på sin tid välkänd kartograf. Kartan över Vimmerby visar all den mark som tillhörde stadens invånare. Det som utgjorde Vimmerby stad vid mitten av 1600-talet var en mycket liten koncentration av bebyggelse med en omgivande, splittrad landsbygd. Stadens invånare var beroende av jordbruk för sin överlevnad.

På 1600-talet sträckte sig staden, staketomgärdad, från kyrkan i den östra delen av staden, västerut förbi torget ungefär i höjd med nuvarande Klemens gränd. I var sin ände av Storgatan fanns två portar i staketet som ledde in till staden. Staketet och portarna behövdes för att Vimmerby skulle kunna avkräva de inpasserande handelsmännen tull. Torget hade samma

placering som idag, men var betydligt mindre än nu. Torget var ett så kallat hörnslutet torg. Det innebär att gatorna som gick till torget inte tangerade hörnen utan landade på torget en bit in på sidorna.

Under 1800-talet växte Vimmerbys bebyggelse främst längs med Drottninggatan och Kungsgatan. 1821 utbröt en brand i ett av husen vid torget som spred sig snabbt i träbyggnaderna. Rådhuset och gårdarna kring torget och dess närhet förstördes, medan gårdarna längre ner på Storgatan klarade sig. Ny bebyggelse uppfördes vid och nära torget, som domineras av rådhuset och stadshotellet. Öster om torget ligger bank- och affärshus och kyrka. Nuvarande kyrka uppfördes 1856 på mark där flera kyrkor stått tidigare. Järnvägen mellan Vimmerby och Hultsfred stod klar 1877 och 1902 stod även sträckan Vimmerby-Linköping klar.

Under 1800-talet fanns en viss befolkningstillväxt i Vimmerby men det var först under 1900-talet som befolkningstillväxten tog fart. På 1930-talet växte Vimmerby åt sydost och

Rudells sko- och läderaffär, Vimmerby.
Vimmerby kommuns bildarkiv.

nordost. Särskilt växte befolkningen under 1950- och 60-talet när bostadsområdena ut mot Lundgatan växte fram och utbyggandet av industrier tog fart, vilka genererade flertalet nya arbetstillfällen i Vimmerby (Vimmerby kommun 2015). Stadens utbyggnadsepoker syns tydligt i stadsmönstret, med 1920- och 1930-talets öppna strukturer uppdelade i mindre enheter – för att sedan övergå till 1960-talets strukturer med återvändsgator och små insprängda grönområden mellan bebyggelsen. Flera bostadsområden ligger högt och har fin utblick över staden. Området närmast riksvägarna 23/34 och 40 ligger lägre.

1.2.2 Bebyggelsens karaktär lever kvar

Vimmerbys centrala delar har en småskalig bebyggelse i trä från 1600-, 1700- och 1800-talen, 1,5 till 2,5 våningar höga, rödmålade eller målade i ljusa färger, med välbevarade gårdsrum. I flera hus finns ursprungliga dekorationsmålningar. Husen är placerade ut mot gatan och bildar slutna rum där gata och hus blir en enhet. De äldre husen är enkla och ofta saknas foder runt fönsterna, en typisk detalj i norra Kalmar län. Husens fasader har halvrund locklistpanel eller lockpanel som avslutas med vattbrädor.

1.3 Orternas historik

1.3.1 Storebro

Storebro är beläget söder om Vimmerby stad, intill riksväg 23/34. Bruksorten har anor från 1728 och intill Storebro damm ligger idylliska smedstugor från 1700–1800-talet samt bruksmuseet. Storebro är än idag ett brukssamhälle med flertalet företag.

1.3.2 Södra Vi

Södra Vi är beläget norr om Vimmerby stad. Utmärkande för Södra Vi är dess historia som gammal hälsokälla från 1759. Här finns idag en brunnsark och museer. Ivars Udde och ön Krönsborg är platser i Södra Vi med lång historia. Arkeologiska undersökningar har gjorts som visar på att medeltida befästningar funnits där.

1.3.3 Frödinge

Frödinge ligger cirka 1 mil öster om Vimmerby centralort. I Frödingebygden finns många märken från odlingens och kulturens gryning. I Alsta by finns gravar och stenrosen från såväl stenålder som bronsålder och järnålder. Frödinge är en medeltida församling och nämns första gången i skrift 1370 som "Ffrødhunga sokn". Socknen hade under medeltiden och

Frödinge kyrkby, 1930-talet.
Vimmerby kommuns bildarkiv

1500-talet samma omfattning som den nuvarande. Frödinge har även en originell, spånklädd timrad kyrka i skeppsform, byggd 1739

1.3.4 Gullringen

Gullringen ligger i norra delen av Vimmerby kommun, knappt två mil norr om Vimmerby. Orten var tidigt befolkad och det finns flera fynd som visar att det redan under stenåldern bodde människor här. Godset Ålhult har en lång historia och det omnämns redan på 1300-talet. Huvudgården är nu avstyckad. Kungsvägen som går norr om Gullringens huvudgata, Storgatan, är en av landets äldsta vägar.

1.3.5 Tuna

Två mil sydost om Vimmerby ligger tätorten Tuna, som präglas av den vackra småländska naturen som omger tätorten. Tuna är en gammal ort med lång historia. Man har hittat lämningar som vittnar om att bebyggelse fanns här redan under bronsåldern. Det finns även dokumenterat i äldre skrifter att Tuna var en centralort i denna del av Kalmar län, detta då tätorten tidigt var bebodd av flertalet människor.

Tuna förknippas bland annat med släkten Hammarskjöld, där Tuna gård från 1610 är ett välbevarat exempel på en gårdsanläggning som funnits länge i en släkts ägor. Här hålls idag kulturarrangemang och underhållning under somrarna.

Genom Tuna går även vägen mellan Vimmerby och Oskarshamn. Denna utgjorde historiskt sett en viktig förbindelse mellan inlandet och Östersjön.

1.3.6 Rumskulla

Rumskulla är en ort med historia långt bak i tiden. I Rumskullabygden har man hittat rester som vittnar om tidig järnframställning daterad till drygt 2000 år tillbaka. Området kring Norrhult och Garpön i sjön Hjorten är även platser som visar sig varit bebodda långt tillbaka i tiden.

Den första kyrkan i Rumskulla byggdes år 1185, vilken ersattes när den nuvarande stenkyrkan byggdes år 1836. Nordväst om kyrkan och Rumskulla samhälle ligger den ur-

Oscar II och kronprins Gustav invigdes järnvägen 8 juni 1902 i Gullringen. Vimmerby kommuns bildarkiv.

Bygatan, Djursdala by. Vimmerby kommuns bildarkiv.

sprungliga radbyn, vilken längre tillbaka bestod av tre gårdar. En av dessa var Skattegården som idag utgör själva byn. Inte långt härifrån ligger Katthult, vilken är plats för Astrid Lindgrens sagor om Emil i Lönneberga. Katthult är en av ortens största turistattraktioner. I Rums-kullabygden finns även sevärdheter som Norra Kvills Nationalpark och Kvilleken.

1.3.7 Djursdala

Namnet Djursdala har orten fått av den sjö som ligger i Djursdala och som under 1700-talet benämndes Juttersdala. Djursdala är en ort med historia som sträcker sig ända från medeltiden och vid denna tid utgjordes orten av en dubbel radby. Djursdala kyrka byggdes år 1692 efter det att den tidigare kyrkan på platsen brunnit ner året innan.

Innan det att orten genomgick storskiftet 1736 fanns det 36 gårdar runt bygatan och vid 1800-talets början fanns det cirka 250 personer bosatta i orten. I Djursdala har det bedrivits skolundervisning sedan mitten av 1800-talet. Idag präglas orten av en småländsk företagsanda och ett rikt föreningsliv, där man tillsammans arbetar för en levande landsbygd.

1.3.8 Pelarne

Pelarne är likt flertalet orter i Vimmerby en plats med lång historia och här finns bland annat en medeltida träkyrka från 1200-talet. Pelarne kyrka är en av landets äldsta och är även en av få bevarade i sitt slag. I Pelarne har man även funnit lämningar från järnåldern.

Ett par kilometer utanför Pelarne ligger Svedstorp, vilket är känt från Astrid Lindgrens sagor som "Bullerbyn". Pelarne utgörs framför allt av en utpräglad jordbruksbygd med ett flertal äldre bebyggelser.

1.3.9 Locknevi

Locknevi omnämns som egen församling 1348, men redan omkring år 1200 fanns en kyrka i orten. Intill kyrkan har man funnit ett fält med 20 gravar från yngre järnåldern. Detta vittnar om att folk har varit bofasta i Locknevi under en längre tid. Kyrkan som står i Locknevi idag är från tidigt 1900-tal och den ersatte den gamla kyrkan.

Söder om Locknevi finner man Skansbergets fornborg, vilken visar på att orten under yngre

järnåldern var en expanderande bygd. Idag finns en hembygdsförening i Locknevi som innehar över 800 föremål som de vårdar och visar upp, vilka framför allt speglar bondejordbruket som en gång i tiden fanns i orten.

1.4 Befolkningsutveckling och dagsläge

Vimmerby kommun hade 15 672 invånare den 31 december 2020 (SCB 2021a). Befolkningen i kommunen har under längre tid minskat för att sedan plana ut de senaste tjugo åren. År 1973 hade kommunen 16 545 invånare och sedan dess har det minskat med drygt 5 procent, till år 2020 räknat.

Statistiska centralbyrån (SCB) har 2021 tagit fram en framskrivning av Sveriges befolkning i riket, län och kommuner (SCB 2021b). Framskrivningen bygger på antaganden om barnafödande, dödlighet samt in- och utflyttning.

Kommunernas egna planer och mål för bostadsbyggande är inte medtaget i beräkningarna. Rapporten redovisar att andelen äldre över 65 år i Sverige ökar, i synnerhet andelen som är 80 år eller äldre. I Kalmar län är en åldrande befolkning särskilt tydlig. Andelen barn och unga yngre än 25 år samt åldrarna 25–64 beräknas minska. Rapporten redovisar även kommunvisa förändringar och för Vimmerby kommun redovisas en minskning av antalet invånare med 1000 personer fram till år 2040.

År 2022 var könsfördelningen av befolkningen ungefär 51,2% män och 48,8 % kvinnor. Medelåldern i kommunen är 44,7 år, vilket är 3 år högre än den nationella medelåldern på 41,7 år. Kvinnorna i Vimmerby kommun har en medelålder på 45,9 år jämfört med 43,6 år för männen.

Människor flyttar i allt högre grad till en plats som är attraktiv och erbjuder en god livsmiljö.

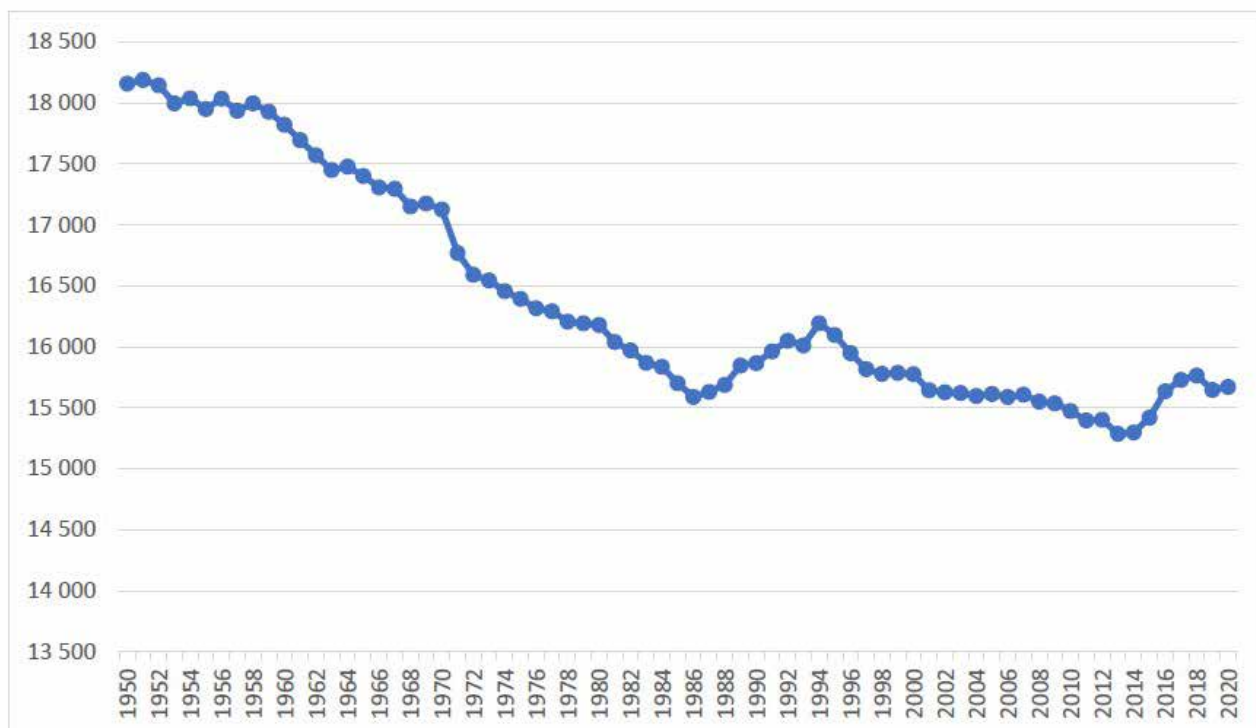
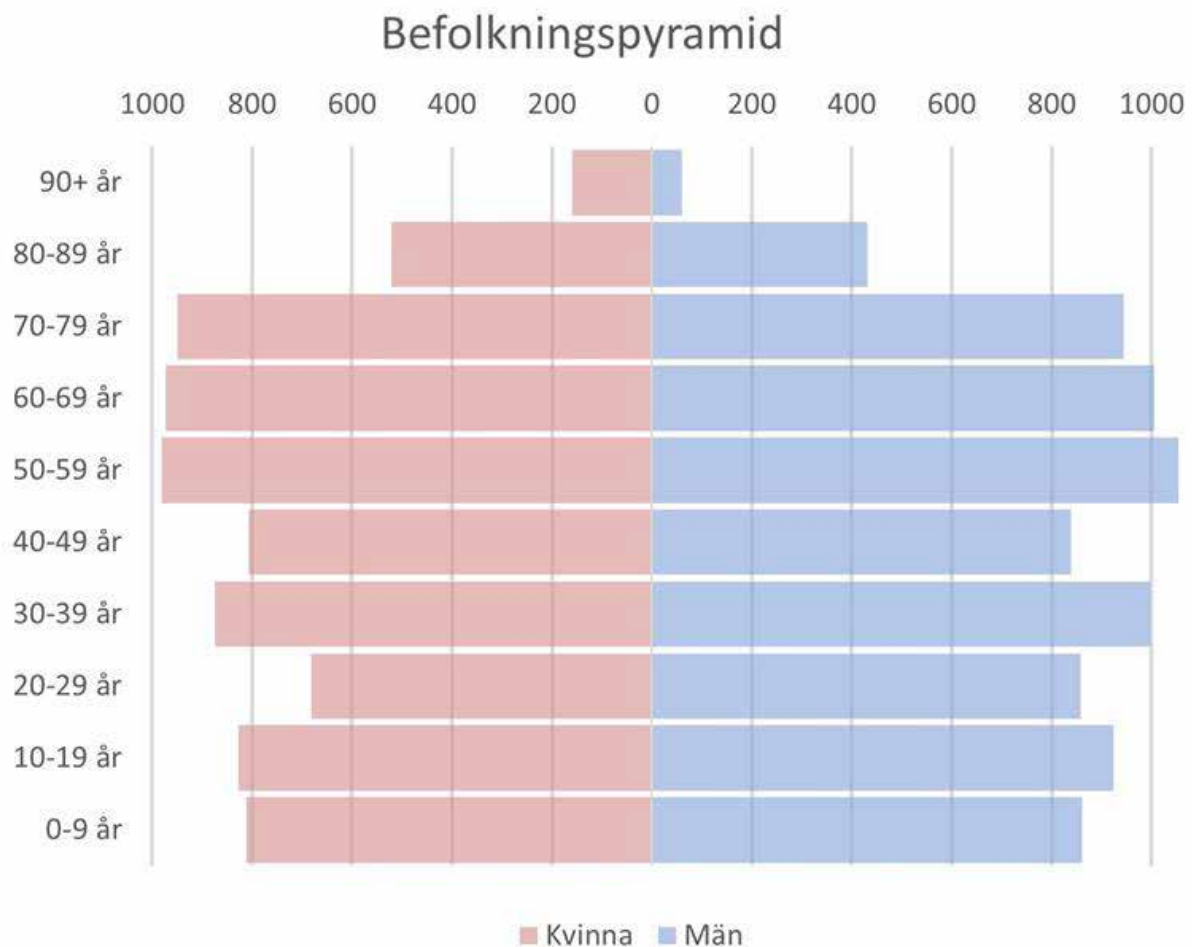

Diagram över befolkningsutvecklingen i Vimmerby kommun 1950-2020.

Befolkningspyramid för Vimmerby kommun 2022.

Många faktorer spelar in och vad som upplevs attraktiv och som en god livsmiljö är olika för olika människor. När människor trivs mår de bra, är stolta och driver utvecklingen framåt.

I Vimmerby kommun bor drygt hälften (52 procent) av befolkningen i Vimmerby stad, cirka 20 procent i tätorterna Södra Vi, Storebro, Gullringen, Frödinge och Tuna och på landsbygden bor 27 procent.

Befolkning i Vimmerby kommun 31 december 2020

Vimmerby stad	8 231	(52,5 procent)
Södra Vi	1 162	(7,4 procent)
Storebro	1 025	(6,5 procent)
Gullringen	509	(3,2 procent)
Frödinge	302	(1,9 procent)
Tuna	240	(1,5 procent)
På landsbygd	4 203	(27 procent)
TOTALT	15 672	
I tätorter	11 464	(73 procent)
På landsbygder	4 203	(27 procent)

Nedan presenteras en överblick av hushållsställningen för alla över 18 år i Vimmerby kommun. Med hushållsställning avses individers relation till övriga personer i hushållet. Det vill säga en person som bor ensam räknas som ensamboende. Kategorin övriga finns för att inkludera exempelvis kollektiva boende, flergenerationshushåll, inneboenden, syskonhushåll eller kompisar som bor ihop.

Sett till kön är en av större skillnaderna är att fem procent av kvinnor lever som ensamstående vårdnadshavare jämfört mot männens 3 procent. Samtidigt som det är fyra procent av män som lever i övriga hushållsställning jämfört mot kvinnornas 2 procent.

Hushållsställning - Alla

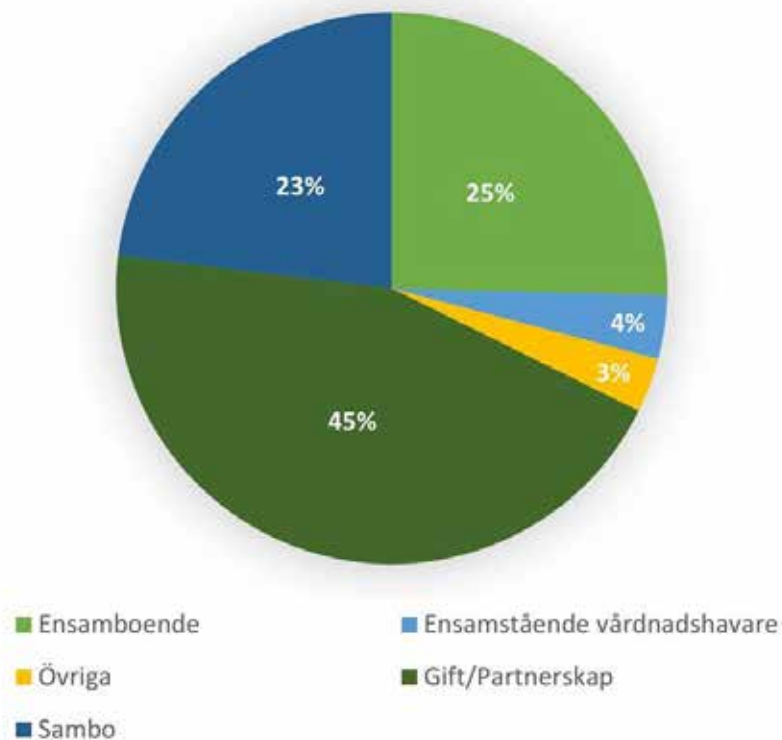

Diagram över hushållsställning i Vimmerby kommun 2022.

2. Bebyggelse och planberedskap

Vy över Vimmerby sett från Blåskulle.

2.1 Bostäder

Småhus är den dominerande bostadstypen i Vimmerby kommun. År 2020 fanns det 4701 småhus, 2492 lägenheter i flerbostadshus, 146 bostäder i övriga hus (hus som huvudsakligen inte är avsett för bostäder) och 290 bostäder i specialbostäder (bostäder för äldre/funktionshindrade, studentbostäder) (SCB 2022a). År 2017 togs riktlinjer för bostadsförsörjning fram. I denna anges att det ska byggas mellan 25–50 bostäder per år (Vimmerby kommun 2017b). Riktlinjerna baserades på det positiva flyttnettot 2015 på 170 personer.

Under de senaste åren har det byggts cirka 50 bostäder per år. En del av bakgrunden till att det kunnat byggas cirka 50 bostäder per år är att kommunen arbetat aktivt med planberedskapen och marknadsfört detta till externa exploatörer. Detta var en av målsättningarna i riktlinjer för bostadsförsörjning och har således fallit väl ut. Vimmerby kommun har tagit fram detaljplaner och sedan kunnat sälja marken som då bebyggts. Genom att det då funnits färdiga detaljplaner som gått att bebygga har ett intresse skapats hos exploatörer eftersom planprocessen ofta är både kostsam och tidskrävande. Detta arbete har inneburit en högre byggtakt än tidigare och genererat omflyttning framför allt inom kommunen, med en ökad inflyttning från landsbygder och tätorter till Vimmerby stad.

Det finns en god kännedom och ett kontinuerligt pågående arbete om hur flyttmönster och demografi ser ut och förändras inom Vimmerby kommun. De demografiska förutsättningarna får betydelse för kommunens ekonomi. De ekonomiska faktorerna påverkar bostadsbyggandet, som riktlinjer för bostadsförsörjning lyfte som en av slutsatserna. Kostnaden för att bygga ett nytt hus riskerar att vara högre än vad marknadsvärdet på det färdiga huset är vilket kan leda till finansieringsproblem. Liksom den låsning i bostadsmarknaden som orsakas av att äldre som bor kvar i sina villor till låga kostnader inte har något incitament för att flytta.

2.2 Verksamheter

Vimmerby är en kommun med ett starkt och välkänt varumärke som gör det lätt att sätta kommunen och företagen här på kartan. Tillsammans med kommunens företagsklimat och läge, där flertalet riksvägar korsar varandra, utgör Vimmerby en strategisk plats för verksamhetsetablering (Vimmerby kommun 2019). Kommunen erbjuder fastighetsägare gratis annonsering av lediga verksamhetslokaler. I Vimmerby kommun finns områden för verksamhetsmark med olika inriktningar. En del riktade mot särskilda branscher, andra med en stor variation av olika verksamheter. Vimmerby stad präglas av en stark detaljhandel i centrum. Turismen har blivit en allt viktigare motor för kommunens näringsliv med Astrid Lindgrens Värld som nav. Etableringar som leklandet Kalles Lek och Lattjo och motocrossmuseet MX World Collection samt Trädgårdarna vid Astrid Lindgrens Näs i tätan visar på en stark framtidstro i branschen. Andra framgångsrika branscher i Vimmerby kommun är livsmedelsindustri, sågverksindustri, mediaföretag och gjuteriindustri.

I kommunen finns idag ledig verksamhetsmark i Vimmerby, Södra Vi och Storebro. Det nyaste området Krönsmon som ligger ett stenkast norr om Vimmerby är ett nytt företagsområde på 200 000 kvadratmeter som lämpar sig för exempelvis tillverkningsindustri och logistikföretag. Att i takt med utvecklingen av bostäder även arbeta aktivt med planberedskap för verksamhetsmark är en förutsättning för en balanserad samhällsutveckling (Vimmerby kommun 2022c).

2.3 Planberedskap

Ett syfte med planeringen är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder. Som en del i detta är det viktigt att Vimmerby kommun arbetar aktivt med planberedskap. På så sätt kan kommunen trygga att bostadsbyggandet uppgår i god och sammanhängande planering som främjar utveckling av bostadsbeståndet. En viktig del i kommunens strategiska beredskap är att kunna ta stöd av översiktsplanens intentioner för att genomföra planer och markförvärv.

Uvgatan, Folketsparksområdet, Vimmerby.

2.3.1 Markägoförhållanden

I Vimmerby kommun är den största delen av marken privatägd och den mark som kommunen äger finns i huvudsak i orterna. Marken består huvudsakligen av vägar, grönområden och kommunala servicefunktioner. Kommunens markinnehav är en viktig del i utvecklingen av nya bostäder, service och verksamheter. Markinnehavet är även ett betydande verktyg för att bedriva bostadspolitik.

2.3.2 Planlagda områden och lediga tomter

Den planlagda marken inom kommunen är i huvudsak koncentrerad till Vimmerby, Södra Vi, Storebro, Gullringen, Frödinge, Tuna och Rums-kulla. Under de senaste två åren har det planlagts för cirka 140 bostäder och planberedskap för nya bostäder som kan byggas med stöd av alla gällande detaljplaner är cirka 440 bostäder (Sveriges kommuner och regioner 2022). Av detta äger kommunen ett 90-tal planlagda lediga småhustomter. De lediga villatomterna finns i Vimmerby, Södra Vi, Storebro, Gullringen, Frödinge och Rums-kulla. Det finns även planlagd mark för verksamheter i Vimmerby och Storebro. Enligt översiktsplanens beräk-

ning förväntas det byggas mellan 30 och 40 bostäder varje år fram till 2050 med hänsyn till förväntad befolkningsutveckling. Planberedskapen ska ligga på en överkapacitet sett till bostadsbehovet för att skapa förutsättningar för bostadsutveckling i kommunen.

En del av den planberedskap med lediga villatomter som finns i kommunen har funnits under lång tid, medan andra är nytillkomna. Det är viktigt att kontinuerligt se över att planberedskapen är aktuell och intressant att bebygga.

Vimmerby

I Vimmerby finns ett antal lediga villatomter som är avstyckade och redo för försäljning. I norra delen av Vimmerby finns ett flertal lediga villatomter. Detaljplanen för området antogs 2019 och reglerar området för bostäder, vård och skola. Den planlagda ytan ligger intill befintlig bebyggelse och bedöms kunna knytas an väl till staden befintliga funktioner. Även i sydöstra delen i Vimmerby finns ett flertal lediga villatomter redo för försäljning. Det finns också ett område i nordöstra Vimmerby som har detaljplanerad mark för bostäder men marken är inte avstyckad.

Samtliga områden ligger i nära anslutning till vardagsservice och med cirka två kilometer till centrum. I anslutning till områdena finns gång- och cykelvägar, samt busshållplatser inom en kilometers avstånd. Samtliga områden är avsedda för enfamiljsbostäder om totalt 40 villor.

Storebro

Storebro har ett flertal lediga villatomter som är redo för försäljning och här finns även detaljplanerad mark för bostäder. De oexploaterade områdena finns både i norra och södra delen av tätorten. De lediga villatomterna bedöms ligga i ett strategiskt läge och är aktuella för exploatering. De flesta planlagda områdena bedöms aktuella att bebygga eftersom de har ett strategiskt läge i orten. Samtliga områden ligger i nära anslutning till vardagsservice och med cirka en kilometer till ortens centrum. I anslutning till områdena finns busshållplatser inom en kilometers avstånd. Detaljplanerna är däremot gamla och behöver ses över för att stämma överens med dagens byggda struktur. Det sydvästra området med detaljplanerad mark för bostäder är planlagd 1975 och tillåter fristående enplansvillor. Det norra området ingår i en antagen plan från 1969 som anger radhus.

Södra Vi

Det finns ett stort planlagt men delvis outbyggt område i Södra Vi. I den östra delen av detta område finns några lediga villatomter som är redo för försäljning. Området som helhet bedöms ha ett strategiskt läge i orten och vara lämpligt för exploatering. Detaljplanen för området kan behöva ses över för att säkerställa att reglering överensstämmer med de behov av bostäder och funktioner som finns i orten.

Stångådalsbanan går genom Södra Vi och passerar det utpekade områdets västra del, där det idag finns en planskild korsning. Området ligger inom gångavstånd till vardagsservice och centrum. I anslutning till området finns gång- och cykelväg, samt busshållplatser inom 500–1000 meters avstånd. Området föreslås främst utvecklas med villor/radhus/marklägenheter för att bygga vidare på befintlig bebyggelsestruktur i tätorten. Markägandet på platsen är kommunalt och området bedöms inrymma

100–200 nya bostäder om hela ytan bebyggs. Vid exploatering är det viktigt att hänsyn tas till den befintliga natur och grönområden som finns på platsen. Vidare ligger området i anslutning till allmänt vatten och avlopp. Inga kända föroreningar finns i området. Riksintresse för kulturmiljövård och totalförsvaret (väderradar) finns inom detaljplanerat område. Likaså ligger området inom Länsstyrelsens utpekade område för grön infrastruktur gällande gräsmarker.

Frödinge

Det finns ett större område i Frödinges norra del som utgörs av detaljplanerad mark för bostäder samt några lediga villatomter som är redo för försäljning. Detaljplanen med planlagd mark för bostäder är från 1976 och anger att fristående hus i en våning får uppföras. Del av området har reviderats genom en ny detaljplan 2007 som anger förskola och bostäder i två våningar. Endast förskolan är utbyggd i området. Detaljplanerna behöver ses över för att anpassas till dagens behov och den byggda miljön. En del av den mark som exempelvis är utpekad för bostäder ligger idag inom skyddsavstånd från den regionledning för kraftledningsnätet som finns i norra Frödinge.

Området ligger inom cykelavstånd till vardagsservice och kollektivtrafikförbindelser med buss, samt inom gångavstånd till förskola. Området bedöms inrymma 30–40 bostäder. Markägoförhållandet är kommunalt och området ligger i anslutning till allmänt vatten och avlopp. Inga kända föroreningar finns här. Utred möjligheten att ändra infart till området direkt från Skolgatan i stället för som idag från Lidhemsvägen.

Gullringen

I Gullringen finns både lediga tomter som är redo för försäljning och områden med detaljplanerad mark för bostäder. Områdena är utspridda i orten och tillhör olika detaljplaner. Detaljplanerna kan behöva ses över för att anpassas till dagens behov av bostäder och den byggda miljön. Den oexploaterade marken avsedd för bostäder bedöms ligga strategiskt inom orten. Flera av områdena ligger i nära anslutning till kollektivtrafik och vardagsservice.

3. Sociala värden och service

Tuna

3.1 Inledning

Sociala värden är ett brett begrepp som syftar på aspekter som har människan i fokus. Det handlar exempelvis om människors behov och förutsättningar, om levnadsval och levnadsvillkor, om inflytande och delaktighet, om trygghet och säkerhet.

Eftersom sociala värden är ett så pass brett begrepp är det vanligt att olika aspekter överlappar varandra. Exempelvis kan bristande trygghet och säkerhet försvåra eller hindra jämlikhet, jämställdhet och integration. Ett annat exempel är att svag jämlikhet och jämställdhet samt bristfällig tillgänglighet får negativa effekter på folkhälsa och kan leda till sämre trygghet och säkerhet.

Detta kapitel syftar till att redogöra för globala, nationella och regionala mål gällande sociala värden. Kapitlet försöker också presentera en dagslägesbild över hur de sociala värdena ser ut i Vimmerby kommun. I de fallen kommunspecifik information saknas presenteras nationell information.

3.2 Service

Kommun eller stat ansvarar för den största delen av den offentliga samhällsservicen som finns i kommunen. Några exempel på sådan service är barnomsorg, utbildning, äldreomsorg och socialtjänst. Kommunen kan även bedriva kultur- och fritidsverksamhet. Kommersiell service i sin tur utgörs framför allt av handel.

3.2.1 Orternas serviceutbud

Vimmerby: Serviceutbudet i Vimmerby består framför allt av dagligvaruhandel, förskolor, grundskolor, gymnasieskola, campus Vimmerby, vuxenutbildning, folkhögskola, bibliotek, bensinstationer, brandstation. Här finns även hälsocentral, tandläkare, vård- och omsorgsboenden, lägenheter för äldre samt mötesplatser/fritidsgårdar.

Storebro: Serviceutbudet i Storebro består framför allt av dagligvaruhandel, grundskola (F-6), förskola och bibliotek. Här finns även en bensinstation, badplats, ett vård- och omsorgsboende samt Bruksvallen idrottsplats/

fotbollsanläggning. Strax utanför samhället ligger Tobo Golfklubb med 18-hålsbana och konferenshotellet Fredensborgs Herrgård.

Södra Vi: Serviceutbudet i Södra Vi består framför allt av dagligvaruhandel, grundskola, förskola och bibliotek. Här finns även brandstation, tandläkare, lägenheter för äldre och idrottsplats/fotbollsanläggning.

Frödinge: Serviceutbudet i Frödinge består framför allt av dagligvaruhandel, förskola, bensinstation, lägenheter för äldre och idrottsplats/fotbollsanläggning.

Gullringen: Serviceutbudet i Gullringen består framför allt av förskola, skola (F-6), bibliotek, dagligvaruhandel och simhall. Här finns även en idrottsplats/fotbollsanläggning samt en kommunal badplats.

Tuna: Serviceutbudet i Tuna består framför allt av dagligvaruhandel, grundskola (F-6), förskola och bibliotek. Här finns även Tuna brandstation samt lägenheter för äldre. Öster om samhället finns en idrottsplats och fotbollsanläggning.

De mindre orterna: Serviceutbudet i de mindre orterna varierar. I en del av dem finns förskola, grundskola (F-6), idrottsplats/fotbollsanläggning och lägenheter för äldre. Några av de mindre orterna har även brandstation.

3.2.2 Utbildning

I Vimmerby kommun finns nio kommunala grundskolor (F-6). Dessa ligger i Vimmerby stad, Södra Vi, Storebro, Gullringen, Frödinge och Tuna samt i de mindre orterna Rumskulla och Djursdala.

Antalet förskolor i kommunen är 15. Av dessa ligger åtta förskolor i Vimmerby stad, i vardera av orterna Södra Vi, Storebro, Gullringen, Frödinge, Tuna, Rumskulla och Djursdala finns en förskola. Av förskolorna i kommunen finns två fristående förskolor i Vimmerby stad, resterande förskolor är kommunala.

I Vimmerby stad ligger kommunens gymnasieskola, Vimmerby gymnasium, vilken erbjuder nio nationella program, tre högskoleförbere-

dande program och sex yrkesprogram samt introduktionsprogram. I kommunen finns även Vimmerby Lärcenter vilket erbjuder studier på grundläggande nivå, gymnasial nivå, sårvox och SFI. Vimmerby kommun har även en folkhögskola som vänder sig till den som antingen vill bli färdig med grundskolan eller gymnasiet, eller som vill gå någon av skolans yrkesutbildningar. Vidare är Campus Vimmerby ett samarbete med högskolor och universitet, vilken erbjuder högskole- och universitetsutbildningar men också yrkeshögskoleutbildningar och fristående kurser.

3.2.3 Vård och omsorg

Primärvården i Vimmerby kommun består av en hälsocentral som ligger centralt i Vimmerby stad (Vimmerby hälsocentral).

I kommunen finns fyra vård- och omsorgsboende (Kvillgården, Vidala, Borghaga och Vimarhaga), Vimmerby kommun har även enheter på vård- och omsorgsboendena riktade till personer med demenssjukdom. Av kommunens vård- och omsorgsboende ligger två i Vimmerby stad, ett i Storebro och ett i Södra Vi. Vidare finns korttidsboende på Vimarhaga.

I kommunen finns två olika former av dagverksamhet/träffpunkt för äldre, en som är öppen för alla och en till vilken biståndshandläggaren fattar beslut om att delta. Träffpunkterna som är öppna för alla finns i Gullringen, Storebro, Tuna, Rumskulla, Frödala i Frödinge, Vidala i Södra Vi samt på Borghaga och Granen i Vimmerby. På Vimarhaga finns dagverksamhet för personer med demenssjukdom.

För personer som av olika anledningar kan behöva hjälp i hemmet finns olika former av stöd och omsorg att tillgå. Exempelvis kan hemtjänst eller annan form av stöd och omsorg i hemmet på grund av en funktionsnedsättning erbjudas.

3.2.4 Kommersiell service och handel

I Vimmerby stad finns åtta butiker för dagligvaruhandel/matbutik. I orterna Gullringen, Södra Vi, Frödinge, Storebro och Tuna finns en dagligvaruhandelsbutik i vardera av orterna. I övriga

orter inom kommunen är dagligvaruhandeln begränsad.

I Vimmerby stad finns även centrumhandel, restauranger, sällanköpsvaruhandel med mera.

3.2.5 Kulturverksamhet

I Vimmerby kommun finns fyra bibliotek, av dessa är biblioteken i Vimmerby, Södra Vi och Storebro kommunala. Biblioteket i Gullringen drivs av Gullringens Bygdeförening.

I Vimmerby finns en kulturskola som erbjuder undervisning inom dans, musik, slöjd, film och foto samt teater och drama.

I Vimmerby kommun finns ett flertal kyrkor med kulturhistoriska värden i kommunens orter. Exempelvis i Södra Vi, Rumskulla, Storebro, Vimmerby stad, Frödinge, Pelarne och Djursdala.

Biblioteket i Storebro

3.2.6 Fritidsverksamhet

I Vimmerby kommun finns Gullringens Simhall som sköts av Gullringens Simhallsanläggnings ekonomiska förening. I kommunen finns åtta kommunala badplatser.

I kommunen finns det även vandringsleder, campingplatser och flertalet lekplatser. Elljusspår finns i orterna Gullringen, Södra Vi, Storebro, Frödinge, Tuna och Vimmerby. I dessa orter finns även idrottsplats/fotbollsanläggning vilket även finns i Rumskulla och Djursdala.

I Vimmerby finns ett motorsällskap, vilken årligen anordnar folkracetävlingen Semesterracet. I kommunen finns flera idrottshallar, samtliga i anslutning till befintliga skolor. Vimmerby och Storebro har även padelhall. Strax utanför Vimmerby stad finns Vimmerby golfklubb med golfbana, likaså finns Tobo golfklubb med golfbana utanför Storebro.

I Vimmerby kommun går det att paddla i Stångån som rinner söderut mot Storebro där den vänder norrut mot Krön och Juttern.

3.3 Folkhälsa

Folkhälsa kan definieras som ett samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsotillstånd. Detta inkluderar många olika aspekter och arbetet med folkhälsa kan både vara främjande och förebyggande. Det nationella och övergripande målet för folkhälsa är att; 'skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkning och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation'. Detta mål har sedan brutits ned i åtta målområden där framför allt målområde 5 och målområde 7 är relevanta för den fysiska samhällsplaneringen.

Målområde 5: Boende och närmiljö; 'Att ha tillgång till en god bostad i ett område som ger samhälleliga förutsättningar för sociala gemenskap bidrar till trygghet, tillit och en god och jämlik hälsa.'

Målområde 7: Kontroll, inflytande och delaktighet; 'En god och jämlik hälsa [...] uppnås genom att främja alla individers möjlighet till kontroll, inflytande och delaktighet i samhället och det dagliga livet. [...].

Det finns många kopplingar, både direkta och indirekta, mellan folkhälsa och agenda 2030. Exempelvis är mål 3; God hälsa och välbefinnande och dess delmål direkt kopplade till folkhälsa.

För Vimmerby kommun har två särskilda tematiska områden bedömts som särskilt relevanta att arbeta med; suicidprevention samt aktiva transporter.

3.3.1 Suicidprevention

Varje år sker cirka 1 500 dödsfall genom suicid i Sverige. Undren de senaste 15 åren har suicid minskat i Sverige, förutom bland ungdomar och unga vuxna under 25 år. I dessa grupper har förekomsten varit mer konstant. Det är vanligare att män, oavsett ålder, fullbordar ett suicidförsök än kvinnor. Samtidigt är det vanligare för kvinnor att begå ett suicidförsök. Flest suicid per capita inträffar bland medelålders och äldre, samtidigt som suicid är en av de vanligaste dödsorsakerna bland unga i åldrarna 15–29 år. Forskning visar på att suicid

är vanligare inom socioekonomiskt svaga grupper.

2007 presenterade regeringen ett nationellt handlingsprogram för självmordsprevention. Programmet är av en vägledande karaktär där den övergripande visionen är att ingen människa ska behöva hamna i en sådan utsatt situation att självmord ses som den enda vägen. Handlingsprogrammet innehåller nio strategier, var av tre av strategierna har betydelse för den fysiska planeringen.

- 1) Insatser som främjar goda livschanser för mindre gynnade grupper.
- 2) Minska tillgänglighet till medel och metoder för självmord.
- 3) Spridning av kunskap om evidensbaserade metoder för att minska självmord.

3.3.2 Aktiva transporter

Alla människor har behov av fysiska aktiviteter och rörelse. Folkhälsomyndigheten rekommenderar en minst aktiv tid på 20 – 40 minuter varje dag beroende på ålder. Därför är det viktigt för samhällsplaneringen att underlätta och möjliggöra för fler att vara fysiskt aktiva genom sin vardagsmobilitet, det vill säga aktiva transporter. Att arbeta med aktiva transporter kan generera många positiva effekter och mer värden, exempelvis bättre fysisk och psykisk hälsa, ökad livskvalitet, ökad livslängd, en mer jämlik hälsa, en mindre stillasittande livsstil, ökad tillgänglighet, ökad trygghet samt stärkt integration.

Generellt är det vanligare för kvinnor, barn och socioekonomiskt svaga grupper att använda sig av aktiva transporter i sin vardag. För kvinnor och barn är det vanligast eftersom dessa grupper generellt rör sig kortare sträckor inom tätorter. Att socioekonomiskt svaga grupper väljer aktiva transporter är att den relativt låga ekonomiska kostnaden jämfört med att äga eller hyra en bil.

Sett till Agenda 2030 kan ett arbete med aktiva transporter möjliggöra för uppfyllnad av fyra huvudmål;

- mål 3: Hälsa och välbefinnande
- mål 11: Hållbara städer och samhällen

- mål 13: Bekämpa klimatförändringar
- mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen.

3.4 Trygghet och säkerhet

Trygghet kan beskrivas som frånvaro av upplevd oro. Säkerhet kan beskrivas som frånvaro av oönskade händelser, skador eller konsekvenser. Trygghet kan uppnås dels genom att den faktiska säkerheten tilltar och dels genom åtgärder som ökar den upplevda tryggheten. Boverket definierar trygghet som den känsla som utlöses när en individ tolkar en fysisk miljöns utformning och användning genom att sinnesintryck kombineras med såväl egna erfarenheter, som med andra individers eller mediernas beskrivningar av risken för att utsättas för brott eller hotfulla situationer.

Ett annat sätt att se på trygghet och säkerhet är utifrån Stiftelsen Tryggare Sveriges perspektiv. Stiftelsen definierar säkerhet som den faktiska risken att utsättas för brott och olyckor. Trygghet är i stället individens upplevelse av säkerhet och risker. Att arbeta med trygghet kan därmed göras utifrån fyra olika faktorer; känsla av kontroll, tillit till samhället och andra människor, anhörigas säkerhet samt individens egen handlingsförmåga att förhindra och hantera brott och dess konsekvenser.

För barn och deras vårdnadshavare handlar trygghet och säkerhet framför allt om att barnet ska få föräldrarnas tillåtelse att på egen hand kunna ta sig till och delta i en aktivitet. Trafiksystemet är för barn och deras föräldrar ofta ett skäl till oro och otrygghet och kan leda till att föräldrar inskränker sina barns rörelsefrihet. Upplevelsen av tryggheten i offentliga miljöer skiljer sig mellan kvinnor och män, där kvinnor i betydligt högre grad upplever otrygghet, liksom män som inte uppfyller normen, exempelvis på grund av sin sexuella läggning. Detta gäller oavsett socioekonomisk ställning. Denna upplevelse av otrygghet gör att individen begränsar eller anpassar sig efter upplevd situation. Det kan handla om att undvika särskilda platser, undvika utevistelse när det är mörkt, att ta bil i stället för att promenera eller åka kollektivt eller att förebyggande beväpnas sig med exempelvis nycklar i handen.

3.4.1 Brottsförebyggande arbete

Det finns samband mellan fysisk miljö, brottslighet och otrygghet. Brottsförebyggande arbete innebär att identifiera dessa faktorer och sätta in åtgärder som minskar brottsnivån. Att motverka brottslighet är viktigt av flera anledningar. Många intressen kan begränsas av rädsla för brottslighet, exempelvis möjlighet till rekreation, utevistelse, motion och lek. Inbrott och skadegörelse kan i värsta fall leda till att företag och verksamheter flyttar eller stänger vilket påverkar tillgången och tillgängligheten till olika typer av service.

Att enbart förändra den fysiska miljön räcker dock sällan för att förhindra eller förebygga brott och orosstörningar då grogrunden för brottslighet gynnas av flera förstärkande faktorer som visar sig först i efterhand. Kunskapen om sambanden mellan fysiska miljöer och brottslighet är dock inte tillräckligt stor för att mer generellt kunna härleda brottslighet till vissa typer av bebyggelsemiljöer.

Ur ett statistiskt perspektiv har Vimmerby ett lågt antal anmälda brott jämfört med den nationella nivån och grannkommuner. Samtidigt har antal anmälda brott per 100 000 invånare ökat från 6641 till 7495 (år 2015 respektive 2020). Detta bör ses mot insikten att brottsligheten i landsbygdskommuner tar en annan form jämfört med brottslighet i stadskommuner. Exempelvis är brottsligheten på landsbygden ofta underskattad eftersom det finns ett större mörkertal (brott som inte rapporteras). Brottsligheten på landsbygden speglar ofta den lokala kontexten men har starka kopplingar till mer urbana områden. Rädslan att bli utsatt för brott är generellt högre i städer, men den allmänna oron för brott är jämnt fördelad över landet. Samtidigt som de avstånd som råder på landsbygden försvårar polisens arbete, vilket minskar effekten av brottsförebyggande arbete och negativt påverkar befolkningens allmänna förtroende för samhället.

3.4.2 Trygga och säkra miljöer

Följande element i den offentliga miljön medför ofta en ökad upplevd trygghet.

Överblickbarhet: Vegetationen är genomtänkt så att den inte skapar skymda rum och ljussättningen tillåter att man ser och blir sedd. Viktigt är ljuskällor som inte bländar. God belysning minskar även eventuell skadegörelse.

God kontakt med omgivningen: Till exempel kan entréer och fönster vändas mot områden som ofta känns otrygga såsom gångvägar, parkeringar och lummiga parker. Kontakt mellan olika bostadsområden och boendeformer med goda sociala ytor, som exempelvis lekplatser, ökar också tryggheten genom att människor lär känna varandra inom och bortom det egna bostadsområdet.

Människor som rör sig: Samlokalisering av olika aktiviteter, arbetsplatser och boenden gör att fler människor befolkar platsen under en större del av dygnet.

God orienterbarhet: Siktlinjer är viktiga, likaså verktyg för att orientera sig såsom stråkmärkning och orienteringstavlor.

Omsorg om platsen: Ytor som är välskötta vittnar om mänsklig aktivitet och signalerar att platsen är till för att vistas i.

3.5 Jämlikhet och jämställdhet

Jämlikhet innebär alla individers lika värde oavsett ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning, könsidentitet, funktionalitet och socioekonomisk bakgrund. Jämställdhet faller under jämlikhetsbegreppet och innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Den svenska jämställdhetspolitiken har som mål att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta övergripande mål är uppdelat inom sex delmål varav fyra anses ha relevans för den fysiska samhällsplaneringen.

- 1) En jämn fördelningen av makt och inflytande
- 2) Ekonomisk jämställdhet
- 3) Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet
- 4) Jämställd hälsa.

I Vimmerby utgör ungefär 48,8% av befolkningen kvinnor, jämfört med 49,6% på nationell nivå.

3.6 Barnperspektivet

I FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) står det att barnets bästa ska komma i första hand vid alla beslut som rör barn. Varje barn har också rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Många av de artiklar som utgör barnkonventionen är aktuella för kommunens arbete med den fysiska planeringen. Två artiklar som särskilt sticker ut är;

Artikel 12: *'Barnet har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hånsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.'*

Artikel 31: *'Barn har rätt till lek, vila och fritid'*

Det finns ungefär 3400 personer under 18 år i Vimmerby kommun. Detta utgör ungefär 22% av befolkningen i Vimmerby kommun. Könsfördelningen är ungefär 47,9% tjejer och 52,1% killar.

3.7 Integration

För att få ett samhälle där förståelse råder mellan olika samhällsgrupper behöver människor mötas i sin vardag. Möten sker när människors vägar korsas eller när de besöker samma platser. Vardagliga möten kan bli fler om samhällsplaneringen långsiktigt använder sig av platsens struktur och uppbyggnad för att öka människors rörlighet och överlappningar av rörelsemönster. Placering av funktioner som lockar olika grupper till samma plats skapar vardagliga möten där individerna får möjlighet att förstå varandra och lära känna olika sidor

av samhället. I Vimmerby kommun är ungefär 12,9% av befolkningen födda utomlands, på nationell nivå är andelen 20,4%.

3.8 Tillgänglighet

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är utgångspunkten i regeringens mål med funktionshinderspolitiken. Det vill säga att 'uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning'. För att uppnå det nationella målet samt artikel 23 i Barnkonventionen ska samhällsplaneringen ta hänsyn till och verka utifrån tre olika områden.

Principen om universell utformning; att produkter, miljöer, program och tjänster utformas för att kunna användas av så många olika människor som möjligt utan behov av anpassning i efterhand.

Hantering av befintliga brister i tillgänglighet; det vill säga att minska barriärer och anpassa befintliga miljöer.

Förebygga och motverka diskriminering; ge människor med funktionshinder och nedsättningar möjligheten att kunna delta i utformningen och utvecklingen av sin livsmiljö.

4. Klimat och energi

Med klimat avses en beskrivning av vädrets långsiktiga egenskaper mätt med statistiska mått, så som temperatur, luftfuktighet, lufttryck, vind och nederbörd. Med andra ord handlar det om genomsnittliga väderförhållande inom ett område uppmätt under en längre tid, där faktorer som breddgrad, närhet till havet, läge på kontinenten samt andra lokala geografiska förhållande spelar in.

4.1 Klimatet förändras

Det sker en global uppvärmning idag som enligt FN:s klimatpanel IPCC främst beror på människans utsläpp av växthusgaser från förbränning av fossila bränslen. Observerade mätserier visar tydliga förändringar i temperatur och nederbörd. Hur mycket klimatet kan komma att förändras i framtiden beror på hur mycket växthusgaser som släpps ut i atmosfären.

Effekterna av ett förändrat klimat börjar nu märkas på olika sätt och förväntas ta ännu mer plats framöver. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) räknar med att det under vinterhalvåret kommer komma mer nederbörd jämfört med idag och att skyfall kommer att inträffa allt oftare. Under somrarna kommer det att bli torrare och varmare under längre sammanhängande perioder. Effekterna av förändrad nederbörd, havsnivåer och vattenflöden kan leda till ändrade markförhållande så att även riskerna för ras, skred och erosion ökar. En annan förväntad följd av klimatförändringarna är att så kallade värmeöar uppstår, områden med liten luftväxling som är till stor skada för känsliga befolkningsgrupper.

4.1.1 Klimatriskbedömning för kommunen

För Vimmerby kommun har en klimatriskbedömning tagits fram, där de övergripande effekterna av ett förändrat klimat analyseras (Sweco 2023). Bedömningen visar att, fram till slutet av århundradet, förväntas medeltemperaturen i kommunen att öka med 2,5-5 grader, antalet nollgenomgångar minska med 25-30 dygn, vegetationsperioden förlängas med 50-100 dygn, längsta perioden med högsommar öka med 4-11 dygn, årsmedelnederbörden öka

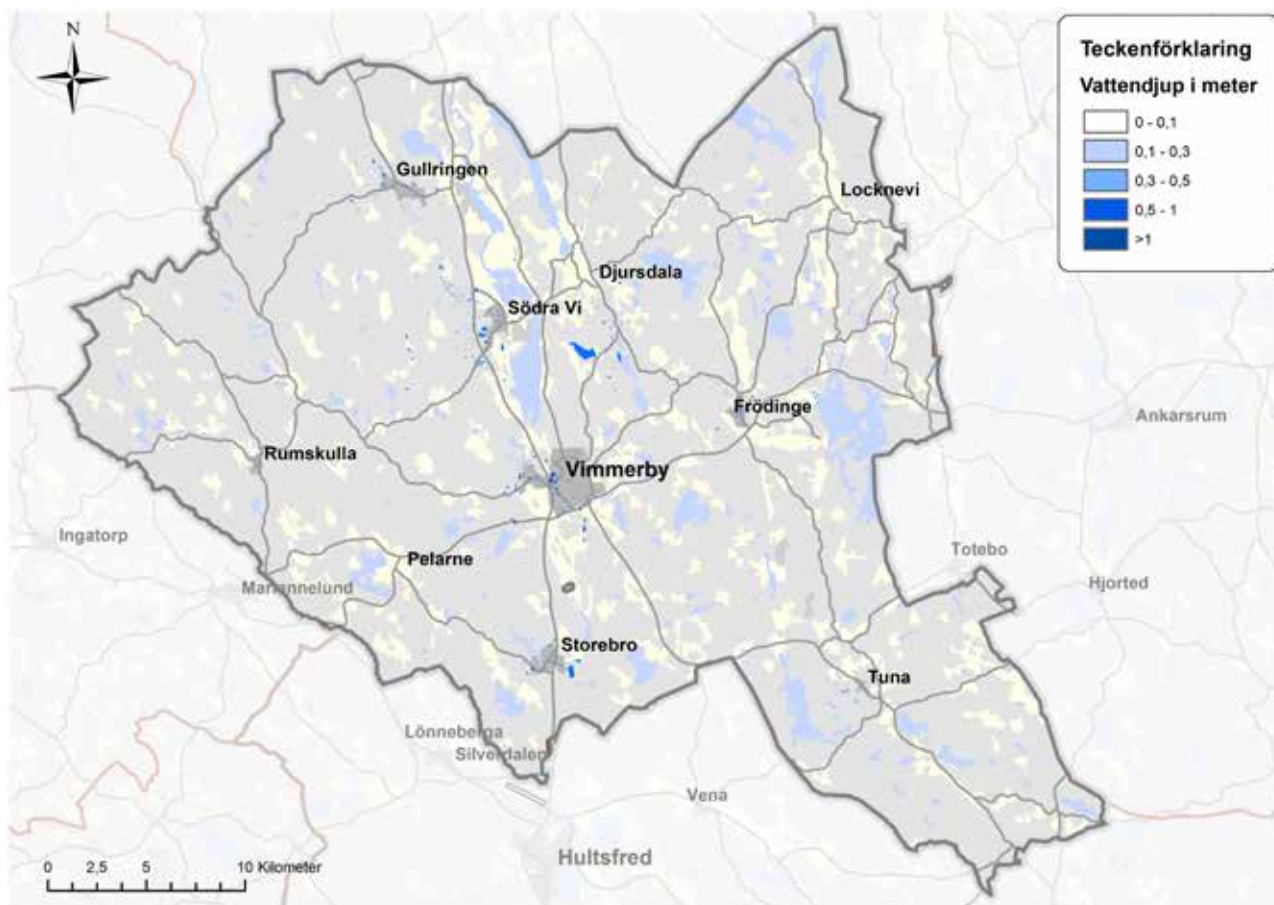
med cirka 14-16 procent, antalet dygn med extrem nederbörd öka med 1-2 dygn, flödena i kommunens vattendrag öka, antalet dygn med torka öka med 1-2 under sommar och höst, och grundvattennivåerna förväntas bli lägre.

Sammanfattningsvis kan det i Vimmerby kommun förväntas bli högre temperaturer, fler värmeböljor, mer kraftiga regn i form av skyfall, ökad risk för ras och skred, fler översvämningar, längre perioder av torka, ökad risk för skogsbränder och minskad sannolikhet för snö. Allt detta får konsekvenser som samhället behöver hantera och anpassa sig till.

4.1.2 Översvämning

Med ett förändrat klimat ökar årsmedelnederbörden och skyfallen förväntas bli kraftigare och återkomma allt oftare. Detta riskerar leda till en ökning av överbelastade ledningssystem för dag- och avloppsvatten med fler översvämningar som följd och med ökad risk för brändning av avloppsvatten.

På grund av den globala uppvärmningen kommer antalet dagar med snötäcke att minska. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) skriver att "snötäcket minskar radikalt i länet både avseende maximalt vatteninnehåll och varaktighet. Vid slutet av seklet ses cirka 70 procent av det maximala vatteninnehållet relativt referensperioden och varaktigheten har minskat från cirka 100 dagar till cirka 20 dagar i medeltal". Nederbörden kommer förändras med tiden då det kommer att snöa mindre och regna mer. SMHI skriver också att nederbörden i framtiden kommer att öka med 40 procent under vinter och vår. Fler dagar med regn per år medför att det ställs högre krav på den framtida kommunala planeringsprocessen och dagvattenhanteringen (Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut 2021). Skyfall är kraftiga regntillfällen som generar höga vattenflöden och SMHI:s definition är minst 50 millimeter nederbörd på en timme eller minst en millimeter på en minut. Dagvattensystem kan inte anpassas för att hantera de extremflöden som uppkommer vid skyfall. Vid skyfall rinner vattnet istället på markytorna utifrån markens höjdsättning. Vattnet rinner i lågstråk och samlas i lågpunkter, så

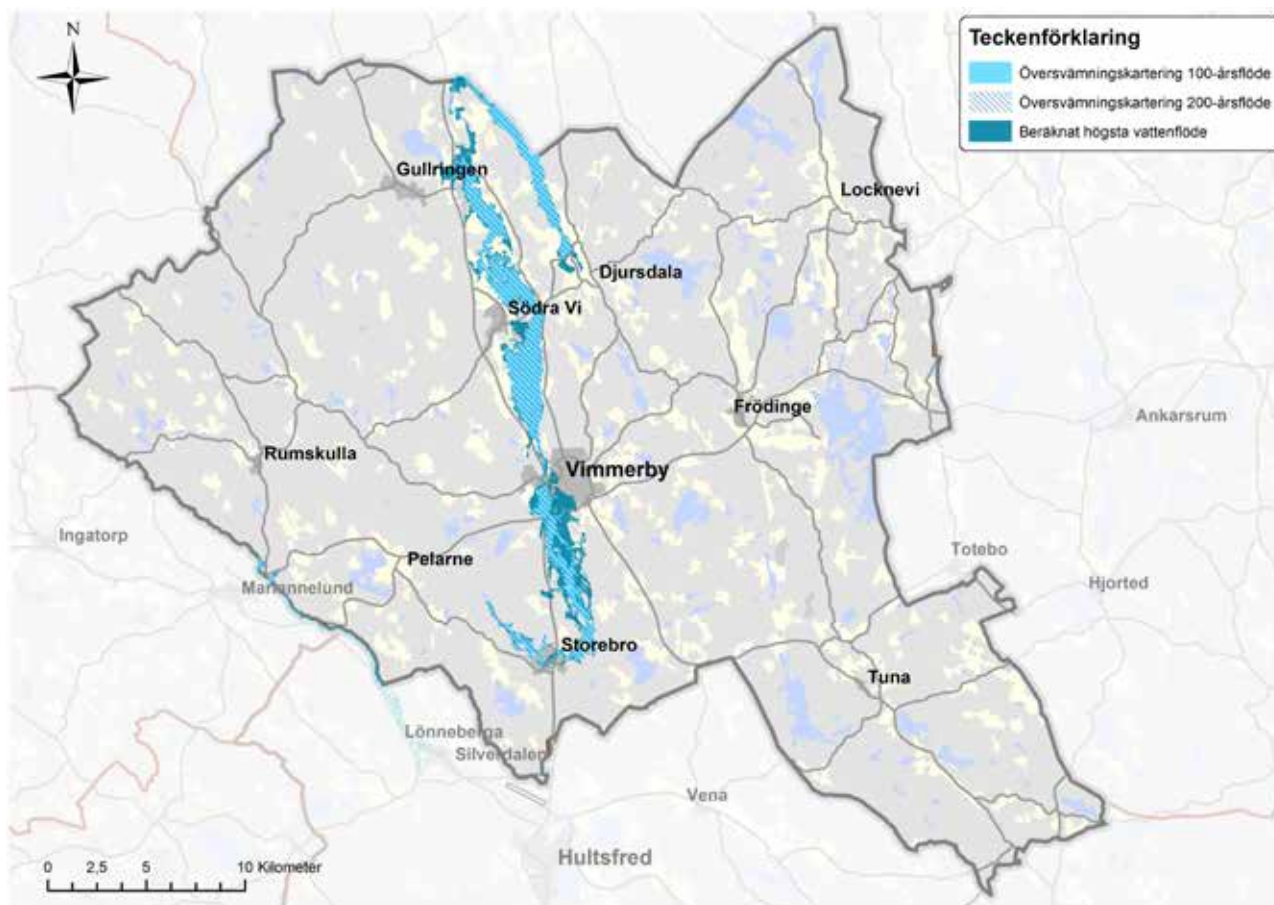

Karta som visar vattenansamlingar inom och i närheten av kommunens tätorter vid ett kraftigt skyfall.

kallat instängda områden. Dessa extremflöden behöver tas hänsyn till vid planläggning och lovgivning för att säkra framkomlighet och motverka kostsamma översvämningar med skador på byggnader och andra samhällsviktiga funktioner.

Vid höga flöden och vattenstånd riskerar stora partier av låglänta områden längs sjöar och vattendrag att översvämmas. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har gjort en översvämningsskartering för Stångån. Flöden med en återkomsttid på 100 och 200 år har tagits fram med individuella beräkningar för varje plats. En uppskattning av ett högsta flöde har även gjorts för sträckningen. Beräkningen bygger på en systematisk kombination av kritiska faktorer som bidrar till ett flöde (regn, snösmältning, hög markfuktighet, högt vattenstånd i sjöar samt magasinsfyllning i reglerade vattendrag). Någon återkomsttid

kan inte anges för detta flöde, den ligger dock i storleksordningen cirka 10 000 år (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2020). Som en följd av förväntade klimateffekter bör särskild hänsyn tas till förändrade flöden i vattendrag när beslut om markanvändning i översiktsplanen fattas. Översvämningar kan medföra omfattande skador på byggnader och infrastruktur genom underminering av konstruktioner eller överströmning av broar och dammar. Det är därför viktigt att arbeta förebyggande. Vid planläggning av nya områden ska hänsyn tas till översvämningsskador och bedömning om vilka platsspecifika åtgärder som krävs

Karta med höga vattennivåer för Stångån och Silverån i Vimmerby kommun.

4.1.3 Högre temperaturer

I Sverige kan vi förvänta oss fler, mer långvariga och kraftigare värmeböljor som varar under längre tidsperioder. Konsekvenserna förväntas bli som störst i tätbebyggda områden, inte minst på grund av den urbana värmeöeffekten. Det innebär att områden i tätorterna som har hög densitet och mindre antal gröna områden alstrar värme som även stannar kvar nattetid. Vårt samhälle är dessutom anpassat till kyla och inte värme, vilket innebär att kraftiga värmeböljor kan få negativa konsekvenser på viktiga samhällsfunktioner och utsatta riskgrupper. Att i översiktsplanen ta hänsyn till högre temperaturer är således av stor vikt för både människors hälsa och säkerhet, liksom för samhällsutvecklingen i stort.

Länsstyrelsen Kalmar förväntar att årsmedeltemperaturen kommer stiga med drygt 2 grader fram till år 2050. Vintertid kommer då

medeltemperaturen stiga över nollgradersstrecket och gröna vintrar kommer bli allt vanligare. Nattfrosten kommer försvinna tidigare på våren vilket bland annat kommer leda till längre växtsäsonger. Sommartid förväntas medeltemperaturen öka till omkring 18°C. Högre temperaturer sommartid innebär att vi förväntas få värmeböljor allt oftare. Vissa år förväntas värmeböljorna hålla i sig uppmot tre veckor i sträck, vilket kan jämföras med dagens värmeböljor på 2–3 dagar en normal-sommar. Effekterna kan till viss del ha direkt påverkan på människors hälsa och säkerhet. Förväntade förändrade temperaturer och ökad frekvens av värmeböljor kan dels vara sårbart för människor och långvarig torra kan påverka de tekniska försörjningssystemen.

En värmebölja medför stora risker för människors hälsa och skapar påfrestningar på samhällsviktig verksamhet. Den medför också

negativa konsekvenser för jord- och skogsbruk, djurhållning och dricksvattenförsörjning. De utmaningar som en värmebölja medför ställer krav på samhällets förmåga att hantera dess effekter – både i förebyggande syfte och vid en aktuell händelse.

Nationell värmekartering

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har under 2023 tagit fram en nationell värmekartering över Sverige som visar markyttemperaturer uppmätt från satellit. Värmekarteringen visar vilka maximala marktemperaturer satelliterna mätt under sommarmånaderna under perioden 2017–2022. Syftet med värmekarteringen är att ge tillgång till ett övergripande planeringsunderlag för att identifiera var höga temperaturer är vanliga inom ett län eller kommun.

Identifierade områden i Vimmerby kommun som uppvisar höga temperaturer är lokaliserade i tätorterna och då främst i områden med stor andel hårdgjorda ytor, som industri- och verksamhetsområden, större byggnader, främst med mörka tak, stora asfaltsytor som parkeringsplatser och andra områden med större avsaknad av vegetationsinslag.

Exempel på platser med temperaturer över 38 grader C:

- Södra industriområdet
- Åbros byggnad/anläggning
- Arlas byggnad/anläggning
- Värmeverksanläggningen
- Ljunghälls byggnad/anläggning
- BoKloks byggnad/anläggning
- Frödinge mejeris byggnad/anläggning
- Storebro Boats byggnad/anläggning

Exempel på platser med temperaturer strax under 38 grader C:

- Taket på äldreboende vid Lundgatan
- Vimarskolans parkeringsplats
- ALVs parkeringsplats
- Verksamhetsområdet vid Krönsmon
- Öppna fält längs med Stångån söder om Vimmerby stad

Karteringen visar även på att områden med mycket vegetation och grönska i tätorterna har svalkande effekt på sin omgivning. Exempel på sådana platser i Vimmerby stad är kyrkogården vid St Johannes kapell, Källängsparken, Gästgivarehagen och parken i Astrid Lindgrens Värld samt Brunnsparken i Södra Vi. En översiktlig analys visar även att för att blåstrukturer ska kyla ner omgivningen behöver de utgöras av en sjö eller större vattendrag. Stångåns och andra mindre vattendrags nedkylande effekt på sina omgivningar är minimal.

Torka

Torka kan definieras som en avvikelser från normala förhållanden i form av underskott av nederbörd, markfukt, grundvatten, vattenföring och vatten i ytvattenmagasin. I samband med långvarig värme finns risk för torka. Torkan kan bland annat medföra vattenbrist som exempelvis drabbar dricksvattenförsörjning samt jord- och skogsbruk. Torra perioder medför även risk för bränder i skog och mark.

Som helhet har Sverige historiskt inte varit särskilt utsatt för torka men torka har förekommit regionalt och lokalt i landet vilket kan orsaka stora problem (Sweco 2023a). För Vimmerby kommun antas antalet torra dagar per år minska med 3 – 3,5 dygn enligt RCP4,5 och med 2 – 2,5 dygn enligt RCP8,5. För klimatscenario RCP8,5 sker dock en ökning i antalet torra dygn under sommar och höst.

Skogsbrand

Skogsbränder sker främst under sommaren och beror till stor del på mänsklig aktivitet men även förutsättningar i miljön. Risken är som störst för hyggen under de två första åren efter avverkning, även på markberedda hyggen och dikad mark finns det stor risk för brand. I lövskog sker främst markvegetationsbränder på grund av trädens fukttäthet. I tallskog kan bränderna sprida sig lätt på marken medan det sprider sig via trädkronan i blandbarrskog. I tät granskog kan elden själv dö på grund av syrebrist. Mindre skogsbränder kan ha en positiv påverkan på biodiversiteten. Medan större bränder kan ha negativ påverkan på klimatförändringarna och bidra till växthusgaser (Sweco 2023a).

I och med den ökade medeltemperaturen blir marktorka vanligare och skogsbränder förväntas öka. Idag sker det årligen cirka 2 500 skogsbränder i Sverige, främst under perioden maj – juni, även kallad brandrisksäsong. En förväntad effekt till följd av klimatförändringarna är en tidigare och längre brandrisksäsong. Förekomsten av högriskperioder samt brandrisksäsongens längd kommer att öka i större delen av Sverige enligt underlag från MSB. Vimmerby kommun ligger i området där den förväntade högriskperioden och brandrisksäsongen kommer att öka som mest i hela Sverige.

4.1.4 Ras, skred och erosion

Med ett förändrat klimat påverkas markens stabilitet och riskerna för ras, skred och erosion ökar. Detta kan bero på ökad nederbörd, ökat portryck i marken eller förändrade grundvattennivåer. Det är viktigt att ta hänsyn till detta vid planering och byggnation i känsliga områden.

Erosion är den process som innebär nednötning utav jord och berg. Det är en ständigt pågående naturlig förändringsprocess som drivs av bland annat rinnande vatten och vind men även mänsklig påverkan. Erosionen kan leda till både

ras och skred. Skred förekommer huvudsakligen i silt- och lerjordar. Ras sker i bergväggar, grus- och sandbranter och innebär att block, stenar eller grus rör sig fritt.

Sveriges Geologiska undersökning (SGU) har karterat områden som utifrån geologiska förhållanden har förutsättningar för stranderosion. I Vimmerby kommun utgörs stränderna utmed Silverån och Stångån av jordarter som har potential för erosion. Även stränder kring ett flertal av kommunens sjöar beräknas ha potentiellt hög eller viss eroderbarhet.

4.1.5 Grundvatten och dricksvattenförsörjning

Grundvattnet kan komma att påverkas av förändringar i nederbörd och temperatur. Detta beror på att en ökad nederbördsmängd, högre temperaturer och en längre växtsäsong kan leda till förändrade årstidsmönster för grundvattennivåer. Grundvattennivåer förväntas därför främst bli lägre till följd av klimatförändringar. Konsekvenserna som kan följa är att grundvattenreservoarer sinar eller att kvaliteten försämras. Exempelvis innebär en längre vegetationsperiod att grundvattnet börjar sjunka tidigare

under året medan grundvattenbildningen börjar senare. Detta kan orsaka lägre lägstanivåer i grundvattenmagasinen. Ökad nederbörd kan leda till ett ökat inflöde av ytvatten till grundvattenmagasin vilket kan föra med sig tungmetaller som urlakas ur de övre markskikten. När grundvattennivåerna sjunker på grund av torka ökar halten av kemiska ämnen i magasinen (Sweco 2023a).

Grundvattennivåns lägsta och högsta nivåer har ökat mellan 1975 – 2014 och sommarens avsänkingsperiod har förlängts med några veckor under de senaste 20 åren (ökningar sker främst i norra Sverige medan sänkning sker i södra). De största förändringarna förväntas ske under våren i sydöstra Sverige med sänkta grundvattennivåer. För grundvattenmagasin i grov jord visar beräkningar på en minskning med 5 – 15 procent, i morän upp till 20 procent i sydöstra Sverige (Sweco 2023a). Grundvattnets årsmedelnivå beräknas alltså sjunka i landets sydöstra delar. Detta gäller både snabbreagerande och långsamreagerande magasin men har störst betydelse för de långsamreagerande magasinen och därmed för den allmänna vattenförsörjningen.

Grundvattenkvaliteten kan också påverkas av klimatförändringar till följd av översvämningar som kan öka inflöde av ytvatten eller ändrad markanvändning och användning av gödsel och bekämpningsmedel. Även höjda och sänkta grundvattennivåer kan påverka kvaliteten då det påverkar halten av kemiska ämnen (Sweco 2023a).

I Vimmerby kommun finns totalt elva grundvattenmätstationer varav en är inaktiv. Magasinen finns i berg, jord eller kombinerat berg/jord (Sweco 2023a).

Yt- som grundvattenbildningen sker främst under vinterhalvåret eftersom nettonederbörden då är större än avdunstningen. Under sommaren, då den mesta nederbörden tas upp av vegetationen eller avdunstar, kan det bli brist på vatten på grund av att användningen överstiger nybildningen. Även faktorer såsom temperatur och nederbördens fördelning under året kan ha betydelse för avdunstningen och den till

slut tillgängliga vattenmängden. Dessutom har den aktuella vattenresursens utformning med grundvattenmagasin, sjöar och regleringsmagasin avgörande betydelse för resursens tillgänglighet.

Förväntade klimatförändringar som temperaturökning och förändrade nederbördsförhållanden kommer att påverka vattenförsörjningen. För sydöstra Sverige leder de flesta scenarios till bedömningen att Extremsituationer, både våta och torra, kommer bli mer vanligt förekommande, vilket ställer stora krav på vattenförsörjningen. Högre temperaturer, längre torrperioder och längre växtsäsong förväntas påverka både ytvatten och grundvatten. Sommartid förväntas till exempel såväl minskade flöden i vattendragen som minskade grundvattentillgångar.

4.2 Klimatanpassning

Även om vi måste arbeta intensivt för att minska våra utsläpp och påverkan på klimatet kommer vi oundvikligen behöva anpassa det samhälle vi lever i efter ett förändrat klimat. Klimatförändringarna är pågående och inte något vi längre kan prata om kommer ske i en avlägsen framtid. Framtagna scenarios pekar på att påverkan på samhället kommer ske i flera sektorer och därmed behöver anpassning ske utefter flera perspektiv. Med förebyggande åtgärder kan effekter av samt risker och kostnader för skador minskas.

Länsstyrelsen samordnar arbetet med klimatanpassning i länet och tar fram underlag för regional kunskap och planering, analyserar hur länet påverkas av klimatförändringen och vägleder kommunen i klimatanpassningsarbetet.

4.3 Energi

Energi är en förutsättning för bland annat uppvärmning, transporter och produktion. Samhällsplaneringen är en viktig del i arbetet med att ställa om energisystemet och samhällsutvecklingen i en mer hållbar riktning. Enligt lag om kommunal energiplanering ska det finnas en aktuell energiplan i varje kommun. Kommunorganisationen behöver strategiskt verka för god energihushållning och minskade utsläpp av växthusgaser.

Vimmerby resecentrum

4.3.1 Minskad klimatpåverkan

Hur klimatet blir i framtiden beror på hur väl vi lyckas begränsa vår användning av fossila bränslen, det vill säga hur mycket mängden växthusgaser ökar i atmosfären. För att minska effekten av klimatförändringar behöver vi använda jordens resurser smartare. Växthusgaserna måste minska och ett cirkulärt tänkande och agerande inom framför allt sektorerna el och uppvärmning, industri, avfall och avlopp måste till. Den största utsläppsnivån av växthusgaser finns idag inom transportsektorn, och därför är det viktigt att särskilt verka för att transportsystemens klimatpåverkan ska minska.

Kommunens översiktsplan har den största påverkansmöjligheten inom områdena transporter och energianvändning. Klimatsmarta strukturer i samhället kan förändra infrastrukturen, påverka transportsystem och bereda mark för fossilfri energiproduktion (Boverket 2021).

Som en del av regeringens energiöverenskommelse från 2016 fastställdes ett mål om 100 procent förnybar energiproduktion till 2040. En ökad elproduktion från förnybara energikällor är därför, enligt Energimyndigheten, ett nationellt intresse, som måste få tillgång till mark-

och vattenområden. För att uppnå de nationella energi- och klimatmålen krävs en kombination av energieffektivisering, övergång till förnybara energikällor och ett minskat transportbehov. Översiktsplanen utgör ett viktigt instrument för att i ett tidigt skede integrera klimat- och energifrågor i den fysiska planeringen.

Transporter och bebyggelsestruktur

Utvecklingen av bebyggelse och transportinfrastruktur spelar en central roll för samhällets utveckling. Det finns ett nära samband mellan utvecklingen av bebyggelse och näringsliv och transportsystemets utveckling. Ett effektivt samspel mellan bebyggelse- och transportstruktur är av stor betydelse för att uppnå en hållbar stadsstruktur. En stor del av stadens trafik kommer från regionen utanför beroende på var staden ligger. Det är därför nödvändigt att betrakta de regionala sambanden och kopplingen mellan stad och land när stadens trafik planeras.

Fordonens utsläpp av koldioxid är ett av de viktigaste problemen att åtgärda för att minska klimatpåverkan. En ambition är att minska transportefterfrågan, bland annat eftersom de fossilfria drivmedlen inte kommer att räcka till den trafikmängd vi har i dag.

Det som har störst inverkan på transporter är de inbördes samband som finns mellan bostäder och olika verksamheter, d v s hur de är placerade i relation till varandra i staden. Detta har större betydelse än stadens bebyggelsestruktur.

Bebyggelsestätheten har däremot stor betydelse eftersom stora avstånd gynnar biltrafik och tät bebyggelse eller bebyggelse i stråk gynnar kollektivtrafik och cykel- och gångtrafik. Fle- ra studier har visat att det finns ett samband mellan täthet och ett transportsystem som är hållbarhet.

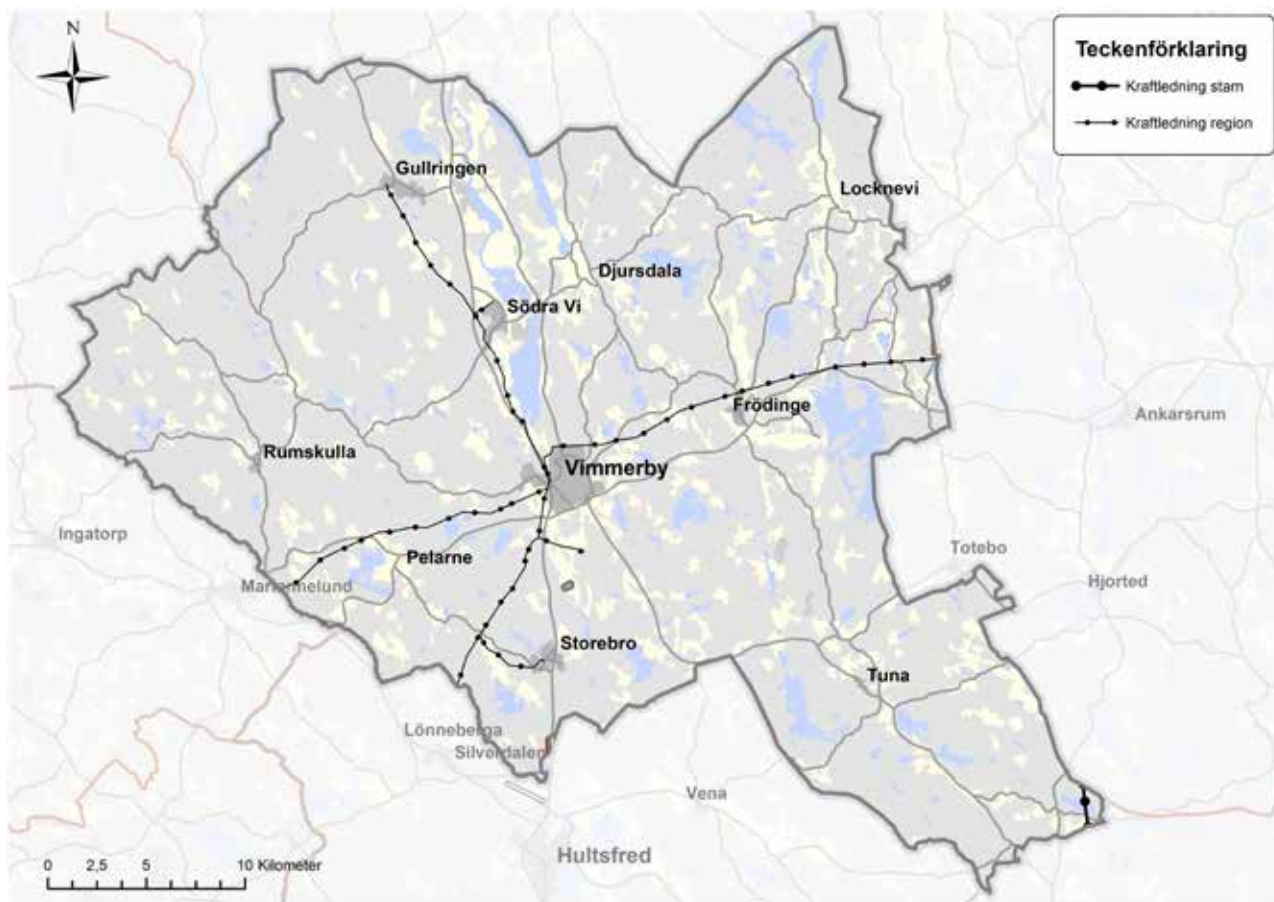
Den nationella målsättningen är att transportsektorn ska vara "fossiloberoende" år 2030, vilket Trafikverket bedömt innebär att endast 20 procent av mängden fossila bränslen som används i transportsektorn idag får finnas kvar.

För att uppnå detta krävs en kombination av energieffektivisering, bränslebyte och ett minskat transportbehov. Trafikverket bedömer att ett transportsnålt samhälle kommer leda till en minskning av resandet med cirka 40 procent. Genom exempelvis stadsplanering för minskat bilresande bedömer Trafikverket att biltrafiken minskar med cirka 10 procent till 2030. Genom förbättrad kollektivtrafik samt satsningar på gång- och cykeltrafik antas biltrafiken minska med ytterligare 8 procent.

Översiktsplanen ska visa vilka konsekvenser föreslagen användning av mark får för gällande transporter.

4.3.2 Elförsörjning

Vimmerby kommun ingår i elområde 3. Vimmerby Energi Nät AB och E.ON svarar för leveranserna av el i kommunen. Vimmerby

Karta över det övergripande elnätet i Vimmerby kommun.

Energi Nät AB förvaltar elnätet i Vimmerby med omnejd (VEMAB 2022b). Elnätet består bland annat av nätstationer, ledningar och kabelskåp. Förutom ett lokalt distributionsnät genomkorsas kommunen även av stam och regionnät-ledningar. Stamnätledningen sträcker sig i nord-sydlig riktning vid den sydöstra kommungränsen. Stamnätet ägs av staten och förvaltas av Svenska Kraftnät. Elledningar av stor betydelse för samhället kan vara av riksintresse för totalförsvarets civila del, vilket är sekretessbelagda uppgifter. Bostäder, förskolor och skolor bör inte planeras i närheten av ledningarna med hänsyn till elektromagnetiska fält.

En ny luftledning planeras uppföras mellan Vimmerby och Kisa. Den nya luftledningen kommer att ansluta till fördelningsstationer i Vimmerby, Södra Vi, Gullringen, Horn och Kisa. Mellan Vimmerby och Gullringen kommer den nya ledningen att ersätta den befintliga 40 kV kraftledningen längs en stor del av sträckan. Utbyggnaden innebär att Vimmerby kommun beräknas ha mycket god kapacitet för elförsörjning (EON 2021).

4.3.3 Energiproduktion

Region Kalmar har satt upp som mål att till år 2030 kunna producera lika mycket energi som regionen gör av med och att energin ska vara förnybar. Sol, vind, vatten och biobränsle är exempel på förnybara källor (Region Kalmar län 2019). Vimmerby kommun står bakom målet och behöver öka produktionen. I kommunen produceras än så länge endast 25 procent av den totala el som säljs inom kommunen. Vimmerby Energiförsäljning AB säljer idag förnyelsebar el från det egna biobränsleeldade kraftvärmeverk Tallholmen och vattenkraft från Lule älv. Under 2020 kom även 1,4 procent från solcellsanläggningen i Vennebjörke.

4.3.3.1 Solenergi

Solenergi är en energikälla som är förnybar och det går att montera solcellsanläggningar på både mark och byggnader. Solenergi i Vimmerby ekonomisk förening har låtit uppföra en större solcellsanläggning i Vennebjörke utanför Vimmerby. Den årliga produktionen här är cirka 190 000 kWh. Vimmerby Energi & Miljö AB är andelsägare i anläggningen och Vim-

merby Energiförsäljning AB har tecknat avtal om inköp av produktionen. Som privatperson kan du installera solceller och producera egen el. Solfångare och solceller på en byggnad kan vara bygglovspliktiga inom detaljplanerat område. Utanför detaljplan krävs det normalt inte bygglov för solenergianläggningar på byggnader. Fristående solenergianläggningar kan kräva bygglov om de är att betrakta som en byggnad, men vanligast är att det inte krävs (Boverket 2022c). Större markbaserade solcellsanläggningar kräver samrådsprövning enligt 12 kap 6 § miljöbalken av Länsstyrelsen.

4.3.3.2 Vindkraft

Vindkraften är en förnybar energikälla. Den är fri från miljöskadliga utsläpp och effektiv avseende materialförbrukning. Vindstyrkan är en grundförutsättning för möjligheten att etablera vindkraft. Ett vindkraftverk fångar in delar av den energi som finns i vinden. Vindkraftverken är kopplade till elnätet och levererar ström så länge de snurrar. Vindkraften ger förnybar, billig och utsläppsfri elproduktion. Därför växer vindkraften snabbt över hela världen. Däremot finns det flera utmaningar med vindkraft som måste hanteras. Det blåser inte alltid, men om man sprider ut vindkraftverken över ett helt land så blåser det alltid någonstans. I ett så stort land som Sverige har vi nästan aldrig samma väderförhållanden över hela landet samtidigt. Det är viktigt att välja bra platser för vindkraftverken exempelvis där det blåser jämnt och bra (högt energiutbyte), på avstånd från människors bostäder (minskad bullerstörning) och där skyddsvärd natur eller hotade arter inte påverkas (naturhänsyn). Det finns idag inga uppförda vindkraftverk i Vimmerby kommun.

I samband med översiktsplanen har en vindkraftsanalys tagits fram, se underlaget PM Vindkraft.

4.3.4 Fjärrvärme

I kraftvärmeverket Tallholmen används biobränsle och här produceras både fjärrvärme, ånga, hetvatten och el. Cirka 70 procent av fjärrvärmeproduktionen sker från Tallholmen och resten från värmeverket Södra Näs. Den el som produceras motsvarar cirka 25 procent av VEMAB:s totala elförsäljning. Sedan 2018

kommer all VEMAB:s fjärrvärmeproduktion från förnybara energikällor. Bränslet som används kommer från närområdet. Radien för in- och utgående transporter ligger på cirka 5–6 mil. Avfallet som uppstår, det vill säga aska, sprids i skogen som näring till nya träd (VEMAB 2022a).

I centralorten har Vimmerby Energi & Miljö AB ett omfattande värmenät som försörjer flertalet byggnader med värme. Nära 100 procent av samtliga lägenheter och lokaler är anslutna till fjärrvärmenätet, liksom mer än 75 procent av villorna. Vidare är flera industrier anslutna till nätet. Fjärrvärmeproduktionen sker i normalfallet uteslutande med olika former av biobränsle som flis, biogas och bioolja.

För att minska klimatpåverkan har fjärrvärme byggts i några av kommunens tätorter, Frödinge, Gullringen, Storebro och Södra Vi. Fjärrvärmen produceras till 100 procent av biobränslen och produktionen har minskat både koldioxidutsläpp och stoftutsläpp från vedpannor, vilket medför friskare luft lokalt och mindre klimatpåverkan globalt sett.

För samtliga tätorter med fjärrvärme gäller etapputbyggnad av fjärrvärme beroende på anslutningsviljan. För närvarande finns inte några planer på ytterligare utbyggnad av fjärrvärmenätet (VEMAB 2022c).

4.3.5 Ett robust energisystem

Kommuner har en nyckelroll i att ta fram, utveckla och bygga upp energisystemet. Städer och landsbygd speglar alltmer den omställning vi tillsammans måste göra för att skapa ett cirkulärt och klimatneutralt samhällssystem. Den gestaltning som infrastruktur och byggnader får utgör förutsättningar för energiförsörjning och energianvändning i områdena under lång tid framåt (Linköpings universitet 2022). För att ställa om systematiskt måste vi hitta nya sätt att integrera energisystemen i andra samhällsfrågor som exempelvis transporter, bostäder, näringsliv och jämlikhet.

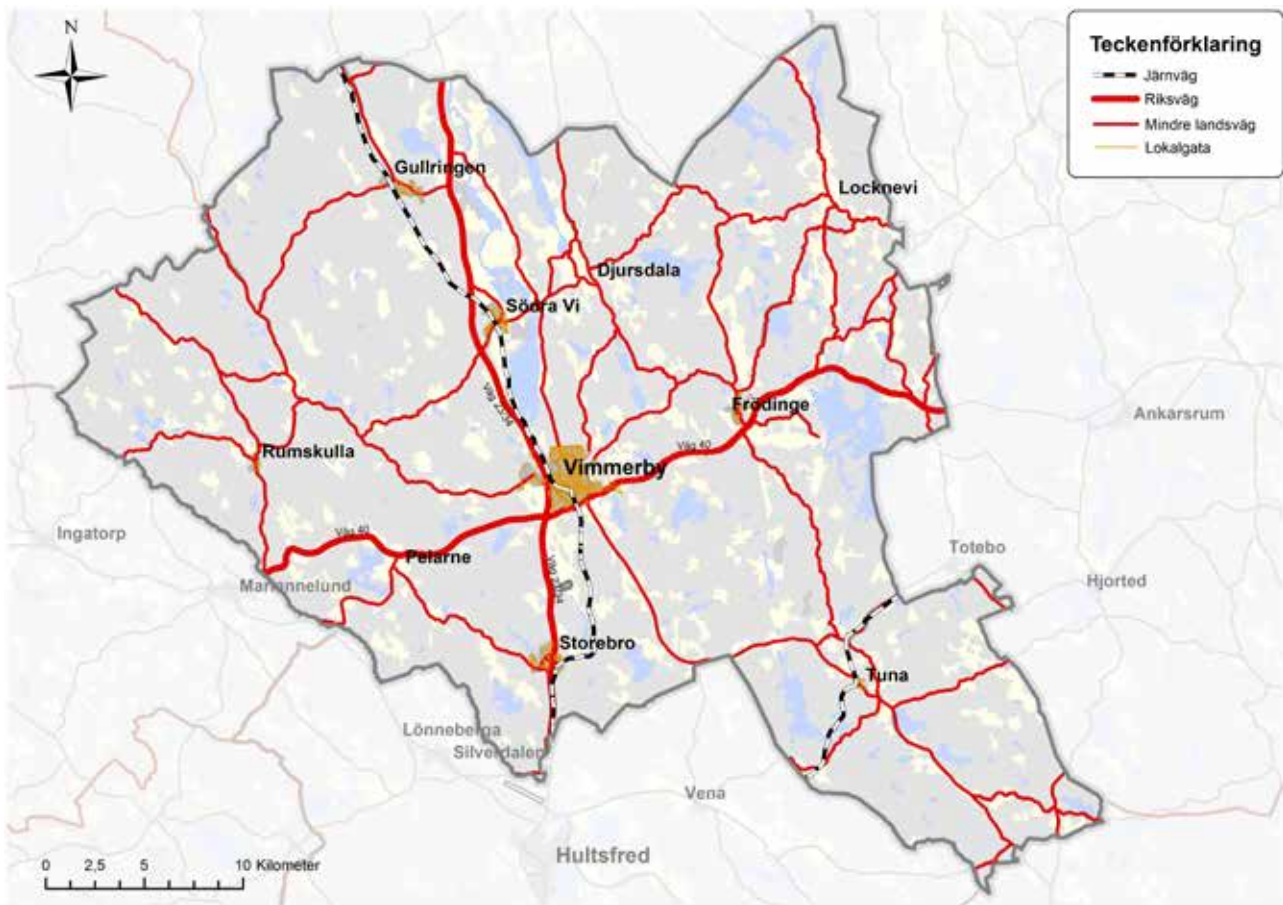
Ett storskaligt tänkande med fjärrvärme som en självklar komponent har länge dominerat den svenska samhällsbyggnaden. Allt fler vill

idag även börja producera el på egen hand, vilket ställer helt nya krav på hur elsystemet och elmarknaderna ska fungera. Energiproduktionen ses till viss del gå från centraliserad till decentraliserad. Hybridlösningar där storskaliga och småskaliga system kombineras är något som blir allt vanligare (Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien 2017). Flexibiliteten med utbyggnad av stora system som kompletteras av småskaliga system som gör mindre områden självförsörjande är en positiv utveckling av energisystemet för en landsbygdskommun som Vimmerby. Satsningen på fjärrvärmeproduktion från förnybara energikällor har minskat både koldioxidutsläpp från oljepannor och stoftutsläpp från vedpannor. Att integrera hållbara energisystem i utbyggnaden av kommunen är avgörande för en hållbar utveckling framåt. Nya samhällssystem förändrar även arkitekturen och den visuella bilden av kommunen. I Energimyndighetens slutrapport (2013) för Uthållig kommun - Att integrera hållbarhets- och energifrågor i fysisk planering beskrivs särskilt vikten av att i den fysiska planeringen arbeta med den visuella bilden av vad framtidens energisystem är. På så sätt går det att få förståelse för hur andra element i samhällsbyggnaden kan bli påverkade eller utveckla omställningen (Energimyndigheten 2013).

5. Kommunikationer

Karta över kommunens järnväg och vägnät med riksvägar, landsvägar och lokalgator.

Kommunikationer och en god infrastruktur är en förutsättning för en fungerande kommun och kan betraktas som en kollektiv nytta. Infrastrukturen för kommunikationer knyter samman samhällets olika delar och funktioner. Avsnittet behandlar framför allt olika infrastruktursystem för hur personer, varor och information transporteras via järnväg, kollektivtrafik, gång- och cykelvägar, vägar och elektronisk kommunikation.

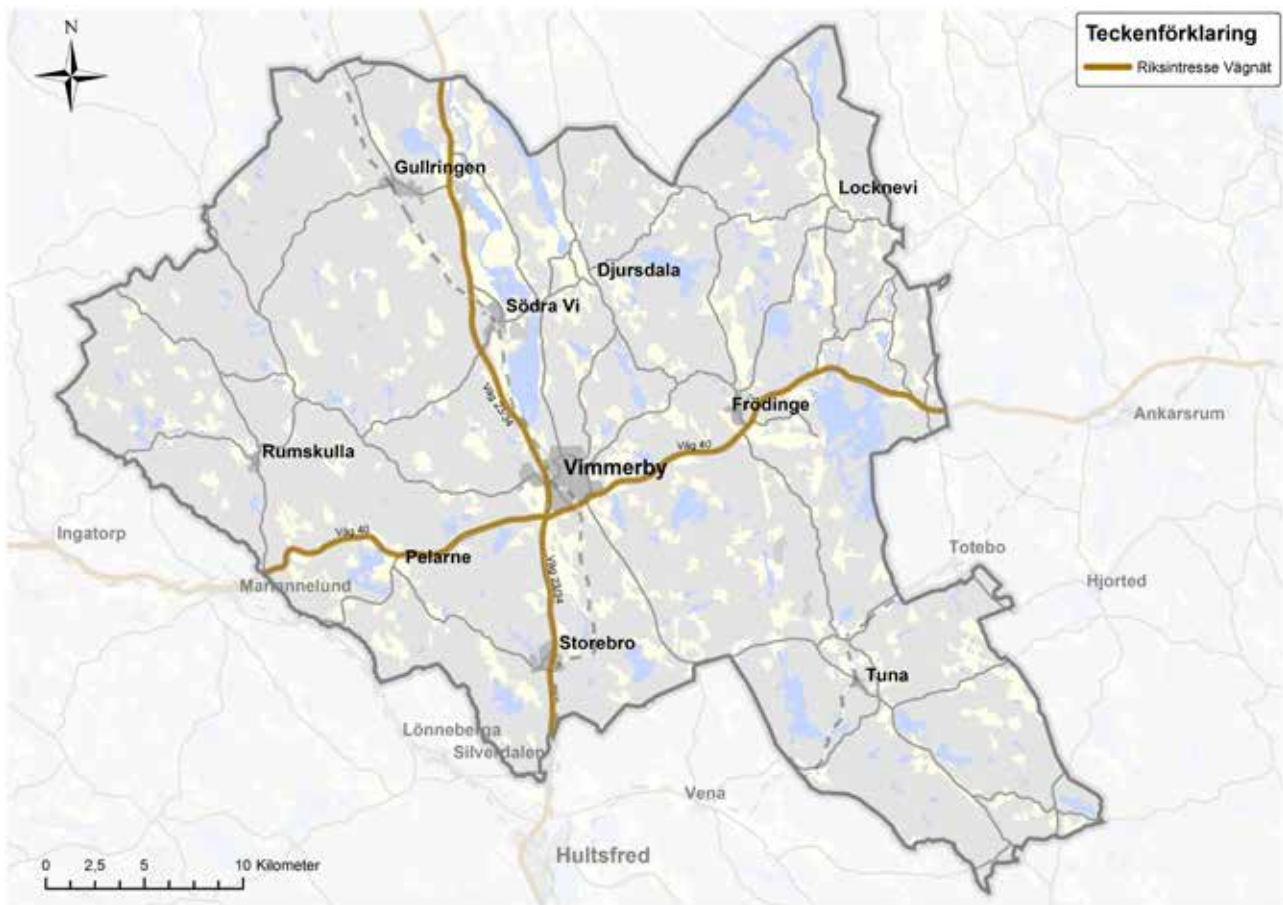
5.1 Riksintresse för kommunikationer

Riksintresse för kommunikationer inom Vimmerbys kommun innefattar vägar. Riksintresset regleras i miljöbalkens 3 kapitel 8 §. Enligt vad som anges där ska mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering så långt möjligt

skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Områden som är av riksintresse för anläggningar ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

5.1.1 Riksväg 40

Riksväg 40 mellan Göteborg och Västervik utgör en betydelsefull länk i öst-västlig sträckning och är av riksintresse. Enligt Trafikverkets klassificering 'Funktionellt prioriterat vägnät' klassas riksväg 40 som en nationellt och internationellt viktig väg. Vägen är viktig för långväga transporter i form av gods och personbilstrafik. Vägen utgör även en regional länk och pendlingsväg mellan större tätorter, däribland Vimmerby. Vägen är likaså viktig för besökare till såväl Astrid Lindgrens värld som till Bullerbyn (Trafikverket 2021).

Karta över riksintresse för kommunikationer.

5.1.2 Riksväg 23/34

Riksväg 23/34 sträcker sig mellan Kalmar och Linköping och är ett utpekat riksintresse för kommunikation. På sträckan finns även stora godsflöden. Trafikverket klassar riksväg 23/34 som en nationellt och internationellt viktig väg då denna ansluter till andra funktionellt viktiga stråk, däribland riksväg 40. Riksväg 23/34 knyter även samman flera stora konsumtions- och produktionscentra (Trafikverket 2021).

5.2 Järnväg

Stångådalsbanan går genom Vimmerby och trafikeras av Krösatåget mellan Kalmar och Linköping. Persontåg går längs med hela Stångådalsbanan (Trafikverket 2021). Stångådalsbanan ger även sydöstra Sveriges inlandskommuner tillgänglighet till hela Sveriges järnvägssystem. Stångådalsbanans anslutning till Linköpings station och den kommande nya stambanan (Ostlänken) är även en avgörande faktor för den framtida interregionala tillgäng-

ligheten för Sveriges sydöstra delar (Kalmar Länstrafik 2022a). Kalmar länstrafik (2022a) lyfter att elektrifiering av Stångådalsbanan är en prioritering inför kommande planeringsomgång.

Genom Vimmerby kommun går ett smalspår som sträcker sig mellan Hultsfred och Västervik, vilken under sommaren trafikeras av rälsbussar. Inom Vimmerby kommun stannar rälsbussarna i Blägda, Spångenäs och Tuna. Sträckningen drivs av Tjustbygdens Järnvägsförening (Vimmerby turistbyrå 2022a & Tjustbygdens järnvägsförening 2022).

5.3 Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken inom Vimmerby kommun bedrivs av Kalmar länstrafik. Region Kalmar län är länets kollektivtrafikmyndighet och ansvarar för att planera, driva och utveckla kollektivtrafiken. Region Kalmar läns Trafikförsörjningsprogram beskriver hur den regionala kollek-

tivtrafiken ska drivas och utvecklas i länet. Trafikförsörjningsprogrammet hänger samman med den Regionala utvecklingsstrategin och Kollektivtrafikstrategi 2050 (Kalmar länstrafik 2022b).

I Vimmerby kommun består kollektivtrafiken dels av tåg (Krösatåg), landsbygdsbuss, serviceresor, skolskjutsresor och närtrafik. I Vimmerby kommun sköter kommunen själv skolskjutsresorna. All trafik körs av olika trafikföretag på entreprenad. Närtrafik trafikerar på landsbygderna och kompletterar buss och tåg. Krösatåget trafikerar dagligen sträckan Linköping-Kalmar med avgångar ungefär varannan timme. Sommartid trafikerar även Astrid Lindgrens värld (Kalmar länstrafik 2022c).

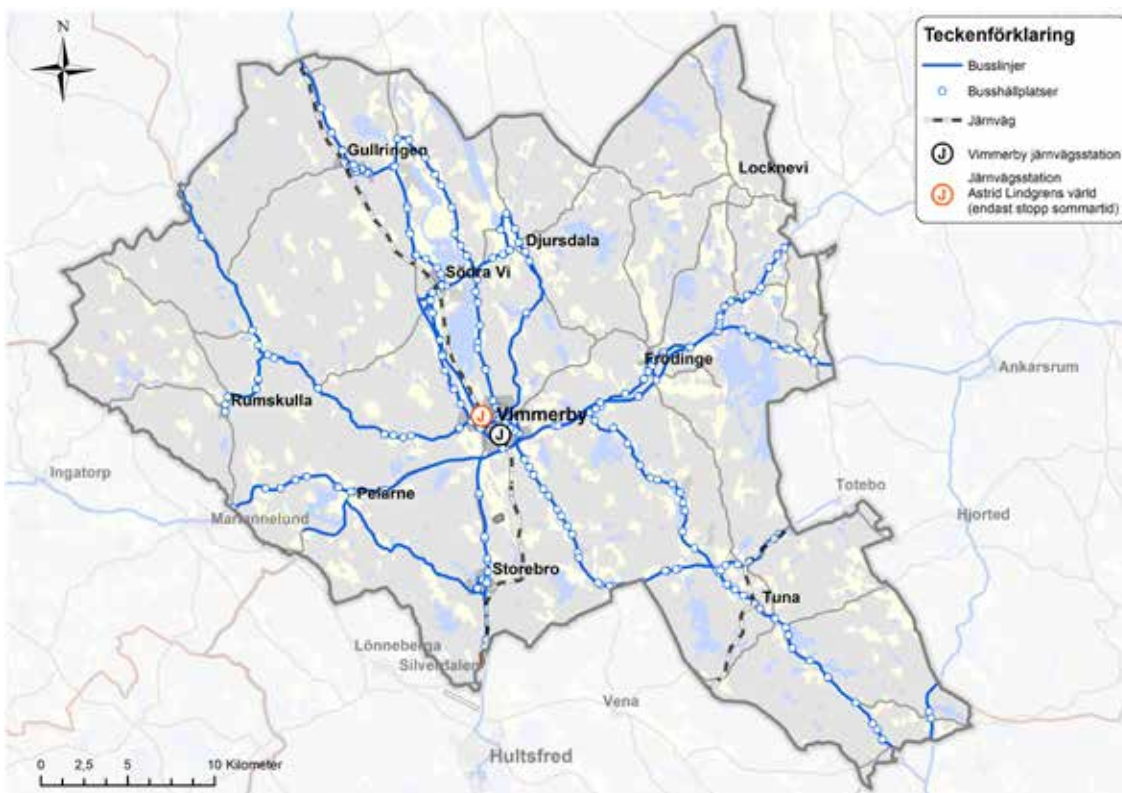
Pendlingen från Vimmerby till Västervik ligger på runt 4 procent av de förvärvsarbetande i kommunen (Region Kalmar, 2021c). Cirka 60 procent av befolkningen i kommunen bor inom 500 meter fågelvägen från en hållplats som trafikerar minst en gång i timmen (Statistiska Centralbyrån 2022c).

Landsbygdsbuss finns i samtliga riktningar från Vimmerby. På sträckan Västervik-Vim-

merby-Nässjö trafikerar buss 325 och mellan Västervik-Vimmerby-Hultsfred går buss 35. Mellan Vimmerby och Nässjö går buss 325 en gång per timme, medan det går två bussar per timme mellan Vimmerby och Västervik med buss 35/325 (Kalmar länstrafik 2022c).

Landsbygdsbuss inom kommunen och som trafikerar dagligen är sträckan Vimmerby-Gullringen (buss 78) med sju avgångar om dagen. Det finns även landsbygdsbuss som trafikerar skoldagar och avgår 1–2 gånger om dagen på sträckorna Vimmerby-Ydrefors (buss 76), Vimmerby-Gullringen (buss 79), Vimmerby-Djursdala (81), Vimmerby-Backa (buss 82), Vimmerby-Totebo (buss 85), Vimmerby-Hjorted (buss 87), Vimmerby-Kisa (buss 581), och sträckan Vimmerby-Västervik (buss 34) (Kalmar länstrafik 2022c).

Närtrafikresorna går efter en tidtabell och behöver förbokas minst två timmar innan avgång. Upphämtning sker på hållplats eller bostaden. Det finns tre till fem avgångar från de olika landsbygderna kring Vimmerby. I Vimmerby stad fungerar närtrafiken som stadstrafik med två avgångar per dag.

Karta över kommunens kollektivtrafik.

5.4 Gång- och cykelvägar

I Vimmerby finns ett utbyggt vägnät för gång- och cykeltrafik. I de mindre orterna Storebro, Tuna, Frödinge, Södra Vi, Rumskulla och Gullringen finns några enstaka gång- och cykelvägar. Kommunen består framför allt av landsvägar som gång- och cykeltrafikanter kan utnyttja. Vimmerby kommun har fyra olika cykelleder mellan cirka 30 och 55 kilometer med utgångspunkt i det pittoreska landskapet där charmiga slingor ger möjlighet att uppleva flera av traktens alla attraktioner på cykel. Landskapet är delvis kuperat och det finns en hel del utmanande uppförsbackar för cyklister. Att cykla längs lederna är dock en upplevelse och landskapet bjuder på den småländska karaktären och längs vägarna passeras både skog, hagar, sjöar, slingrande grusvägar och de karaktäristiska röda husen (Vimmerby turistbyrå 2022b).

5.5 Vägar

Viktiga vägar för Vimmerby kommun är riksväg 23/34 (Malmö-Linköping) och riksväg 40 (Göteborg-Västervik) eftersom resor till Vimmerby främst sker via dessa vägar (Regionförbundet Kalmar län 2018). Trafikverket är väghållare för dessa vägar samt övriga riksvägar, europavägar och länsvägar. Väghållare för väg-

arna inom kommunens tätorter är Vimmerby kommun. Övriga mindre vägar förvaltas av vägföreningar/samfällighetsföreningar eller av enskilda fastighetsägare.

Enligt Trafikverkets klassificering 'Funktionellt prioriterat vägnät' (FPV) klassas riksväg 40 som en nationellt och internationellt viktig väg. Detta då vägen är viktig för långväga transporter i form av gods- och personbilstrafik. Vägen utgör även en regional länk och pendlingsväg mellan större tätorter, däribland Vimmerby. Vägen är likaså viktig för besökare till såväl Astrid Lindgrens Värld som till Bullerbyn (Trafikverket 2021). Riksväg 40 binder samman länets norra delar och är även en stark faktor för att djupare integrera arbetsmarknaderna i länet. Detta är framför allt avgörande för länets norra del då avstånden är långa mellan tätorterna och den låga kapaciteteten på väg- och järnvägsnätet gör att det inte finns samma förutsättningar som i länets södra del (Kalmar Länstrafik 2022a). Kalmar länstrafik (2022a) lyfter att riksväg 40 på sikt kommer att bli ämne för BRT-trafik för en tillgänglig och attraktiv kollektivtrafik. Ambitionen är även att riksväg 40 ska bli en del i TEN-T stråket. Kalmar länstrafik (2022a) beskriver att kapacitets- och säkerhetshöjande åtgärder för riksväg 40 (Toverum-Hyttan) är prioriterat inför kommande planeringsomgång.

Trafikverket klassar riksväg 23/34 som en nationellt och internationellt viktig väg då denna ansluter till andra funktionellt viktiga stråk, däribland riksväg 40. Riksväg 23/34 knyter även samman flera stora konsumtions- och produktionscentra (Trafikverket 2021). Kalmar länstrafik (2022a) beskriver att kapacitets- och säkerhetshöjande åtgärder för riksväg 23/34 är prioriterat inför kommande planeringsomgång.

5.6 Resvanor

Vimmerby är en inpendlingskommun, det vill säga att fler pendlar in till kommunen än ut. Utpendling sker främst till kommunerna Hultsfred, Västervik och Eksjö. Inpendling till Vimmerby sker främst från kommunerna Hultsfred, Västervik och Kinda (Region Kalmar län 2021a).

Pendling 2017

In	1956
Ut	1697
Netto	259

Andelen som bor och arbetar i kommunen (år 2017) är 5983, vilket motsvarar 77,9 procent. I 72 av landets kommuner är inpendlingen högre än utpendlingen (år 2017). Andelen som bor och jobbar i kommunen har minskat något sen 2004 och framåt. Vimmerby-Hultsfred är en egen arbetsmarknadsregion (Region Kalmar län 2021a).

Flera av orterna i kommunen har stora arbetsplatser, vilket resulterar i stor andel inpendling trots att orterna i sig är små. Vimmerby, Södra Vi och Gullringen har fler antal inpendlare än utpendlare till orten. Tuna har ungefär lika många inpendlare som utpendlare och resterande orter har fler utpendlare (Region Kalmar län 2021a).

Den genomsnittliga körsträckan i en kommun kan anges både med mil per invånare och mil per personbil. Mil per invånare är den totala körsträckan dividerad med antalet invånare, medan mil per personbil är den totala körsträckan dividerat med det totala antalet bilar som finns registrerade. Båda siffrorna redovisar både bilar som är skrivna på juridiska personer och företag.

Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/inv.

2020	759,8
2019	838,6

Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/personbil

2020	990
2019	1050,4

(Kolada 2021)

I Kalmar län gör kvinnor och män ungefär lika många resor. Kvinnor pendlar i högre grad med kollektivtrafik och kortare sträckor, män i högre grad med bil och längre sträckor. Bland de som pendlar ut och in i Vimmerby kommun är andelen män något högre än andelen kvinnor. Pendling är vanligast för de som är under 40 år,

men skillnaderna mellan olika åldersgrupper är liten. De flesta pendlar för arbete inom tillverkningsindustri, vård och omsorg samt handel. Även utbildningsnivå har betydelse för pendling, högre utbildningsnivå innebär en högre andel pendlare (Region Kalmar län 2021a).

5.7 Elektronisk kommunikation

Fibernätet i Vimmerby kommun drivs sedan våren 2018 av Vimmerby fibernät AB som är ett helägt kommunalt bolag. Innan dess var det Vimmerby kommun som 2012 började med fiberutbyggnad i kommunen. Utöver Vimmerby Fibernät AB finns det även andra aktörer som tillhandahåller fiberanslutningar inom kommunen. Idag finns ett stamnät som förser stora delar av kommunen med fiber.

Varje år genomför Post- och telestyrelsen (PTS) en bredbandskartläggning. Vid 2021 års mätning hade 72 procent av Vimmerbys hushåll och arbetsställen tillgång till 100 Mbit/s eller mer. Vid samma mätning var andelen med 100 Mbit/s 86 procent för riket.

När det kommer till utbyggnaden av 5G-nät är det svårt att förutse hur utbyggnadstakten kommer att ske. Staten ställer inga krav på detta och kommunen kan inte heller ställa krav på att nätägare bygger 5G-nät. Tekniken kan även under översiktsplanens tidshorisont utvecklas på sådant sätt att 6G- och 7G-nät kan bli aktuella.

Regionförbundet i Kalmar län antog 2018 Bredbandsstrategi för Kalmar län 2018-2025, ett handlingsprogram för bredbandsutvecklingen i länet. Det övergripande målet med handlingsplanen är "att möjliggöra digital kommunikation i hela Kalmar län för alla, allt och alltid där bredbandsinfrastrukturen motsvarar användarens behov av digital kommunikation som stödjer digital omställning" (Regionförbundet i Kalmar Län 2018a).

6. Näringsliv och turism

Vy över Vimmerby sett från Blåsekulle

Vimmerby stadshotell och Sommartorget

Tillgången till arbete och näringsliv är många gånger en förutsättning för att människor ska vilja bosätta sig på en plats. Att skapa goda förutsättningar för näringslivet är därmed en viktig förutsättning för kommunen. Möjligheten att på ett hållbart och enkelt sätt kunna ta sig till och från arbetet inom eller utom kommunens gränser är även viktiga aspekter, detta inte minst för att skapa goda möjligheter till arbete för kommunens invånare.

6.1 Näringslivsstrukturen

Vimmerby kännetecknas av att vara en gammal handelsstad och idag finns ett näringsliv som präglas av såväl stora välkända företag som småföretagande. En betydande del av näringslivet i kommunen domineras av tillverkningsindustrin, med större företag inom pressgjutning av lättmetaller. Här finns även stora och väletablerade livsmedelsföretag. Några av företagen och arbetsgivarna i kommunen är Åbro Bryggeri, Arla Foods, Svensk Tryckgjutning och Astrid Lindgrens Värld i Vimmerby. Här finns även Frödinge Mejeri och Frödinge Sågverk i Frödinge, Metallfabriken Ljunghäll i

Södra Vi och Skanskas trähusfabrik, där bland annat BoKlok-lägenheterna tillverkas, i Gullringen (Vimmerby kommun 2022d).

Det finns många olika undersökningar som genomförs med syftet att illustrera hur näringslivet står sig inom kommunen och i förhållande till andra kommuner. Beroende på vad undersökningarna baseras på och till vilka branscher/företagare de riktas blir också resultaten olika. Enligt Småföretagarnas Riksförbunds undersökning är förutsättningarna för små företag i Vimmerby bättre än i de flesta andra kommuner i landet och har dessutom förbättrats sedan föregående år. Kommunen rankas här på plats 52 av Sveriges 290 kommuner (Småföretagarnas Riksförbund 2022). Svenskt Näringslivs årliga enkätundersökning bygger på statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB), där Vimmerby kommun i förhållande till andra kommuner med samma förutsättningar (landsbygdskommuner) placerar sig på plats 19 av 40 (Svenskt Näringsliv 2022). När samma organisation ger ett samlat omdöme av kommunens förutsättningar för näringslivet blir

betyget godkänt, med en svagt uppåtgående trend och i paritet med majoriteten av länets övriga kommuner.

Det är inom tillverkningsindustrin som den största andelen av arbetsplatser finns i kommunen (28 procent). Andra stora branscher är vård och omsorg på 13 procent och handelsbranschen på 11 procent, samt utbildningsbranschen på 9 procent. Övriga mindre kategorier är jordbruk, skogsbruk och fiske på 6 procent och byggverksamheter på 5 procent (Statistiska Centralbyrån 2021c). Besöksnäringen utgör en betydande del av kommunens näringsliv (Vimmerby kommun 2022d).

I Vimmerby kommun finns många småföretag som är av betydelse för arbetsmarknaden och kommunen. Här finns omkring 2900 jobb inom småföretagen och omkring 2500 jobb i större företag. Småföretagen utgör 38 procent av kommunens samtliga jobb, 53 procent av dessa är i sin tur privatägda företag. En majoritet av de privata företagen är även ägarledda där ägaren både leder och arbetar i företaget (Företagarna 2021).

6.2 Arbetskraft och pendling

Förvärvsintensiteten av kommunens befolkning mellan 20–64 år ligger på omkring 83 procent (Statistiska centralbyrån 2020a). Av dessa arbetar 1830 personer inom den kommunala förvaltningen, och 282 personer inom landsting eller statlig förvaltning. Omkring 5580 arbetar inom näringslivet och omkring 200 personer arbetar inom övriga organisationer och offentliga institutioner (Statistiska centralbyrån 2020b).

I Vimmerby kommun är det knappt 6000 personer som både bor och arbetar i kommunen. Drygt 1900 personer inpendlar till sina arbeten i kommunen, och knappt 1600 personer utpendlar till arbeten utanför kommunen (Statistiska centralbyrån 2020c).

6.3 Besöksnäring

Besöksnäringen i Vimmerby kommun är stor i förhållande till kommunens storlek och utgör en betydande del av arbets- och näringslivet.

Att besöksnäringen har vuxit sig stark i Vimmerby bygger främst på Astrid Lindgren med hennes författarskap och uppväxt i Vimmerby (Vimmerby kommun 2022d). Besöksmål som Astrid Lindgrens Värld och Astrid Lindgrens Näs är centrala för att levnadsgöra såväl Astrid Lindgren som person som hennes berättelser. Astrid Lindgrens Vimmerby är dessutom en av fem regionalt prioriterade besöksmål.

6.4 Tillverkningsindustri

Med tillverkningsindustri avses vanligtvis verksamheter som förädlar råvaror som metall, trä och plast till produkter. Hit hör även verkstadsindustrier och processindustrier. I Vimmerby kommun finns ett femtiotal företag registrerade inom trä-, metall-, plast-, och övrig maskinindustri (Statistiska Centralbyrån 2022b).

6.5 Bygg och anläggning

Inom kategorin bygg och anläggning ryms generellt sett verksamheter som behövs för att uppföra, underhålla, ändra eller riva en byggnad eller anläggning. I Vimmerby kommun finns ett sextiotal företag registrerade inom kategorierna bygg- och anläggningsentreprenörer samt specialiserade firmor för mark- och grundarbeten (Statistiska Centralbyrån 2022b).

6.6 Handel och kommersiell service

Vimmerby är känd som en gammal handelsstad och är likaså i våra tider, med ett stort urval av butiker, och hamnar ofta bra i indexmätningar gällande handel och försäljning (Vimmerby kommun 2022). Med handel och kommersiell service avses sådan verksamhet där det sker ett utbyte av varor, tjänster och kapital. I Vimmerby kommun finns ett femtiotal registrerade företag inom handel och service för motorfordon. Här finns även ett sextiotal verksamheter inom kategorierna hotell, camping, semesterbostäder och restaurangsektorn. Inom servicesektorer som parti- och provisionshandel, detaljhandel och transportföretag finns det omkring 180 registrerade företag i kommunen (Statistiska Centralbyrån 2022b).

A scenic landscape featuring a dirt road in the foreground, a green trash bin, and a dense forest of trees in various shades of green. The scene is framed by trees with yellow blossoms in the upper corners.

7. Natur och vatten

Pelarne

Natur och vatten omfattar större delen av kommunens yta där värden för friluftsliv, naturmiljö, biologisk mångfald och ekosystemtjänster ryms och är allmänt tillgängliga. Värdena är viktiga resurser och av betydelse för det allmänna intresset. De kan till exempel vara en förutsättning för areella näringar eller turistverksamheter, samt för att skapa identitet och tillhörighet i kommunen. Med anledning av detta finns ett ansvar att förvalta och utveckla naturmiljöerna med varsamhet. För att ta hänsyn till värden för natur och friluftsliv i den fysiska planeringen behövs kunskap om landskapets innehåll, utveckling och karaktärsdrag. (Boverket 2022b)

7.1 Landskap

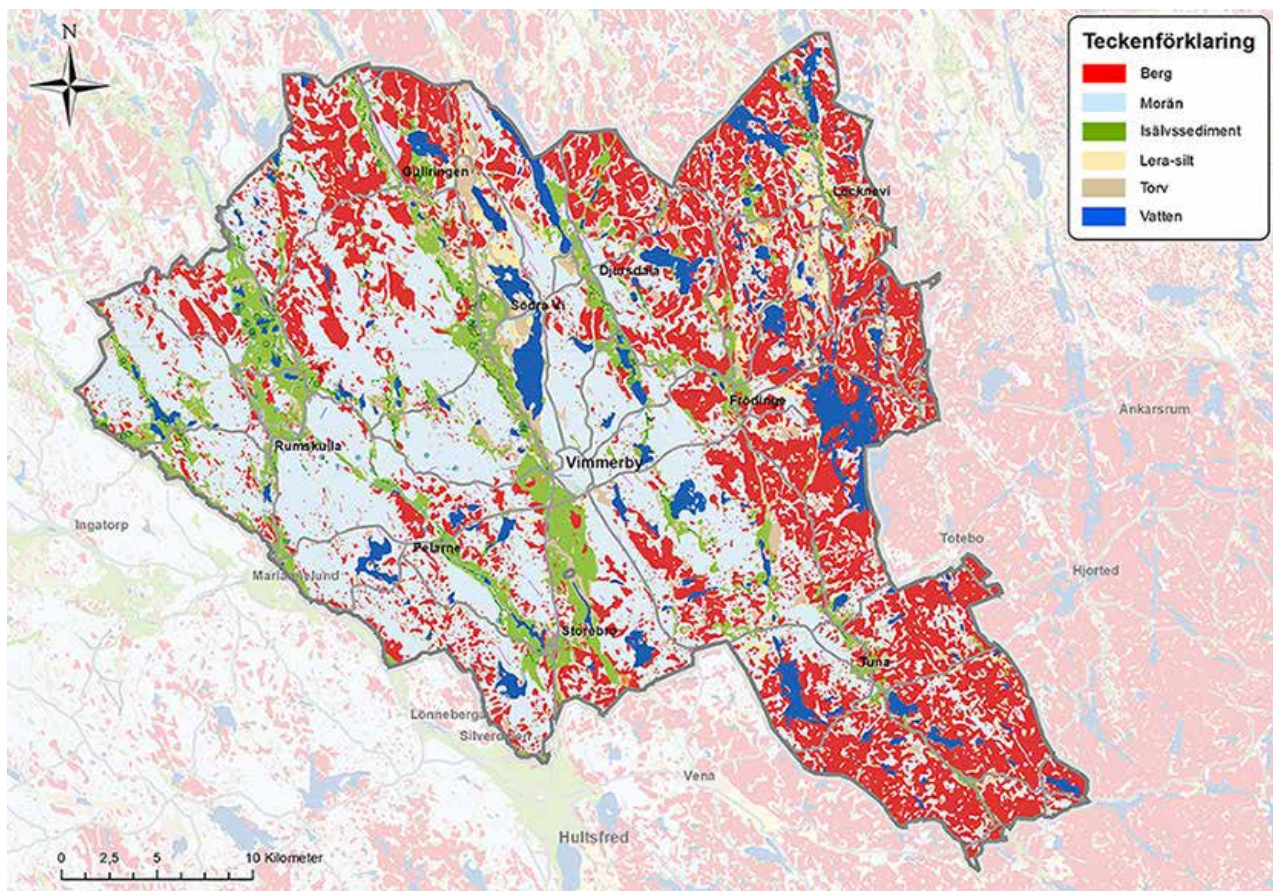
Den europeiska landskapskonventionen (ratificerad av Sverige 2011) beskriver landskap som "...ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer" (COE 2000). Landskapen är en gemensam resurs, men också ett gemensamt ansvar. Landskapen utgör grunden för dess invånare – människor, djur och växter, men landskapen är också grunden för tillväxt och ekonomisk utveckling (Riksantikvarieämbetet 2017). För att kunna förvalta, utveckla och leva i, och med landskapen, är det viktigt att aktörer på samtliga nivåer – nationellt (statligt), regionalt, och lokalt (kommunen, enskilda aktörer och intressenter så som exempelvis näringsidkare, markägare, kommuninvånare)

samarbetar. Ett gott samarbete och en gemensam målbild ökar chanserna för att landskapens mångfald och olika inneboende värden hanteras och utvecklas hållbart ekonomiskt, såväl som socialt, miljömässigt och kulturellt (Riksantikvarieämbetet 2008). I Vimmerby kommun finns det många olika faktorer som har skapat, påverkat och fortfarande påverkar landskapens utveckling.

7.1.1 Geologi

Geologin är det som vårt landskap byggs upp på och handlar om allt det oorganiska på markytan och nedåt till berglagren och jordens inre. Kortfattat berör geologi våra jordarter, grundvatten och berg. De geologiska processerna har skapat förutsättningarna för hur markerna har kunnat formas och brukas och i förlängningen således även lagt grunden till dagens ekosystem. Ur ett ekologiskt perspektiv är det därför viktigt att både ha kunskap om och att ta hänsyn till landskapens geologi (Sveriges geologiska undersökning 2022a).

Vimmerby kommun vilar till största delen på Smålandsgranit som bildades för ungefär 1,8 miljarder år sedan. I de södra delarna av kommunen återfinns några områden med smålandsporfyrt som är ungefär lika gammal som graniten. Vimmerby kommun är bitvis väldigt kuperad och i landskapet finns tecken som vittnar om hur inlandsisen formade det. Sprickzonerna i berggrunden (i sydostlig till sydsydostlig och sydlig riktning) bildar dal-

Karta över kommunens jordarter.

Geologin är det som vårt landskap byggs upp på och handlar om allt det oorganiska på markytan och nedåt till berglagren och jordens inre. Kortfattat berör geologi våra jordarter, grundvatten och berg. De geologiska processerna har skapat förutsättningarna för hur markerna har kunnat formas och brukas och i förlängningen således även lagt grunden till dagens ekosystem. Ur ett ekologiskt perspektiv är det därför viktigt att både ha kunskap om och att ta hänsyn till landskapens geologi (Sveriges geologiska undersökning 2022a).

Vimmerby kommun vilar till största delen på Smålandsgranit som bildades för ungefär 1,8 miljarder år sedan. I de södra delarna av kommunen återfinns några områden med smålandsporfyr som är ungefär lika gammal som graniten. Vimmerby kommun är bitvis väldigt kuperad och i landskapet finns tecken som vittnar om hur inlandsisen formade det. Sprickzonerna i berggrunden (i sydöstlig till sydsydöstlig och sydlig riktning) bildar dal-

gångar i inlandsisens rörelseriktning, längs med dalgångarna återfinns höga bergstup lite här och var. Dalgångarna söder om sjön Juttern, vid Silverån och Stångån är exempel på när höjdskillnaderna i landskapet kan upplevas extra tydligt. De flackare och öppnare dalgångarna är delvis uppodlade och kombinationen mellan höjdområdena och de odlade dalarna ger storslagna vyer som kan upplevas vid till exempel Djursdala och vid sjön Krön. I Vimmerby kommun finns stora mängder glacifluvialt material, alltså avlagringar som isen slipat ned längs sin färd och som sedan sköljts ut med isälvar när den smälte av och drog sig tillbaka. Kommunen genomkorsas av imponerande isälvs- och issjöavlagringar i nordväst-sydöstlig riktning. Sju zoner med avlagringar kan urskiljas i terrängen; Frödingeavlagringarna, Juttern-Bysjönsänkans avlagringar, Krönsänkans västra avlagringar, Lockneviavlagringarna, Silverdalens avlagringar, Stångådalens avlagringar samt Tunaåsen (Vimmerby kommun 2007).

I kommunen finns även den så kallade Vimmerbylinjen som är ett israndläge. Vimmerbylinjen är uppbyggt av ryggar med isälvsmaterial och moränryggar. Ryggarna bildades i direkt anslutning till den smältande glaciärens kant, eftersom isen inte rörde sig i någon större utsträckning bildade avlagringarna formationer, ryggar, längs med kanten. Vimmerbylinjen sträcker sig från Vimmerby i öst till Harstena norr om Västervik. Västerut från Vimmerby sträcker sig linjen över Bellö och Eksjö för att sedan vika av söderut och runda Vättern och fortsätta uppåt väster om Väneren.

Moränen i Vimmerby kommun återfinns främst som ett täckande lager över berggrunden. Vid Örsåsa och Flaka har drumlinier bildats av bottenmorän. Oftast är bottenmorän täckt av ytmorän, men drumlinerna i Örsåsa och Flaka är exempel på när bottenmoränen går upp i dagen. Drumlinerna har formerna av valryggar och har bildats när avlagringar har avsatts av isen runt ett uppstickande berg eller bergsparti. Utöver mineraliska jordarter som morän återfinns i Vimmerby kommun även organiska jordarter i form av exempelvis myrar. I kommunen finns även några mindre orörda mossar som inte blivit föremål för utdikning eller täktverksamhet, exempelvis mossen vid Halsebo (Vimmerby kommun 2007). De större mossarna i kommunen är oftast påverkade genom exempelvis utdikning. På flera av de större mossarna har man tidigare brutit torv till förbränning. Mossarna mellan riksväg 23/34 och norra Krön, Hällestadsmossen och Höghultamossen som båda ligger några kilometer nordväst om Tuna samhälle samt Järpekulle mosse söder om Vimmerby, är alla exempel på där mossar blivit störda av mänsklig påverkan. Utöver torvbrytning har även så kallade mossodlingar, där en mosse dikas ut för att kunna användas som odlingsmark förekommit (Klotz 2012). Inom kommunen finns även många gölar omgivna av tallmossar, ibland har gölarna gungflyn, en slags flytande öar bildade av växtmaterial.

7.1.2 Natur- och kulturgeografi

Nordiska ministerrådet (1984) har delat in Norden i naturgeografiska regioner. Indelningen är gjord utan hänsyn till administrativa (läns-/

lands-) gränser och baseras helt på naturförhållanden som vegetationstyper och geomorfologi, det vill säga hur landskapet och dess former har skapats och är sammansatt. Regiongränserna ramar in karaktäristiska och sammanhållande drag som är unika för just den regionen, eller iallafall såpass representativa att det skapar ett landskapligt karaktärsdrag. Indelningen syftade till att kartlägga dels rent naturvetenskapliga värden, dels till att redogöra för de olika regionernas förutsättningar när det kom till upplevelsen av karaktärerna via turism, friluftsliv och rekreation. 29 av de totalt 76 regionerna i indelningen av Norden ligger i Sverige och i region nummer 13, "Sydsvenska höglandets centrala och östra delar" hittar vi norra delen av Kalmar län där Vimmerby kommun ligger. Region nummer 13 består av två karaktäristiska landskapstyper; sprickdalslandskapen i de östra delarna och kullig terräng i de västra. Sprickdalslandskapet, som beskrivits i avsnittet innan detta, kännetecknas av höjdryggar där ungefär hälften av dem är täckta med ett tunt jordtäckte och hälften är kalt berg. Höjdryggarna ligger parallellt med långsmala dalgångar vars bottnar antingen är fyllda med bördig lerjord eller vatten. Jordlagren är i många fall kalkrika. Den västra delen av regionen som beskrivs som den kulliga terrängen är ett kuperat landskap som även det har relativt stora höjdskillnader. I den kulliga terrängen finner man främst grus och morän. Jordlagren i regionen har till stor del sitt ursprung i Östergötland och har malts ned och transporterats till platsen av inlandsisen (Nordiska ministerrådet 1984).

Högsta Kustlinjen (HK), den linje som redogör för var gränsen mellan hav och land gick när inlandsisen successivt smälte bort delar in regionen i olika delar (Sveriges geologiska undersökning 2022b). De kulliga delarna låg till största del över HK medan sprickdalslandskapet i huvudsak befann sig under HK. Den lägsta punkten i regionen är inloppet till Slissjön (35 möh) i Oskarshamns kommun och den högsta punkten (290 möh) ligger nordväst om Grönsved i Vimmerby kommun.

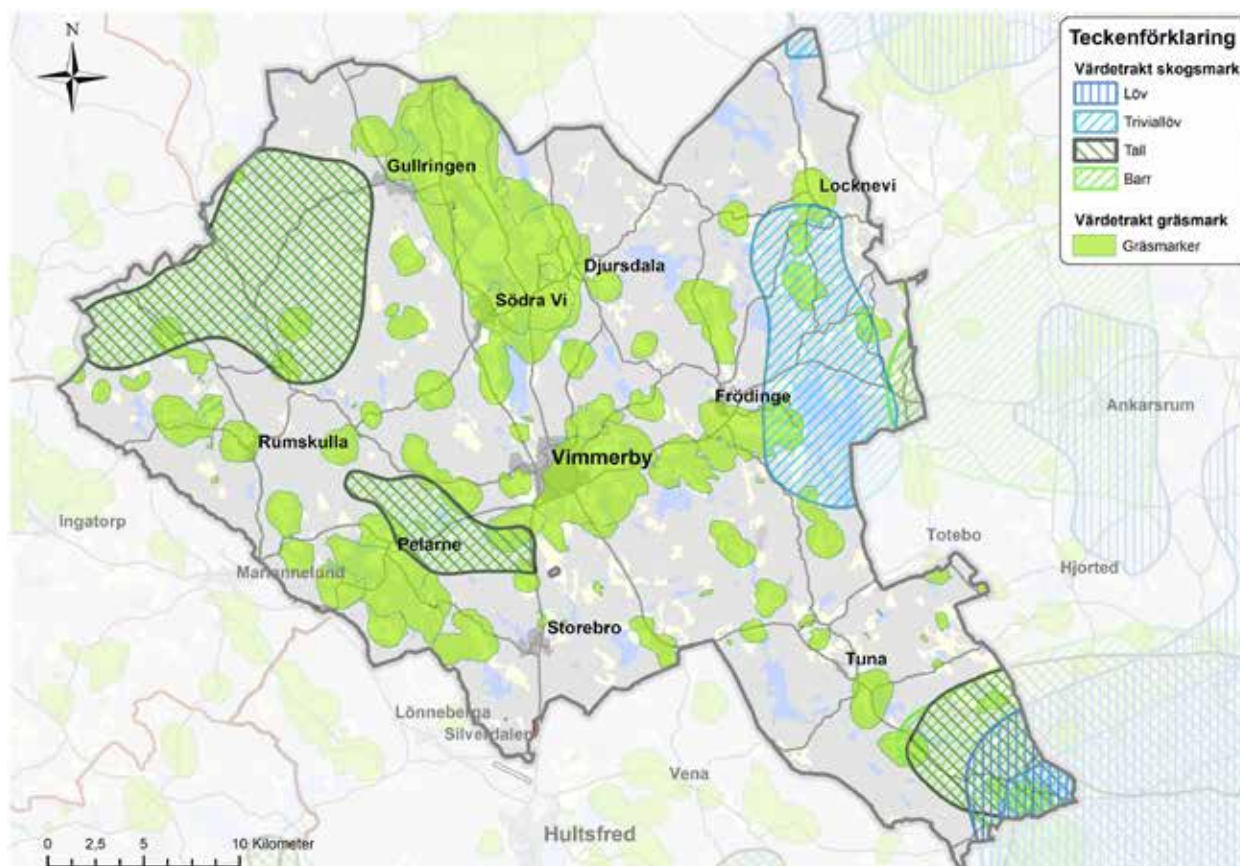
Sverige är även indelat i agrara kulturlandskapsregioner. Den östra delen av kommunen

tillhör Östra Götalands mellanbygder, medan den västra delen tillhör Sydsvenska höglandets skogsbygder. Mellanbygder kallas de övergångsområden som återfinns mellan skogsbygder och slättbygder, slättbygden finns i detta fall längs med kusten.

I Vimmerbytrakten har människor bott sedan 6000-talet f. Kr. De spår som hittats från den tiden är stenyxor. Den tidigast daterade mer fasta boplatser finns i Djursdala och är daterad till den yngre stenåldern (4000 - 1700 f Kr). I kommunen finns det utöver det allra äldsta fyndet även gott om lämningar från senare tidsåldrar. Med tiden blev människorna mer bofasta, och de områden som utgjorde fasta boplatser och centrala platser för människor under järnåldern (400 f. Kr – 1050 e. Kr) är samma områden som är tätbebyggda idag – det finns alltså en tydlig och stark kontinuitet beträffande brukandet av landskapet i kommunen, i form av både boskapsskötsel och odling (Vimmerby kommun 2007).

7.2 Grön infrastruktur

Grön infrastruktur är ett nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur samt till människors välbefinnande. En fungerande grön infrastruktur ökar också motståndskraften mot negativa förändringar, exempelvis klimatförändringar. Det finns många områden i landskapet med hög biologisk mångfald och viktiga ekosystemtjänster. Genom arbetet med att kartlägga och värna grön infrastruktur kan de viktiga områdena knytas samman. Grön infrastruktur bygger på att den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster prioriteras och integreras i den fysiska planeringen och i den lokala och regionala utvecklingen. När landskapets värden har identifierats och preciserats går det att med rätt kunskap se hur områdena påverkar varandra och utifrån det se vilka behov och möjligheter som finns. Grön infrastruktur handlar om att lyfta blicken och se helheten med utgångspunkt från de olika delarna. Värdestrakter i länet beskrivs för naturtyperna skogsmarker, gräsmarker och sötvatten.

Karta över värdestrakter för grön infrastruktur.

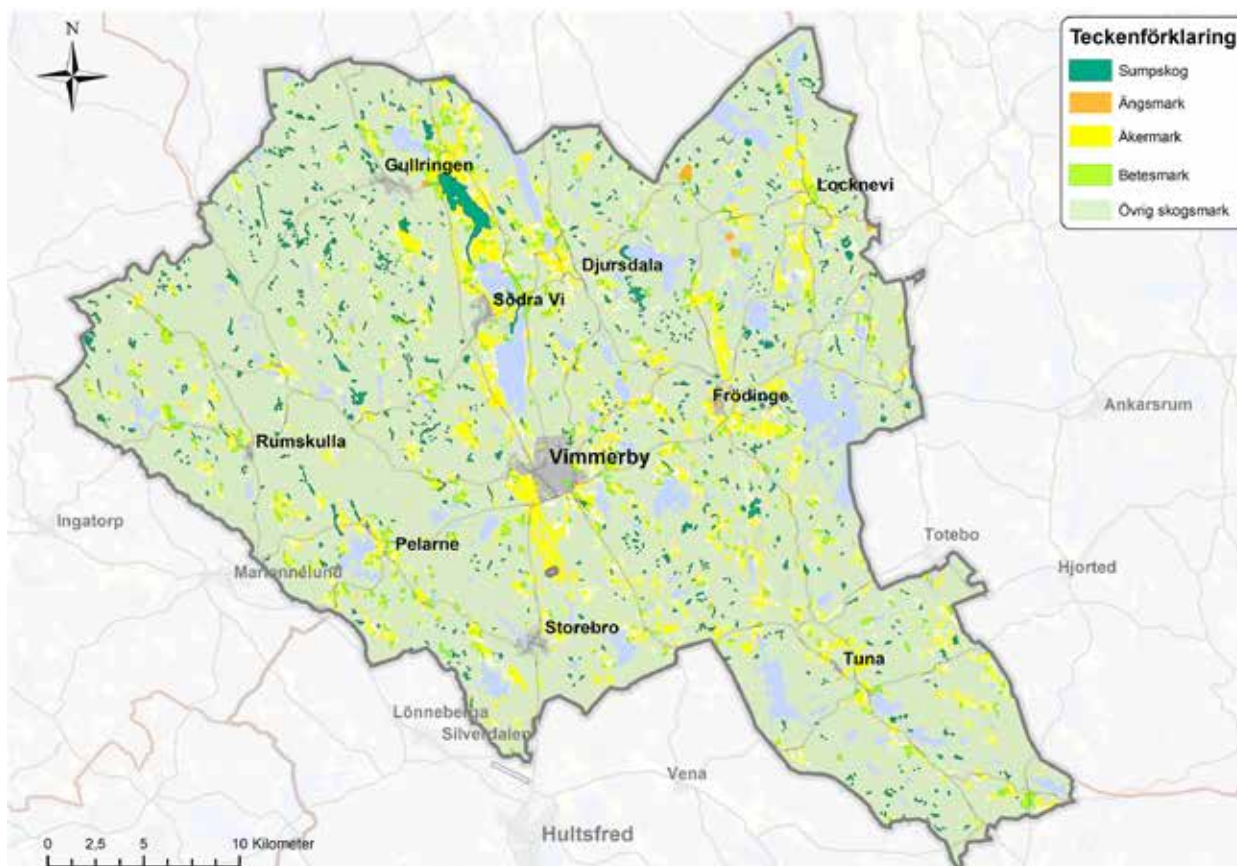
Grönstrukturen i Vimmerby kommun kan i stort beskrivas som ett skogslandskap med inslag av sjöar, åar och jordbruksmark. I och kring tätorter finns behov av att på en mer detaljerad nivå se över grönstrukturplaneringen - ju större tätort desto viktigare. Grönytorna i och runt tätorter är viktiga ur flera aspekter, för friluftsliv, vardagsmotion, som kommunikationsstråk för oskyddade trafikanter men även för att inte skapa glapp i den gröna infrastrukturen som är av vikt för våra ekosystem och den biologiska mångfalden.

De särskilt viktiga värdetrakter som Länsstyrelsen i Kalmar län pekat ut för grön infrastruktur i Vimmerby och som är viktiga för det nationella nätverket är Norra Kvill, område längs Stångån och kring Fårbo (barrskog), kring Yxen (trivialövskog), spridningen kring Gåsefjärden (lövskog) och öppna gräsytor som återfinns i hela kommunen (värdefulla gräsmarker i odlingslandskapet).

7.2.1 Skogsmark

Skogsmark är den dominerande landskapstypen i Vimmerby kommun. Kommunens totala areal uppgår till 1225 kvadratkilometer, där landarealen är till största delen täcks av skogsmark (77,7 procent) (SCB 2015a). Den absolut största andelen av skogen är barrskog. Skogen fyller en biologisk, ekonomisk och social funktion. Skogen har en viktig roll ur ett biologiskt och ekologiskt perspektiv. Den fungerar som livsmiljö för många arter och svarar för ekosystemtjänster som lagring av kol, fungerar buffrande vid störningar och är en viktig del vid processer som jordmånsbildning och klimatpåverkan.

De tätortsnära skogsområdena är av stort värde för det rörliga friluftslivet. Skogsmarken bidrar också med virkesproduktion och biobränsle. Skogsmarken i Vimmerby kommun består främst av barrskog. Den brukade sko-

Karta som visar kommunens skogsmark och odlingslandskap.

gen är av rationella skäl ofta mer eller mindre monokulturell men när skogsbestånden nått en ålder av 70-100 år börjar diversiteten av arter öka successivt, det är också vid den åldern som skogen i ett rationaliserat skogsbruk anses vara slutavverkningsmogen. Ett mer diversifierat brukande av skogsmarken med till exempel blandskogsbestånd skulle gynna den gröna infrastrukturen.

Det finns också skogsklädd våtmark i kommunen, vilken Skogsstyrelsen pekar ut under samlingsnamnet sumpskogar. Det finns tre huvudtyper av sumpskog; myrskog, fuktskog och strandskog. I kommunen finns ett flertal sumpskogar utpekade. Enligt Skogsstyrelsens mål om god hänsyn i skogsbruket ska sumpskogar lämnas orörda eftersom de ofta är mycket artrika.

7.2.2 Odlingslandskapet/Jordbrukslandskapet

Vimmerby kommuns yta har alltid till största del täckts av skog, men det finns även ett rikt odlingslandskap som utgör 10,8 procent av landytan i kommunen (SCB 2015a). Ängs och betesmarkerna i Vimmerby kommun inventerades 2002-2004 till sammanlagt 1 988 hektar fördelat på 654 objekt.

Jordbruksmarken delas in i olika typer baserat på typ av brukande; åkermark, ängs- och hagmarker. Åkermarken och skogsmarken är av rationella skäl ofta mer eller mindre monokulturella. Det är ett direkt resultat av ett mekaniserat och specialiserat brukande av marken, det är effektivt och oftast högavkastande. Marker med enhetliga grödor är en del av grönstrukturen även om en mer diversifierad odling av till exempel skogsmarken skulle gynna den gröna infrastrukturen. I skogsbryn och vid randzoner längs åkermark som gränsar till vattendrag är diversiteten högre än inne i produktionsenheterna.

Jordbruksmark är viktig för landskapsbilden. Ängs- och hagmarker är ofta väldigt artrika och genom att sköta dessa med fortsatt bete och slåtter kan värdena bevaras. Det småbrutna småländska landskapet i Vimmerby är viktigt att bevara och kräver sin specifika skötsel.

Jordbruksenheterna måste därför vara tillräckligt stora för att det ska vara ekonomiskt möjligt att bruka dem genom odling och bete. Jordbruksmark liksom skogsmark har utöver sitt egenvärde även en stor betydelse för omhändertagande av dagvatten.

De öppna landskapen, betade och odlade, är en stark del av Vimmerby kommuns identitet (Vimmerby kommun 2007), inte minst tack vare Astrid Lindgrens verk och gärning. De landskap som vi kan uppleva i kommunen idag är resultatet av en lång och kontinuerlig markanvändning under många generationer. Odlingsrösen och stengärdesgårdar påminner oss om det arbete som har krävts för att kunna bruka jorden. Landskapets karaktär har avgjort hur marken har kunnat brukas, i delar av kommunen (Djursdala, Frödinge, Locknevi, Pelarne och Tuna) återfinns större sammanhängande jordbruksområden, medan det kuperade landskapet i andra delar har lett till att små brukningsenheter uppstått. I de större sammanhängande områdena har odlingen varit dominerande, medan boskapsskötsel var vanligare och lämpade sig bättre i de småbrutna delarna av kommunen (Vimmerby kommun 2007). Djuren betade förr i de marker som av olika anledningar inte lämpade sig för odling, till exempel i sten- och blockrika hagar och i skogsmarker (Sjödahl 2008). Slåtterängar var också vanliga inslag i och runt Vimmerbytrakten, till exempel vid området kring Stångån, där en stor slåtteräng på 20 kvadratkilometer gav djuren deras vinterfoder innan en utdikning skedde på 1800-talet (Vimmerby kommun 2007). I Vimmerby kommun finns fortfarande en förhållandevis stor koncentration av betesmarker.

I de brukade landskapen har livsmiljöer för många arter skapats genom århundradena. Stenmurar, åkerholmar och öppna dikessystem är några exempel på miljöer som är direkt kopplade till odlingslandskap. I takt med att jordbruket har industrialiserats och mekaniserats, drivet av en önskan om effektivisering och högre produktion, har dessa livsmiljöer successivt raderats i landskapen. Åkerholmar och stenmurar har tagits bort för att få större odlingsenheter och täckdikning har i stor

utsträckning ersatt de öppna dikessystemen (Vimmerby kommun 2007). I vissa fall har även områden slutat brukas, för att de helt enkelt inte kunnat effektiviseras eller ge en högre produktion. Detta leder i förlängningen till att marker växer igen och att den mångfald, både biologisk och landskaplig, som skapats över lång tid går förlorad (Sjödahl 2008).

De lättskötta och rationaliserade landskapen har underlättat för människan att bruka jorden, men försvårat och i vissa fall helt tagit bort möjligheterna för många andra arter att överleva. Det är därför av yttersta vikt att de landskap av äldre karaktär som finns kvar inom kommunen brukas och sköts så att de värden som är knutna till dem möjliggörs. Det öppna och småbrutna landskapet är karaktäristiskt för Småland i allmänhet och Vimmerbytrakten i synnerhet och är en del av en identitet som inte bör tillåtas gå förlorad. De brukade landskapen, både de forna och de aktiva, är inte bara en tillgång och förutsättning för biologisk mångfald, utan även en resurs för kommunen när det

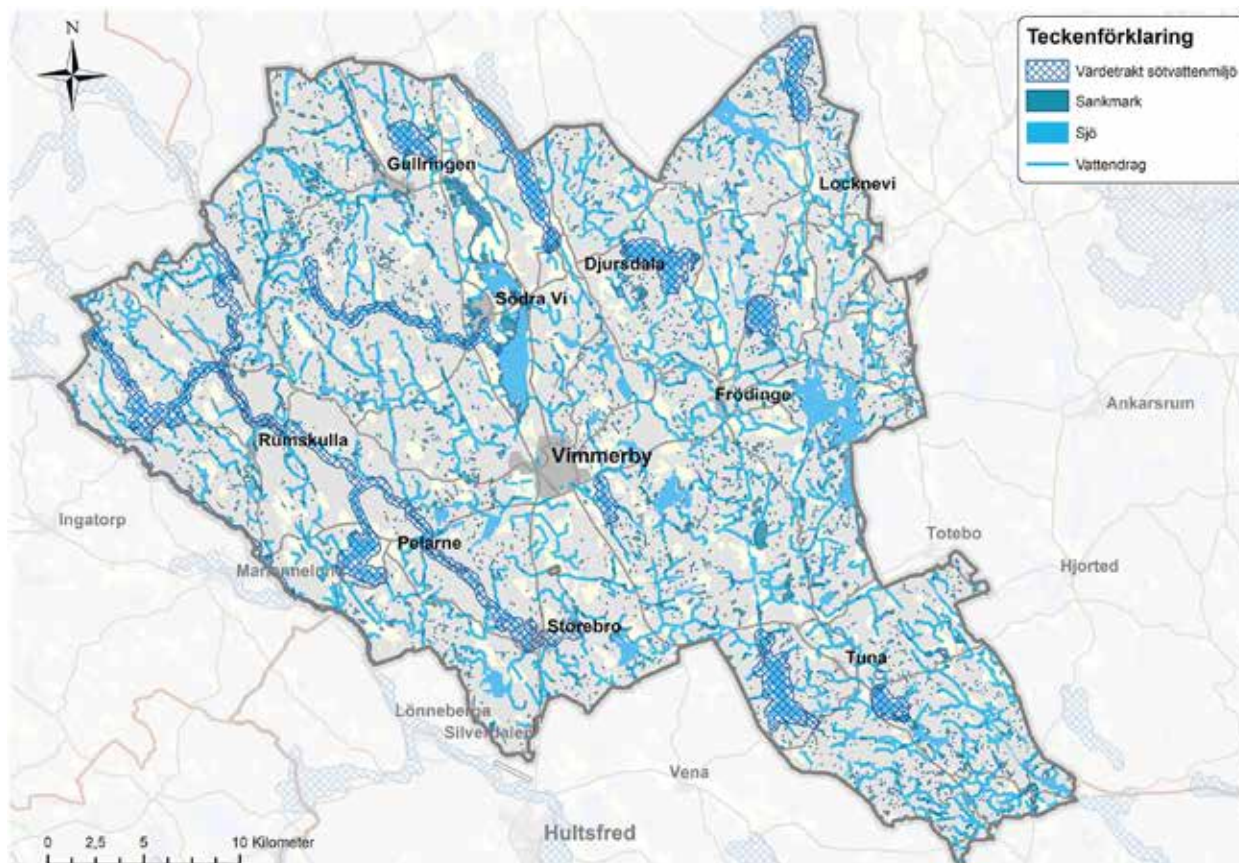
kommer till rekreativa värden, för att synliggöra det småländska kulturarvet och inte minst för att bidra till vår råvaru- och livsmedelsförsörjning.

7.3 Blå infrastruktur

Vimmerbys kommun präglas av sina blå miljöer som sjöar, vattendrag och våtmarker. Vattenmiljöerna är viktiga ur biologisk synvinkel men även som rekreationsområden. De bidrar också till att länka samman olika värdefulla gröna delområden inom kommunen. Biologiskt fungerar de blå stråken och vattenmiljöerna som spridningskorridorer för flora och fauna. Socialt utgör de ett mål i landskapet för människor. De blå stråken ger tillgång till kvalitativa områden för ett rörligt friluftsliv i kommunen.

7.3.1 Sjöar och vattendrag

Av Vimmerbys totala area består 6,5 procent av vatten (SCB 2015a). Vatten är ett av jordens vanligaste ämnen. Det transporteras mellan atmosfären, markvattnet, grundvattnet, ytvattnet

Karta över vardetrakter för blå infrastruktur.

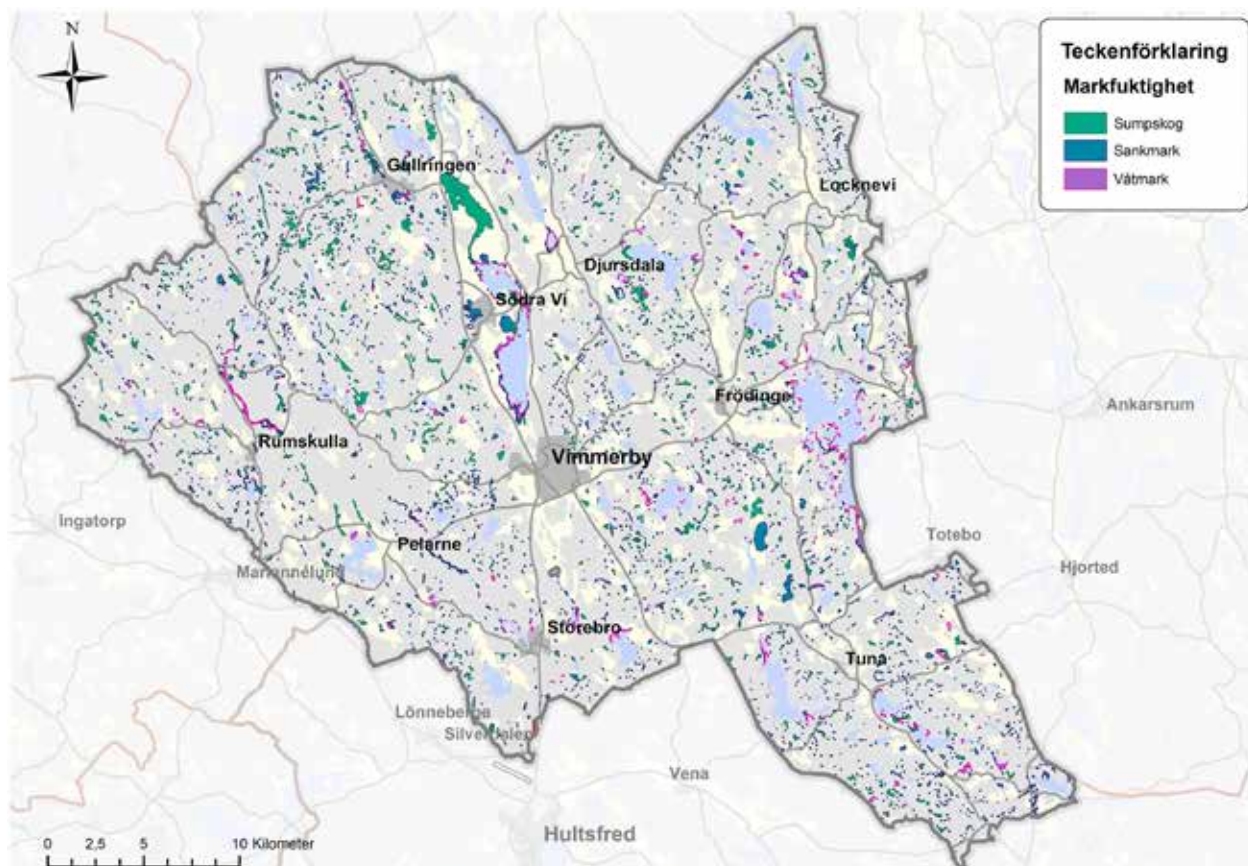
Karta över avrinningsområden.

(is, snö, sjöar och vattendrag), havsvattnet och organismerna i ett globalt kretslopp. Vatten har en avgörande betydelse för livet på jorden. Rent vatten är nödvändigt och livsviktigt för allt liv på jorden.

I Vimmerby kommun finns cirka 340 sjöar som har en yta större än en hektar. Sjösystemen följer sprickdalarna som oftast har en sträckning från norr eller nordväst mot söder eller sydost. Stångån är ett undantag. Sjöar och vattendrag är mycket viktiga för den biologiska mångfalden. I sjöarnas strandzoner förekommer ett myller av liv och längs vattendragen finns en artrikedom som tillhör landets största.

De särskilt viktiga värdetrakter för sötvattenmiljöer som Länsstyrelsen i Kalmar län har pekat ut i arbetet för blå och grön infrastruktur är Stångån med tillhörande sjöar, Juttern, Ören, Solaren, Gerssjön, Spillen, Nossen, Möckeln, Tunasjön och Lindefallasjön-Gäsen-Nylingsån. Inom Vimmerby kommun finns delar av fem oli-

ka avrinningsområden: Stångån, Botorpsströmmen, Marströmmen, Virån och Emån. Stångån rinner upp i grannkommunerna Ydre och Kinda och söderut genom de västra delarna av Vimmerby kommun. Vid Storebro vänder ån och rinner norrut förbi Vimmerby stad och genom sjöarna Krön och Juttern vidare genom Östergötland för att mynna i sjön Roxen norr om Linköping. Till Stångån hör ett flertal biflöden som exempelvis Lillån, Vervelån, Grytgölsbäcken, Nylingeån och Djursdalabäcken. Botorpsströmmens avrinningsområde täcker nordöstra delen av kommunen och avrinner via sjön Yxern ner mot Östersjön. Biflöden här är exempelvis Gröppleån, Hällån/Venån och Vanstadån. Marströmmen finns i sydöstra delen av kommunen och avrinner genom Tunaån via Bredsjön och Kulltorpasjön. En av Viråns källsjöar är Solnen som finns i södra delen av kommunen. Emån representeras i Vimmerby kommun av biflödet Silverån som gränsar mot Eksjö och Hultsfreds kommuner.

Karta över sank- och våtmarker.

7.3.2 Våtmarker

Våtmark definieras som "sådan mark där vatten under en stor del av året finns nära, i eller strax över markytan samt vegetationstäckta vattenområden". I Vimmerby kommun finns 68 våtmarksområden redovisade i VMI och dessa omfattar en yta om cirka 2064 hektar. Den ekologiska betydelsen av våtmarker är stor. Floran och faunan i en våtmark är anpassade till de speciella fuktiga förhållanden som råder permanent eller säsongvis. Vimmerby kommun tog fram en våtmarksplan 2009, där kartläggning gjordes av de mest gynnsamma lokaliseringarna för anläggning eller restaurering av våtmarker.

7.4 Ekosystemtjänster och biologisk mångfald

Motiven för att värna den biologiska mångfalden är många. Det finns ekologiska motiv som bland annat innebär att ju fler levande arter vi

har – desto stabilare ekosystem.

Människan är beroende av naturens tjänster på olika sätt. Ekosystemtjänster är produkter och tjänster som naturen tillhandahåller och bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Ekosystemtjänster används allt oftare för att lyfta värdet av naturen. Ekosystemtjänster delas in i fyra kategorier, försörjande, reglerande, kulturella och stödjande. De försörjande ekosystemtjänsterna tillhandahåller råvaror för produktion av exempelvis mat och dricksvatten men även fiberråvara och bioenergi. De reglerande ekosystemtjänsterna bidrar till luft- och vattenrening, vattenreglering, kolbindning och pollinering. De kulturella ekosystemtjänsterna tillhandahåller naturmiljöer lämpliga för till exempel friluftsliv, rekreation, pedagogik, upplevelser av natur- och kulturarv. De stödjande ekosystemtjänsterna är en förutsättning för att övriga tjänster ska fungera, exempelvis fotosyntes, jordmånsbildning och biogeokemiska kretslopp.

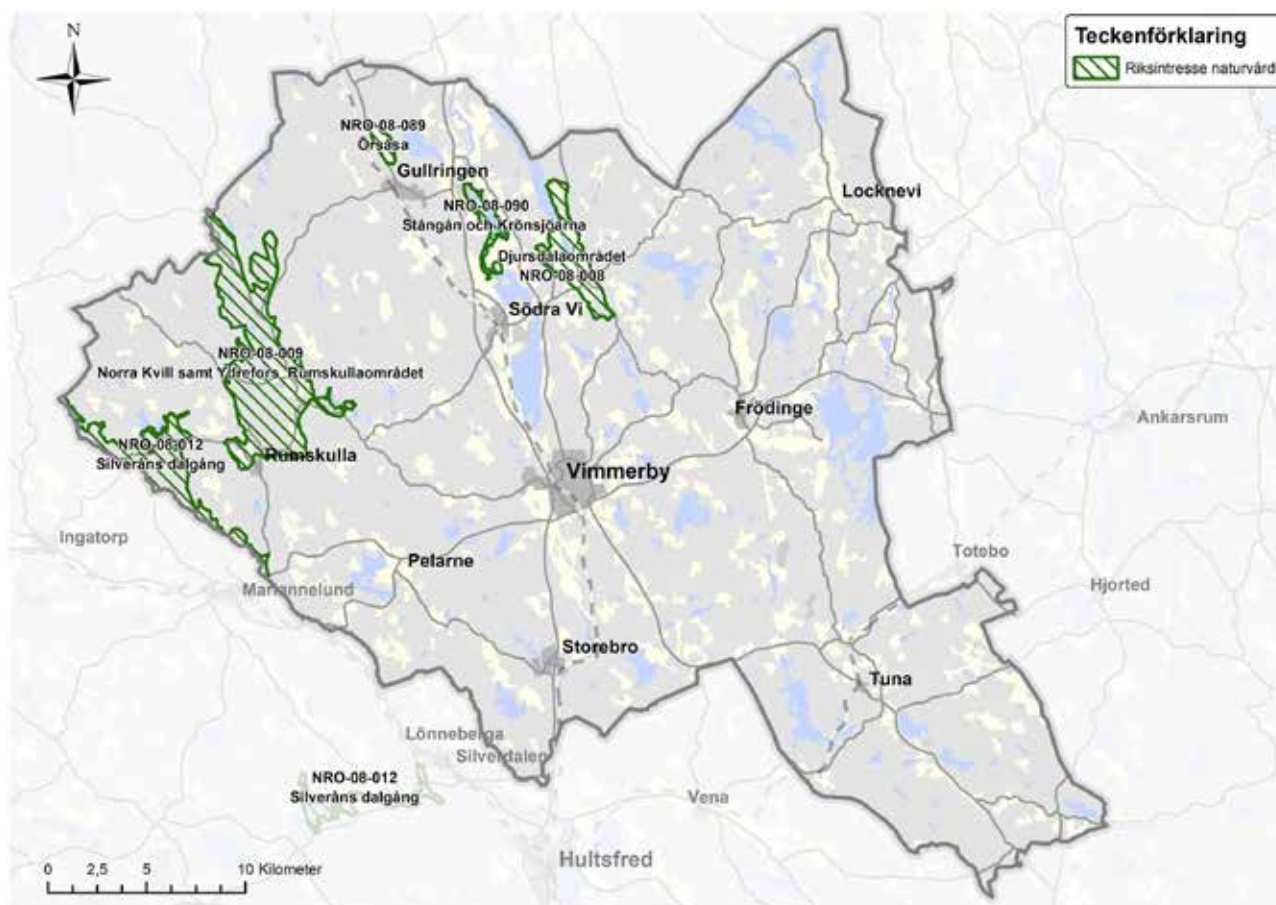
För att upprätthålla dessa livsviktiga tjänster från naturen krävs att vi har stabila ekosystem med en god biologisk mångfald. Det är därför viktigt att man i alla strategiska beslut som gäller mark- och vattenanvändning tar hänsyn till detta och främjar den biologiska mångfalden.

Vi behöver också väga in att den biologiska mångfalden, som innebär en stor diversitet av växter, insekter och djur i många fall är starkt knuten till våra brukade landskap – kulturlandskapen. Genom att bevara dessa landskap stärker vi också den biologiska mångfalden. Vi har också de moraliska och etiska aspekterna att ta hänsyn till, att vi har ett gemensamt ansvar att ta hand om våra resurser i landskapen och se till att de även finns kvar i framtiden.

I kommunens detaljplanearbete kartläggs ekosystemtjänster med ESTER och studeras närmare.

7.5 Riksintresse för naturvård

Områden som är av riksintresse för naturvården pekas ut av Naturvårdsverket och regleras i 3 kapitlet 6 § miljöbalken. Ett område kan vara av riksintresse för naturvården om det exempelvis är ostört och inrymmer en mångfald av naturtyper eller om området kan visa särskilt viktiga skeden av natur- och kulturlandskapets utveckling. Om området dessutom inrymmer unika och hotade eller sårbara naturtyper eller arter, som exempelvis en ovanlig flora eller rikt fågelliv kan området vara särskilt värdefullt och de olika egenskaperna ger en djupare förståelse för naturen. I Vimmerby finns fem utpekade riksintresseområden för naturvård. Länsstyrelsen gjorde en översyn av riksintressena år 2001. För respektive riksintresseområde finns det registerblad som beskriver värden och förutsättningar för bevarande av områdenas

Karta över riksintresse för naturvård.

värden. Nedan presenteras sammanfattande värdebeskrivningar som är hämtade ur dessa registerblad. De fem områdena som omfattas av riksintresse för naturvård i Vimmerbys kommun redovisas på karta tillsammans med beskrivningen av de olika områdena.

7.5.1 Djursdalaområdet (NRO08008)

Området består av ett öppet odlingslandskap som i söder och öster omges av mäktiga isälvsavlagringar. Hela dalgången är uppbyggd av kullar där stora, öppna åkrar övergår i ängar och hagar mot dalsidorna. Djursdala är ett för länet ovanligt och storslaget landskap (Länsstyrelsen Kalmar län 2001a).

7.5.2 Våtmark vid sjön Krön (NRO08090)

Utmed Stångån och vid den norra av Krönsjöarna finns stora arealer våtmark i ett flackt jordbrukslandskap. Våtmarkerna består till stor del av vidsträckta strandängar och mader, och omges av stora arealer med sumpkärr. Våtmarkerna är artrika och viktiga framför allt för fåglar. Norra och södra delarna av Krönsjön omges av stora arealer med sumpkärr. Väster om Stångåns madmarker ligger en stor mosse som är tallbevuxen och där markskiktet domineras av vitmossarter (Länsstyrelsen Kalmar län 2001b).

7.5.3 Norra Kvills samt Ydrefors – Rumskullaområdet (NRO08009)

I 150 år har skogen i Norra Kvill stått orörd, vilket gett området en uråldrig och vild karaktär. Här finns granjättar och tallar som är över 350 år gamla. Barrblandskogen växer ovan berggrunden som utgörs av smålandsgranit och blockig moränmark. Norra Kvill har en lång skoglig kontinuitet som med oländig terräng och blockrikedom har omöjliggjort uppodling av marken samt försvårat avverkning i området. År 1927 utsågs Norra Kvill till nationalpark och omfattningen utökades 1994 till områdets nuvarande storlek.

Från länsgränsen vid Ydrefors till Rumskulla-Åstad rinner Stångån fram i en bred dalgång som begränsas av markanta förkastnings-

branter längs vardera sida. Utmed Stångån finns våtmarkskomplex med mader och kring Rumskulla finns ett representativt odlingslandskap. Båda områdena har betydande botaniska värden (Länsstyrelsen Kalmar län 2001c).

7.5.4 Silveråns dalgång (NRO08012)

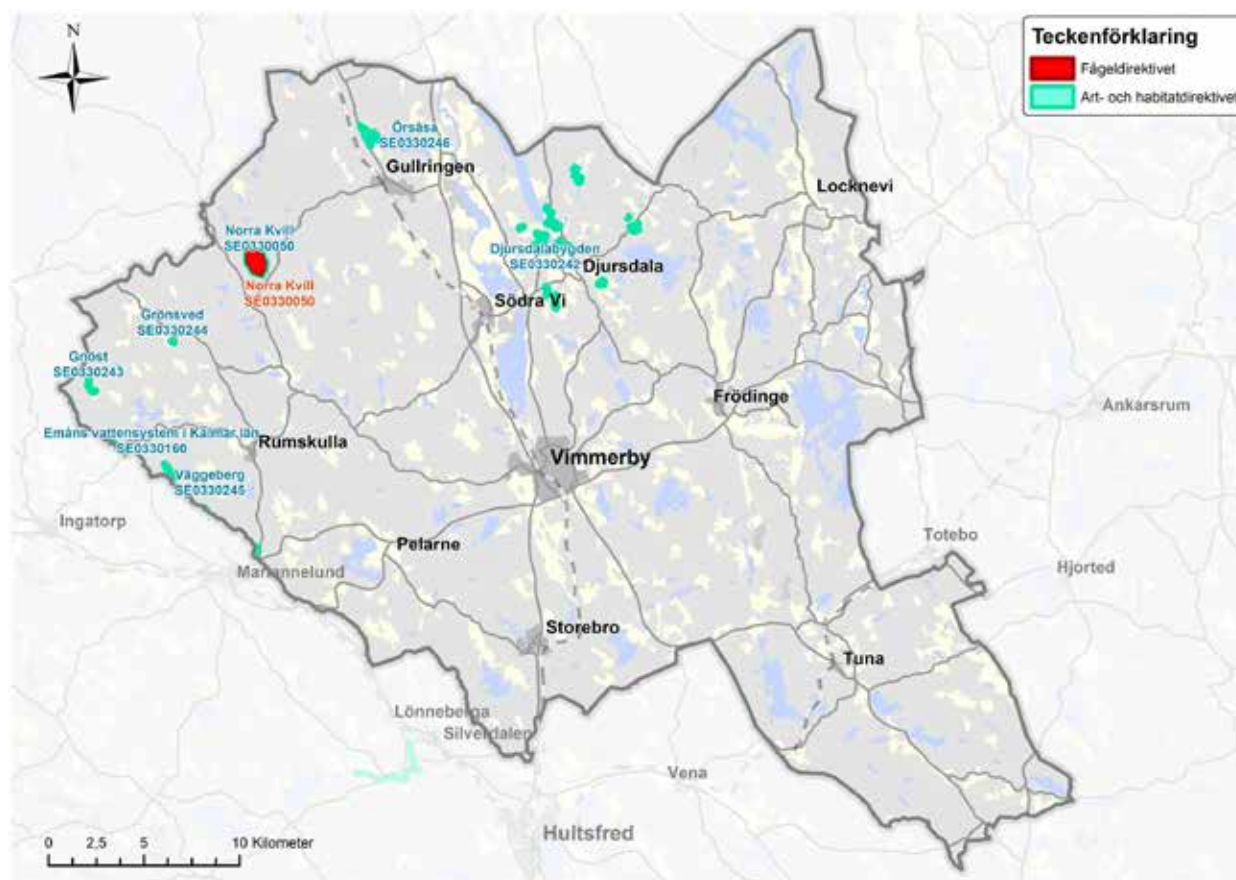
Silverån rinner i en ådal av isälvsavlagringar, odlingslandskap och urskogsartade tallbestånd. I Silverån och i biflödet Lillån finns självreproducerande öring, flodpärlmussla och en artrik bottenfauna med hög artdiversitet. Topografin är omväxlande i dalgångsområdet och kring Väggeberget är nivåskillnaden mellan dalbotten och bergskränen närmare 100 meter (Länsstyrelsen Kalmar län 2001d).

7.5.5 Örsåsa (NRO08089)

Området Örsåsa består av odlingslandskap med bebyggelse från tidigt 1900-tal. Norr om byn finns ett stort område med odlingsrosen. Naturbetesmarkerna utgörs av öppen hagmark, ekhage och blandlövhage. Artrikedomen bland hävdgynnade arter är mycket stor (Länsstyrelsen Kalmar län 2001e).

7.6 Natura 2000

Natura 2000-områden är riksintressen som omfattas av 4 kap. MB och är fastställda genom särskilda regeringsbeslut vilket medför att de utgör riksintressen oavsett kommunalt ställningstagande. De omfattas av ett särskilt regelverk med krav på myndigheter att i samtliga fall ta hänsyn till olika verksamheters och planers risk för inverkan på dess värden samt i vissa fall krav på särskild tillståndsprövning. Områdena ingår i ett nätverk med skyddsvärd natur i EU. Det gemensamma syftet är att bevara den biologiska mångfalden. De utpekade områdena i Sverige är en viktig del för att bevara ett representativt urval av våra naturmiljöer. Områdena har tillkommit med stöd av EU:s habitat- och fågeldirektiv. Natura 2000-områden har ofta även andra skydd som nationalpark, naturreservat eller biotopskyddsområden. I de fallen gäller flera lagstiftningar. Till de utpekade Natura 2000-områdena finns bevarandeplaner. Det krävs särskilt tillstånd för att bedriva verksamheter inom eller i anslutning till dessa

Karta över natura 2000.

områden. Det finns sju Natura 2000-områden enligt habitat- och fågeldirektivet inom Vimmerbys kommun - Djursdalabygden, Norra Kvill, Örsåsa, Gnöst, Grönsved, Emåns vattensystem i Kalmar län och Väggeberg.

7.6.1 Djursdalabygden

Natura 2000-området Djursdalabygden består av 20 betesmarker fördelade på åtta byar. Här finns en rik flora exempelvis darrgräs, kattfot, prästkrage, slåttergubbe, korskovall och spindelört. I området ingår såväl öppna som trädbärande betesmarker med ett flertal olika träd- och buskarter, samt värdefulla brynmiljöer. Det öppna odlingslandskapet kring Djursdala är ovanligt storslaget för Kalmar län. Här har inlandsisen format mäktiga grusavlagringar. Djursdalaåsen sträcker sig från byn Hallersrum mot sydost. Norr om Djursdala finns ett kuperat landskap bestående av isälvs sediment med många dödisgröpar. I dalgången väster om Djursdalaåsen ligger stora åkerytor som övergår i ängar och hagar mot dalsidorna.

Syftet med Natura 2000-området Djursdala är att bevara och delvis ge möjlighet att återskapa artrika och mosaikartade och variationsrika ängs- och betesmarker som är typiska för norra Smålands odlingslandskap. Bevarande av fladdermusarten barbastell är en viktig del av bevarandevärdet (Länsstyrelsen Kalmar län 2016a).

7.6.2 Norra Kvill

Natura 2000-området Norra Kvill är även nationalpark sedan år 1928. Området utgörs av urskogsartad barrblandskog på starkt kuperad och blockig moränmark i utkanten av det småländska höglandet. Skogen har lång kontinuitet och bär spår efter flera skogsbränder. Avverkningar har inte ägt rum på över 150 år och vissa av tallarna är över 350 år gamla. I området finns rikligt med torrträd, vindfällen och annan död ved, vilket gör att det finns gott om lämpliga boplatser för hålhäckande fåglar samt goda förutsättningar för ett rikt insektsliv. Här finns bland annat de akut hotade skalbag-

garna svartoxe, hårig blomböck och raggböck. Vegetationen domineras av barrblandskog men det finns även inslag av örtrik granskog på fuktig, näringsrik mark, exempelvis kring bäckravinen i områdets östra del. Två näringsfattiga skogstjärnar, Stora och Lilla Idgölen, finns även i området. I anslutning till tjärnarna finns mindre partier med sumpskog och våtmarker.

Syftet med Natura 2000-området Norra Kvill är att bevara ett sydsvenskt barrskogsområde i sitt naturliga tillstånd och för fri utveckling mot urskog. Området hyser särskilt höga värden för insekter. Norr Kvill ingår i länets naturvårdsplan och har i den fått högsta klassning (klass 1) (Länsstyrelsen Kalmar län 2016b).

7.6.3 Örsåsa

Natura 2000-området i Örsåsa består av fem små delområden, varav fyra utgörs av betesmarker med en rik, hävdgynnad flora. I norra delen av byn finns en öppen betesmark som är en av de mest artrika i Kalmar län. Här finns bland annat den sällsynta växtarten fältgentianan. Betespåsläppet sker sent, vilket gynnar växter som är anpassade till att avverkas som hö för foder. De övriga betesmarkerna i området utgörs av blandlövhagar.

Syftet med Natura 2000-området i Örsåsa är att vårda och bevara de artrika betesmarkerna med naturtyperna silikatgräsmark, fuktängar och trädklädd betesmark samt dess strukturer och typiska arter som genom långvarig hävd utvecklats just här (Länsstyrelsen Kalmar län 2016c).

7.6.4 Gnöst

Natura 2000-området i Gnöst omfattar tre betesmarker och en före detta löväng (Brunnsängen). Norr om byn ligger två betesmarker med naturtypen öppen, torr-frisk betesmark och en frisk betesmark bevuxen med björk. Vissa delar av betesmarkerna har tidigare varit uppodlade men marken är på väg att magra ut. Väster om byn, i en sydsluttning, ligger Brunnssängen. Det är en gammal frisk-fuktig löväng som idag betas. Här finns 23 gamla hamlade askar, varav några ihåliga. Sydost om byn ligger en betad fuktäng med åtta hamlade askar och

några ekar. Marken är rik på näring men trots detta finns hävdgynnade arter som exempelvis gökblomster.

Syftet med Natura 2000-området i Gnöst är att bevara de artrika och mosaikartade ängs- och betesmarker som är typiska för norra Smålands odlingslandskap samt för att gynna den sällsynta fladdermusarten barbastell (Länsstyrelsen Kalmar län 2016d).

7.6.5 Grönsved

Natura 2000-området i Grönsved omfattar två små betesmarker söder om byn. Båda markerna är sluttande översilningsmarker som troligen tidigare varit ängsmark. I den västra betesmarken finns många gamla hamlade askar. Mot omgivande åkermark finns en bård av träd och enstaka buskar. I den östra betesmarken finns tre grova gamla hamlade lindar, en grov gran och ask i olika åldrar.

Syftet med Natura 2000-området i Grönsved är att bevara och i viss mån återskapa de artrika och mosaikartade ängs- och betesmarker som är typiska för norra Smålands odlingslandskap samt att gynna den sällsynta fladdermusarten barbastell (Länsstyrelsen Kalmar län 2016e).

7.6.6 Emåns vattensystem i Kalmar län och Silverån

De delar av Emån med biflöden inom Kalmar län som sammanfaller med riksintresseområde för naturvärden är också utpekade som ett Natura 2000-område, Emåns vattensystem i Kalmar län (SE0330160). Emåns huvudfåra utgörs av naturliga större vattendrag. Biflödena utgörs i sin helhet av vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor. Emån är det största vattendraget i sydöstra Sverige. Ån har sina källor i Jönköpings län och rinner 22 mil genom Jönköpings och Kalmar län, för att mynna i Östersjön. Emån karaktäriseras av sin variationsrika struktur. Forsträckor (många dock utbyggda för vattenkraft) förekommer omväxlande med lugnflytande partier i mer flacka delar. Spår av gamla åfåror förekommer rikligt i form av våtmarker, avor (korvsjöar) och äldre strandbrinkar längs de meandrande sträckorna. Emåns vattenmiljöer innehar rik

fisk-och fågelfauna. Sett ur ett kulturhistoriskt perspektiv har Emån och dess biflöden även haft en stor betydelse för exempelvis lokalisering av boplatser, broar och bebyggelse, och för fiske, ängsbruk och kraftutvinning. Dessa verksamheter har avsatt många spår i landskapet, spår som har ett kulturhistoriskt värde men som idag ur ett naturvårdande perspektiv kan vara problematiska. Det gäller framför allt dammar som byggts för att nyttja vattenkraft, och som kommit att utgöra vandringshinder för fisk och annan fauna (Länsstyrelsen Kalmar län 2005:1-9).

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att ingående livsmiljöer och arter ska ha en gynnsam bevarandestatus. För naturtyperna innebär detta att utbredningsområden bevaras, att viktiga strukturer och funktioner bibehålls. Dessa kan exemplifieras i lekbottnar, ståndplatser, men också naturligt översvämmade partier. Typiska arter ska också förekomma i livskraftiga populationer som bekräftelse på ett intakt ekologiskt system (Länsstyrelsen Kalmar län 2005:10).

Emåns vattensystem i Kalmar län ansluter till flera andra Natura 2000-områden, däribland Silverån (SE0310408) vilken ligger precis i kommungränsen mellan Vimmerby och Eksjö. Hela Silverån är utpekad som Natura 2000-område för Jönköpings län men utgör även länsgräns mellan Jönköpings och Kalmar län. För Silveråns del är enbart vattendraget utpekad som Natura 2000. Inga kant- eller skyddszoner är medtagna i området. Vattendraget dominerar till största del av ett ringlande lopp med relativt stor andel strömmande vatten. I Silverån finns ett flertal nyckelbiotoper knutna till vatten. De strömmande vattensträckorna är viktiga områden för exempelvis bäck- och dagsländer såväl som för öring och strömstare. Vattendraget har bedömts ha högt naturvärde och är inom miljömålsarbetet utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vatten. Vid vattenförvaltningens senaste klassning bedömdes den ekologiska statusen i Silverån som god. Det är bedömning av fisk som avgjort statusen (Länsstyrelsen Jönköpings län 2016).

7.6.7 Väggeberg

Området Väggeberg innefattar ett gammalt, naturskogsartat bestånd som hyser höga naturvärden. Området ligger mellan två bergbranter och ingår i Silveråns Dalgång som även är del av riksintresset för naturvärden. Den talldominerande skogen är cirka 130 år gammal.

Syftet med Natura 2000-området är att bevara och utveckla det tallskogsdominerande naturskogsområdet med dess strukturer och typiska arter (Länsstyrelsen Kalmar län 2016f).

7.7 Riksintresse för skyddade vattendrag

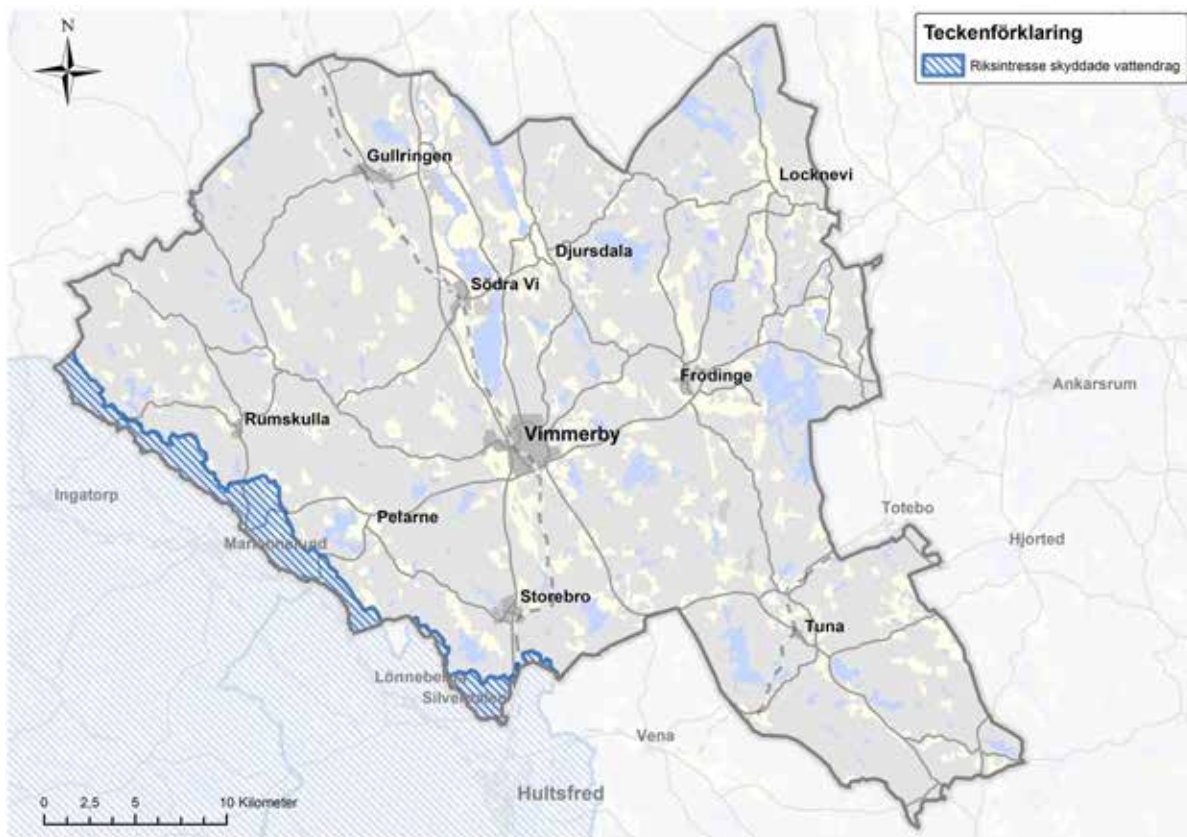
Riksintresse för skyddade vattendrag regleras i miljöbalkens 4 kapitel 6 § och är fastställda genom särskilda regeringsbeslut vilket medför att de utgör riksintressen oavsett kommunalt ställningstagande. De omfattas av ett särskilt regelverk med krav på myndigheter att i samtliga fall ta hänsyn till olika verksamheters och planers risk för inverkan på dess värden samt i vissa fall krav på särskild tillståndsprövning. Riksintresset innebär att älvar och älvsträckor ska skyddas mot vattenkraftsutbyggnad. Trots att första stycket anger att vattenkraftsutbyggnad inte får utföras inom angivna områden får åtgärder som behövs för att upprätthålla, underhålla eller ändra en anläggning eller verksamhet vidtas. Detta om åtgärderna inte medför någon ökad negativ miljöpåverkan eller endast en tillfällig sådan ökad påverkan (Boverket 2022a). Riksintresse för skyddade vattendrag inom Vimmerby kommun innefattar del av Emån med avrinningsområde.

7.7.1 Emån med avrinningsområde

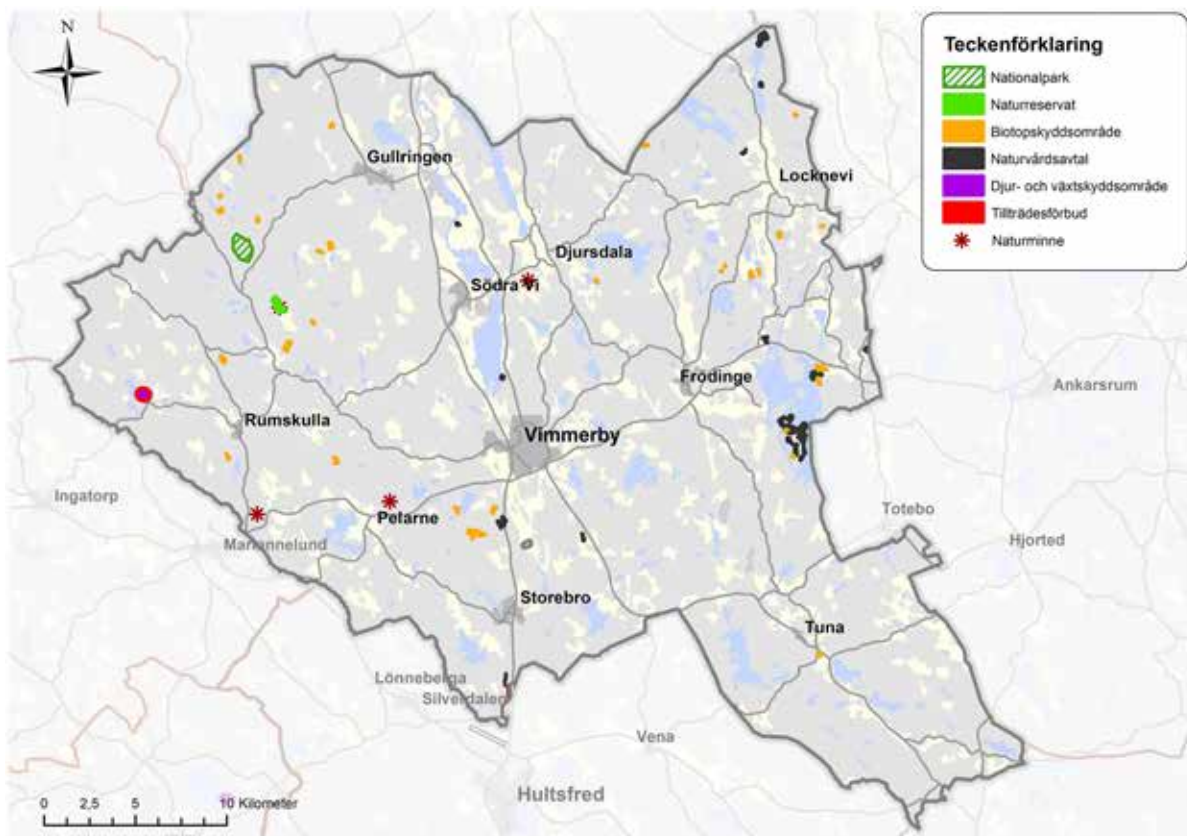
Emån med avrinningsområde är utpekad som riksintresse enligt miljöbalken 4:e kapitlet 6:e paragrafen. Vattenkraft samt vattenreglering eller vattenledning för kraftändamål får inte utföras i Emån med tillhörande käll- och biflöden.

7.8 Skyddade områden

Kommunen har en självklar roll i naturvårdsarbetet. Tillsammans med Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, markägare och intresseföreningar ska skyddad natur bevaras, utvecklas och an-

Karta över riksintresse för skyddade vattendrag.

Karta över skyddade områden

vändas på ett sätt som främjar det unika i vårt gemensamma landskap. Områden med höga naturvärden i kommunen skyddas genom olika skyddsformer i miljöbalken. Nedan listas de förekommande skyddsformerna och områden med särskilda restriktioner.

7.8.1 Nationalpark Norra Kvill

Sverige har 30 nationalparker utspridda från norr till söder. De är alla unika områden som är särskilt viktiga att skydda och bevara. Nationalpark är det starkaste skydd ett område kan få. Det ges bara till de finaste och mest värdefulla områdena i det svenska landskapet (Naturvårdsverket 2021a).

Nationalparken Norra Kvill består av böljande mossmattor, stenblock i mängder, grova gran- och talljättar och näckrosprydda tjärnar. Som orörd skog i södra Sverige håller de centrala delarna av Norra Kvill unikt hög kvalitet med stora naturvärden. Området är också en betydande sevärdhet. Norra Kvill är ingen urskog men känns uråldrig och vild då den har stått orörd i över 150 år. Här finns tallar som är över 350 år gamla och granjättar som mäter hela 2,5 meter i omkrets och är 35 meter höga (Länsstyrelsen Kalmar län 2021a).

7.8.2 Naturreservat Kvill

I Sverige finns över 5000 naturreservat, vilka tillsammans står för den största andelen skyddad natur i Sverige. Syftet med naturreservat är att skydda värdefull natur och sällsynta arter, för att på så sätt bevara den biologiska mångfalden. Likaså är syftet med naturreservat att säkerställa tillgången till attraktiva naturområden för rekreation och naturupplevelser (Naturvårdsverket 2021b).

Kvills naturreservat består av ädellövträd, framför allt i form av ekar, ask, alm och lön. Dessa träd utgör i sin tur växtplats för flera ovanliga lavar, men även häckningsplats för fåglar som mindre hackspett och stare. Inom naturreservatet står även Kvilleken vilken är Sveriges största ek till omkretsen. Kvills naturreservat inrymmer även äldre betesmarker som vittnar om forna människors brukande av marken. Dessa betesmarker är idag öppna och buskiga

och präglas av ett artrikt växtliv (Länsstyrelsen Kalmar län 2021b).

7.8.3 Biotopskydd

Bestämmelserna om biotopskyddsområden regleras bland annat i 7 kap. 11 § miljöbalken (1998:808) samt i förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, vilken utgör grunden för bestämmelserna om biotopskyddsområden.

Med biotopskydd avses en form av områdesskydd för små mark- och vattenområden (biotoper) som utgör värdefulla livsmiljöer för hotade djur- och växtarter, eller som i annat fall anses särskilt skyddsvärda. Syftet med biotopskyddet är att långsiktigt kunna bevara och utveckla de naturmiljöer som utgör särskilt stora värden för djur- och växtarter, för att på så sätt kunna bevara den biologiska mångfalden (Naturvårdsverket 2012).

Det finns två former av biotopskyddsområden. Den ena formen utgörs av biotoper som länsstyrelsen, kommunen eller Skogsstyrelsen i det enskilda fallet beslutar om. Den andra formen av biotopskyddsområde utgörs av generellt skyddade biotopsområden som beslutas av regeringen, vilka gäller hela landet (Naturvårdsverket 2012). Generellt skyddade biotopsområden inventeras inför varje planläggning och exploatering av jordbruksmark.

De generella skyddsbiotoperna som gäller för hela Sverige är:

- Allé
- Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingsröse i jordbruksmark
- Pilevall
- Småvatten och våtmark i jordbruksmark
- Stenmur i jordbruksmark
- Åkerholme

I Vimmerby kommun finns 38 biotopsområden av typen skogligt biotopskyddsområde. Inom dessa områden får inte verksamheter bedrivas eller åtgärder vidtas som kan skada naturmiljön. Dispens från förbudet får endast ges i det enskilda fallet om särskilda skäl finns (SFS 1998:808, 7 kap § 11).

7.8.4 Naturminnen

Naturminnen är en skyddsform för naturföremål som behöver skyddas eller vårdas särskilt. Utmärkande för lagen är att den avser enskilda naturföremål som exempelvis träd eller flyttblock, samt det markområde runt naturföremålet som krävs för att bevara föremålet och ge det behövligt utrymme. Naturminnen är fridlysta enligt lag och beslut om dessa tas av kommuner och länsstyrelse. Skyddsformen regleras i 7 kapitel 10 § miljöbalken (1998:808) och delar därmed samma skyddsstatus som ett naturreservat.

I Vimmerby kommun finns fyra utpekade naturminnen. Dessa är Kvilleken i Kvills naturreservat, Runkesten utanför Rumsulla, en lönn vid Ungstorp samt en toppsten vid Skansebergen.

7.8.5 Naturvårdsavtal

Naturvårdsavtalet är ett civilrättsligt avtal som tecknas mellan Skogsstyrelsen, länsstyrelse eller kommun och markägare som är intresserade av naturvård. Syftet med avtalet är att bevara och utveckla områden med höga naturvärden. I Vimmerbys kommun har naturvårdsavtal upprättats för tio områden.

7.8.6 Djur- och växtskyddsområde

Djur- och växtskyddsområden är områdesskydd som främst kan användas för att förhindra att känsliga djur- och växtarter störs eller skadas. Vanliga exempel är fågel- respektive sälskyddsområden. För att skydda sällsyna eller störningskänsliga djur- eller växtarter kan länsstyrelsen eller kommunen med stöd av 7 kap. 12 § miljöbalken inrätta djur- och växtskyddsområden. Ön Björkö i sjön Hjorten i Vimmerby kommun omfattas av djur- och växtskyddsområde.

7.8.7 Tillträdesförbud

Områden inom exempelvis Naturreservat, Nationalparker eller djur- och växtskyddsområden kan inneha föreskrifter som inskränker rätten att färdas eller vistas i området, permanent eller under en viss del av året. Föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område upprättas om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Ön Björkö i sjön Hjorten

i Vimmerby kommun omfattas av djur- och växtskyddsområde med tillhörande tillträdesförbud för skydd för fågellivet. Enligt beslut gäller förbud att färdas eller uppehålla sig inom området från 1 april till och med 15 augusti.

7.9 Andra skyddsvärda områden

Andra skyddsvärda områden utgörs av beslutade områden som har en koppling till naturmiljöer eller användningen av mark- och vattenområden. I avsnittet behandlas skogs- och jordbruk, nyckelbiotoper, naturvärdesobjekt, naturminnen och artskydd.

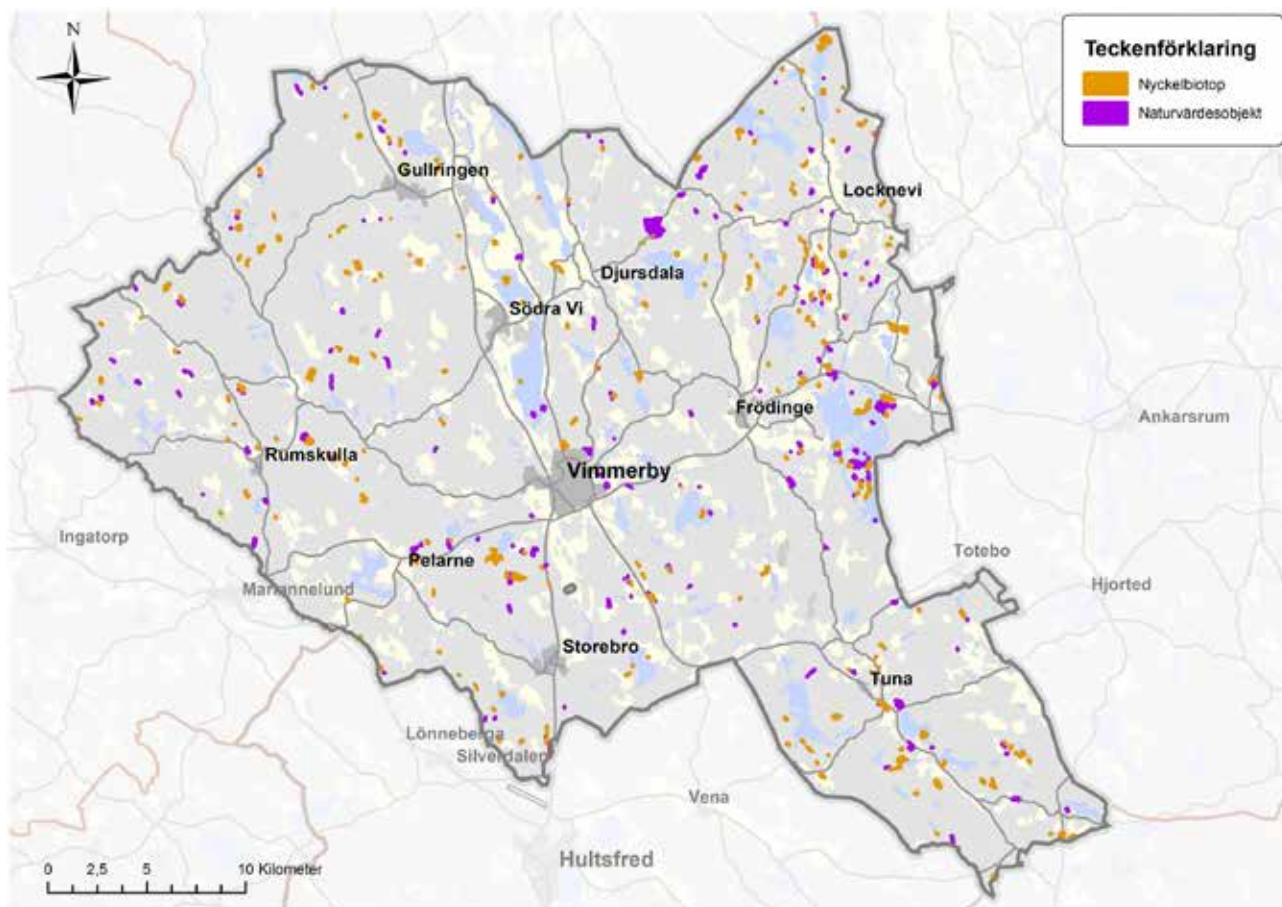
7.9.1 Skogs- och jordbruk

Jord- och skogsbruket utgör grunden i landsbygdens näringsliv genom att den skapar förutsättningar för arbete, boende, service och naturmiljöer. Jord- och skogsbruket är likaså en viktig näring och miljö för ett värdefullt kulturlandskap.

År 1971 gjordes en nationell åkerklassificering i Sverige där åkermarken graderades på en tiogradig skala, där tio utgör den bästa jordbruksmarken. Klassificeringen bygger på markens produktionsförmåga utifrån ett ekonomiskt avkastningsvärde, där denna klassificering ämnar underlätta långsiktiga ställningstaganden till markens användning. I Vimmerby kommun återfinns åkermark som har graderingarna 2, 3 och 4 (Kungliga lantbruksstyrelsen 1971).

Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Detta innebär att kommuner ska tillämpa denna bestämmelse vid planläggning och i ärenden om bygglov, förhandsbesked och detaljplaner enligt plan- och bygglagen i de fall dessa berör jordbruksmark (Jordbruksverket 2013).

Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse (Miljöbalken 3 kap. 4 §). Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt som

Karta över andra skyddsvärda områden

möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

I Vimmerby kommun finns 7795 hektar åkermark, det vill säga mark som används eller anses lämplig för växtodling, bete samt är lämplig att plöja (Jordbruksverket 2021a). Jordbruket i kommunen återfinns framför allt vid Frödinge, Södra Vi och mellan Vimmerby och Storebro (Länsstyrelsen Kalmar Län 1995). År 2020 var antalet jordbruksföretag i kommunen 247 (Jordbruksverket 2020). I Vimmerby kommun finns även 4514 hektar betesmark, vilket avser mark som används till eller anses lämplig för bete och som inte går att plöja (Jordbruksverket 2021b). Den totala skogsmarken i kommunen är 88 576 hektar varav 81 097 hektar är produktiv skogsmark (SCB 2015b).

7.9.2 Nyckelbiotoper

En nyckelbiotop är ett skogsområde som anses ha en stor betydelse för skogens djur och

växter. Nyckelbiotoper utgörs ofta av rester av miljöer som försvunnit i det omkringliggande landskapet och anses därmed viktiga för den biologiska mångfalden. Nyckelbiotoperna utgör många gånger även en livsmiljö för rödlisade arter, vilka är fredade enligt artskyddsförordningen SFS 2007:845.

Nyckelbiotoper har inget juridiskt stöd. Gällande skogsbruksåtgärder som kan komma att väsentligt påverka naturmiljön ska dessa däremot alltid anmälas för samråd till Skogsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

I Vimmerby kommun har Skogsstyrelsen pekat ut ett flertal områden med nyckelbiotoper.

7.9.3 Naturvärdesobjekt

Skogsområden med påtagliga naturvärden pekas ut som naturvärdesobjekt av Skogsstyrelsen då objektet inte når upp till kvaliteten nyckelbiotop. Ofta kan naturvärdesobjekt

beskrivas som "framtida nyckelbiotoper" eller biotoper som befinner sig i ett vänteläge för att inom ett antal år utvecklas till nyckelbiotoper.

7.9.4 Artskydd

Artskydd är ett samlingsbegrepp för de lagar och åtgärder som avser att skydda och gynna hotade djur- och växtarter. Artskyddet regleras bland annat genom artskyddsförordningen. Syftet med förordningen är att säkra den biologiska mångfalden genom att bevara hotade arter och deras naturliga livsmiljöer. Ytterligare lagar som behandlar artskyddet är EU:s naturvårdsdirektiv i form av fågeldirektivet samt art- och habitatdirektivet (Naturvårdsverket 2021c).

Genom globala överenskommelser har Sverige ett ansvar att genom nationella lagstiftningar skydda ansvarsarter. En ansvarsart är en art som återfinns på de så kallade rödlistorna, det vill säga artlistor på hotade och hänsynskrävande arter som ett land har särskilt ansvar att skydda. Att en art är rödlistad innebär att den löper en hög risk att dö ut. Detta innebär inte nödvändigtvis att arterna alltid skyddas av de regler och lagar som gäller artskyddet.

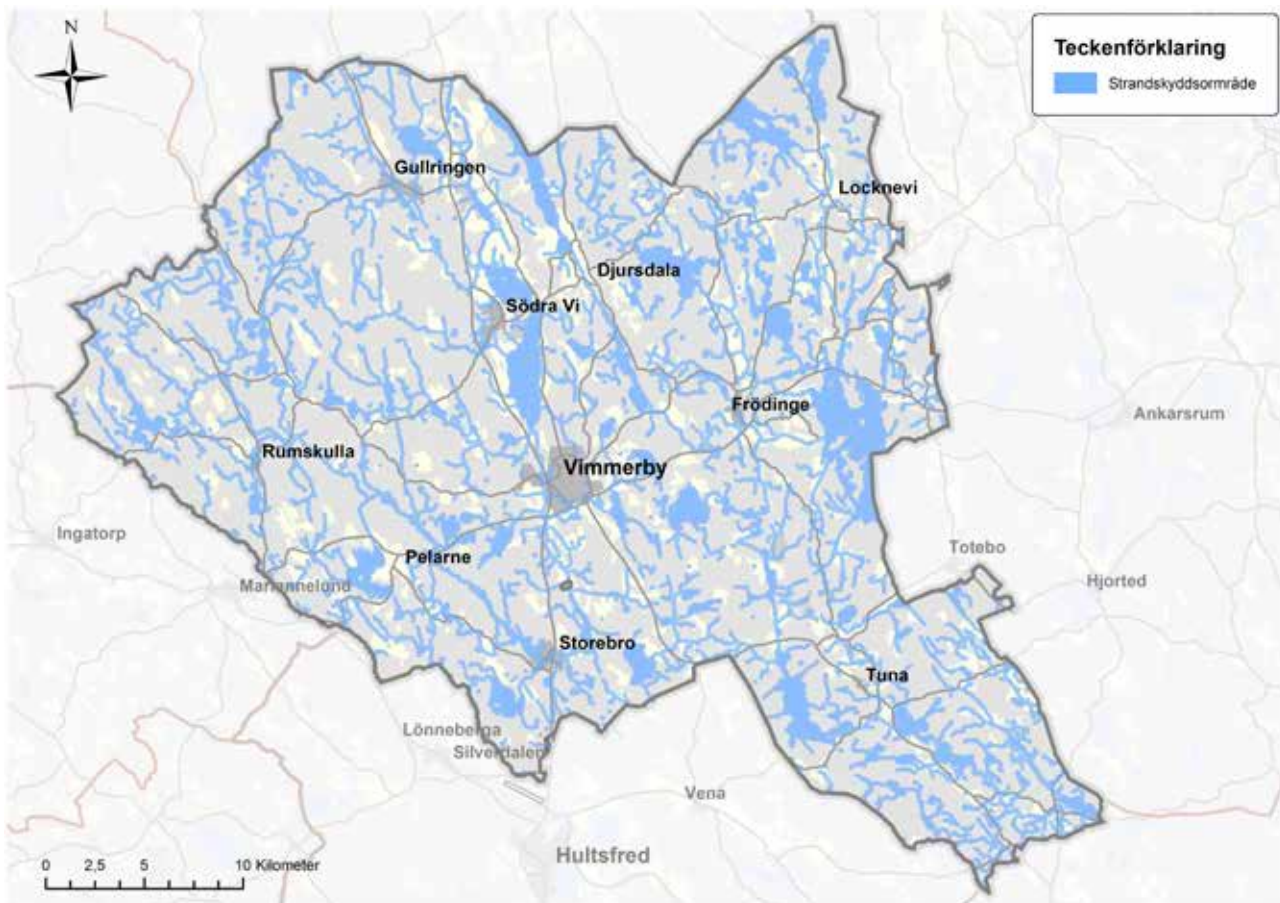
Rödlistan utgör endast en prioritering av arter och deras hotbild. Rödlistan kan dock vara användningsbar vid prioritering inom naturvården samt vid exploatering (Sveriges lantbruksuniversitet 2021). I artskyddsförordningen (2007:845) finns de regler som anger vilka arter som är fridlysta. Syftet med fridlysning är att skydda en växt- eller djurart som riskerar att försvinna. Fridlysning kan också ske för att uppfylla internationella åtaganden. Fridlysta arter har ett starkt lagskydd. Inom Vimmerby kommun har det i Artdatabanken rapporterats in 14 arter som är starkt hotade och 1 art som är akut hotad, där dessa arter återfinns på flertalet platser inom kommunen.

För en del arter och naturtyper finns kompletterande åtgärdsprogram för att kunna säkerställa deras skydd och möjlighet att finnas. Det är Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten som ansvarar för att ta fram dessa åtgärdsprogram. Länsstyrelserna samordnar i sin tur programmen regionalt och nationellt samt genomför och granskar det pågående arbetet (Havs- och vattenmyndigheten 2021).

A scenic landscape of a lake with reeds in the foreground and a forested hillside in the background under a cloudy sky. The text is overlaid on a dark green rectangular background in the upper middle part of the image.

8. Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Karta över områden inom 100 meter från sjöar, vattendrag eller andra vattenansamlingar.

Kust- och strandområden regleras bland annat genom strandskyddet och utpekande av landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Samtliga sjöar över en hektar omfattas av strandskyddet, i många kommuner är det samtidigt viktigt att kunna möjliggöra för en utveckling för en levande landsbygd. Genom att peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen kan särskilda skäl användas för att pröva dispens av strandskyddet.

8.1 Strandskydd

Strandskyddet regleras huvudsakligen i 7 kapitlet, 15 § miljöbalken. Syftet med strandskyddet är att på ett långsiktigt sätt kunna trygga allmänhetens tillgång till strandområden, samt för att kunna bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Strandskyddet gäller vid alla kuster, sjöar och vattendrag i Sverige. Vidare är strandskyddet av stor betydelse för att uppnå flera av Sveri-

ges miljö kvalitetsmål och friluftsmål. Strandskyddsområden utgör nämligen en viktig del av den gröna infrastrukturen, men den förser oss även med en rad ekosystemtjänster vad gäller till exempel rekreation, biologisk mångfald och vattenrening (Naturvårdsverket 2022). Därav är det av stor vikt att kunna säkerställa en fri passage mellan strandlinjen och byggnader eller anläggningar. Detta gäller dock inte för de byggnader eller anläggningar som för sin funktion måste anläggas vid vattnet.

Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen. Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta om att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om detta behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Beslut från 2014 om utökat strandskydd på 300 meter finns längs med sjön Krön (Länsstyrelsen Kalmar län 2014).

Inom strandskyddsområdet får inte nya byggnader uppföras eller grävingsarbeten genomföras. Likaså får inte byggnader eller byggnaders användning ändras eller andra anläggningar eller anordningar utföras som hindrar eller avhåller allmänheten från strandskyddsområdet. Vidare får inte åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur eller växtarter inom strandskyddszonen.

Det finns samtidigt undantag från vad som inte får göras inom strandskyddsområdet, vilka Miljöbalken 7 kapitlet, 16 § fastställer. Dessa undantag är om det finns ekonomibyggnader och anordningar som måste ligga inom strandskyddat område för sin funktions skull och behövs för jordbruk, fiske, skogsbruk eller renskötsel.

8.1.1 Undantag för kompletteringsåtgärder inom strandskyddsområde

Länsstyrelsen i Kalmar län beslutade den 18 maj 2021 om undantag för kompletteringsåtgärder inom strandskyddsområden, det vill säga att vissa åtgärder kan tillåtas inom strandskyddsområde. Bestämmelsen avser att man inom 15 meter från huvudbyggnaden, men inte närmare strandlinjen än 25 meter, får uppföra komplementbyggnader inom sin egen tomtplats utan dispens från strandskyddet. En komplementbyggnad kan till exempel vara ett båthus, bastu, garage, fristående uthus eller växthus (Vimmerby kommun 2022i).

Det finns även generella undantag från strandskyddet för jord- och skogsbruksnäringar där man inte behöver dispens.

Undantag kompletteringsåtgärder inom strandskyddsområde gäller dock inte inom områdesskydd som staten beslutat enligt 7 kap Miljöbalken.

8.1.2 Tillsyn, dispens och återinträde

I Vimmerby kommun är det Miljö- och byggnadsnämnden som fattar beslut i strandskyddsärenden. När Miljö- och byggnadsnämnden har fattat beslut skickas ärendet

till Länsstyrelsen i Kalmar län som granskar beslutet. Därefter har Länsstyrelsen tre veckor på sig att meddela om ärendet kommer överprövas eller inte. Om Länsstyrelsen väljer att överklaga ett beslut kan det ta längre tid att få dispensen.

En strandskyddsdispens innebär inte att en åtgärd får påbörjas inom området. I de flesta fall krävs antingen bygglov eller anmälan för en planerad åtgärd (Vimmerby kommun 2022i).

Länsstyrelsen kan även upphäva strandskyddet vid mindre sjöar och vattendrag där området har liten betydelse för syftet med strandskyddet. Med en liten sjö avses en yta på en hektar eller mindre och med ett litet vattendrag avses de som är två meter brett eller smalare. Denna bedömning görs dock från fall till fall och vanligtvis ska en fri passage lämnas närmast vatten. För utpekade strandnära utvecklingsområden i översiktsplanen kan det särskilda skälet användas när området prövas för dispens om att upphäva strandskyddet (Naturvårdsverket 2022).

Om ett strandskydd har upphävts i en detaljplan och denna plan upphör att gälla eller ersätts av en ny detaljplan återinträder strandskyddet. För att få dispens eller för att upphäva strandskyddet måste detta då prövas på nytt mot gällande regler (Boverket 2022d). Vidare är det inte tillåtet att upphäva eller ge dispens för den del av strandskyddet som behövs för att kunna säkerställa en fri passage mellan strandlinjen och en planerad anläggning eller byggnad (Boverket 2022e).

8.2 Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

I översiktsplanen kan kommuner peka ut områden för så kallad landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS-områden. Genom att peka ut sådana områden kan särskilda skäl för landsbygdsutveckling användas för att pröva dispenser, samt upphävande av strandskyddet. Detta utpekande av LIS-områden ska i sin tur ske på ett sätt att det långsiktiga skyddet för stränderna upprätthålls. Det vill säga att allmänheten fortfarande ska ha god tillgång till

Holmsjön

strandområden, samt ska de goda livsvillkoren för djur och växter bevaras. Redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen i översiktsplanen ska sedan vara vägledande för prövningar av ansökningar gällande dispens från strandskyddet och upphävandet av strandskyddet i detaljplaner (Boverket 2022f).

Syftet med utpekandet av LIS-områden är att långsiktigt kunna stimulera utvecklingen på landsbygder genom att ta tillvara strändernas attraktionskraft. Vidare ska områden som pekas ut som LIS-områden inte utgöras av betydande områden för friluftsliv eller för växt- och djurlivet (Boverket & Naturvårdsverket 2010).

Utpekandet av LIS-områden innebär inte att strandskyddet automatiskt upphävs, utan det krävs fortfarande dispens. Dock finns utökade möjligheter till dispens. För att dispens ska ges krävs dock att den planerade åtgärden ger långsiktiga och positiva effekter på sysselsättningen eller bidrar till att bevara service på landsbygder.

I områden som pekas ut för landsbygdsutveckling i strandnära lägen finns även två andra särskilda skäl som kan ge dispens. Dessa är exempelvis byggnation av turistanläggning i nära anslutning till vatten, det kan även vara möjligt att få dispens för att bygga enstaka en- eller tvåbostadshus och komplementbyggnader, dock endast om husen föreslås uppföras i anslutning till befintlig bebyggelse (Boverket & Naturvårdsverket 2010).

Område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen anges i miljöbalkens 7 kapitel 18 e §. De punkter, för vad som anses utgöra ett LIS-område, och som är av relevans för Vimmerby kommun är:

- Ett område som är lämpligt för utvecklingen av landsbygden.
- Ett område som är av ett sådant slag och har en så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt.
- Ett område som endast har en liten betydelse för att tillgodose strandskyddets syften i eller i närheten av tätorter.

8.3 Identifierade områden för utpekande av LIS

Kommunen har sedan tidigare en LIS-plan som arbetades fram 2013, som ett tematiskt tillägg till ÖP 2007, där tolv LIS-områden pekades ut. I varierande utsträckning har områdena sedan dess utvecklats, men många av dem kvarstår oexploaterade och har inte bidragit till fortsatt landsbygdsutveckling.

I detta avsnitt redovisas 10 LIS-områden för utveckling av bostäder eller verksamheter där kommunen bedömer att det särskilda skälet för landsbygdsutveckling kan användas vid prövning av dispenser eller upphävande av strandskyddet. Områdena har bedömts utifrån förutsättningar att stimulera utvecklingen i hela kommunen generellt, och den lokala platsen specifikt, samt att attrahera människor att flytta till områdena och i olika grad därmed bidra till att upprätthålla och stärka befintlig service på landsbygder och i närliggande tätorter.

LIS-områdena som pekas ut är:

1. Gissen (Storebro)
2. Ören (Gullringen)
3. Yxern (Frödinge)
4. Tunasjön (Tuna)
5. Åsjön (Pelarne)
6. Vimmern (Rumskulla)
7. Anen (Locknevi)
8. Snasaren (Djursdala)
9. Stora Holmsjön (Rumskulla)
10. Solnen (Tuna)

Fyra (Ören, Åsjön, Snasaren och Stora Holmsjön) av de tio områdena kvarstår sedan tidigare översiktsplans utpekande, även om omfattningen av området vid Ören har utökats. Sjöarna Gissen, Solnen och Yxern hade även de utpekade områden i tidigare översiktsplan, men områdena runt sjöarna har omlokaliseras för att skapa bättre förutsättningar. Tunasjön, Vimmern och Anen innehåller nya områden utpekade för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Till varje område finns en karta över området samt en tillhörande beskrivning. Beskrivningen berör i många fall inte bara det föreslagna om-

rådet utan även sjön och övriga angränsande områden.

1. Gissen Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Sjön Gissen är cirka 160 hektar stor och belägen två kilometer sydväst om Storebro samhälle. LIS-området ligger öster om sjön och är cirka 30 hektar stort. Området innehåller flera fuktområden/översvämningssytor enligt SLUs markfuktighetskarta.

Vid Tobo i norra delen av sjön finns golfbana och konferensanläggningen Fredensborg, med tillhörande badstrand. Mellan Fredensborg och udden vid Gissemålaviken finns ett område med ett fyrtiotal tomter för fritidshus. Längre ut på udden (Yttersta Näset) finns ytterligare ett trettiotal bostadstomter. Många av tomterna är bebyggda, även om några kvarstår för exploatering. Kommunal vatten- och avloppsanslutning finns i detta område. Sjön ligger inom cykel- och promenadavstånd från Storebro tätort. Befintligt vägnät går att utnyttja och kommunikationerna från Storebro är goda, både gällande kollektivtrafik och via riksväg 23/34.

Föreslaget LIS-område ligger på östra sidan av sjön som mestadels består av skogsmark idag, med gårdar i vardera ända av området (Hagalund i norr och Kvavhult i söder). Området ligger cirka en kilometer från bebyggelsen längre västerut. Gissen har 100 meter strandskydd.

Värden

Sjön är en näringsfattig klarvattensjö, med måttlig ekologisk status enligt miljökvalitetsnormen för vatten, där status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Gissen omges av barrskog, men mellan golfbanan och sjön växer en lövskog med flera grova träd. Längs stränderna vid Gissemålaviken finns naturlig strandskog med inslag av död ved, vilket har stor betydelse för exempelvis mindre hackspett. Området är inte utpekad som riksintresse.

Fiskevattnet upplåts till allmänheten genom försäljning av fiskekort. Sjön har inte kalkats,

men har ändå en god buffertkapacitet mot försurning. Vattnet är klart och sjön är naturligt näringsfattig, men tidvis märks påverkan från omgivningarna. Påverkan utgörs av jord- och skogsbruk samt enskilda avlopp.

I söder angränsar utpekade område till ängsmarken vid Kvavhult och Kalvudden som beskrivs som kraftigt kvävepåverkad samt svagt hävdad, med kulturhistoriska värden som är övervuxna och otydliga (inventering genomförd 2002). I övrigt består utpekade område av övrig skogsmark. I norr angränsar området till en del åkermark vid gården Gissemåla.

Möjligheterna till motion och friluftsliv är goda. Lönnebergaleden passerar strax söder om sjön och fortsätter in i Hulfsfreds kommun med anslutning till andra vandringsleder i närheten. I övrigt så bidrar det naturnära läget till friluftsmöjligheter, samtidigt som både golfbanan och fritidsområdet Bruksvallen i Storebro finns inom gång- och cykelavstånd, längs väg som är lågt trafikerad. Dessutom finns ett elljusspår mellan Storebro och Gissen.

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: ja
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 3 km
- VA-möjlighet: allmänt
- Utpekade 2013: nej
- Inom riksintresse: nej
- Kollektivtrafik/hållplats: 3 km
- Känslig fauna: ja
- Detaljplanlagt: nej
- Markägande: privat

2. Ören

Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Ören är cirka 160 hektar stor och belägen två kilometer norr om Gullringens samhälle. LIS-området löper längs med södra strandlinjen av sjön och är cirka 55 hektar stort. Strandskyddsområdet vid Ören är 100 meter på båda sidor om strandlinjen. Området innehåller flera fuktområden/översvämningsytor enligt SLUs markfuktighetskarta liksom beräknas påver-

kas vid höga flöden. Del av området har även potentiella förutsättningar för skred i finkornig jordart.

I området finns redan ett tiotal fritidshus samt en permanentbostad. Avståndet till närmaste kommunala avloppsanläggning är cirka en kilometer. Närmaste kommunala dricksvattenledning finns drygt en kilometer bort. Sjön är recipient till reningsverket i Gullringen. Vid sjöns utlopp ligger den gamla gården Ålhult. I norr finns gårdarna Bosand och Järneke. I mitten av det utpekade området, där Vervelån förbinder Ören med Brännebro damm, finns sankmark och våtmark. Området utgörs utöver detta av övrig skogsmark med ett litet inslag av åkermark.

Befintligt vägnät leder fram till LIS-området och kommunikationerna från Gullringens tätort samt riksväg 23/34 är goda, även när det gäller kollektivtrafik.

Värden

Ören är en mesotrof (näringsstatus mellan näringsrik och näringsfattig) sjö, med god ekologisk status enligt miljö kvalitetsnormen för vatten. Ören omges av barrskog, men närmast sjön finns en hel del lövskog. Området omfattar även två skogliga värdekärnor, Ålhulteviken, Örtrika bäckdråg. Floran och faunan är normal med cirka sex fiskarter och de vanliga växtarterna. Sjöanknutna fågelarter är bland annat fiskgjuse och storlom. Utter förekommer regelbundet i sjön samt såväl uppströms som nedströms i Vervelån.

Sydöstra delen av sjön och det utpekade området (mot Ålhult) ligger inom riksintresse för kulturmiljövård (Stångåns dalgång). Hela området faller även under riksintresse för totalförsvaret (påverkansområde väderradar samt lågflygningsområde). Cirka 500 meter västerut från LIS-området ligger Örsåsa, vilket både är klassat som Natura 2000-område och riksintresse för naturvård. Området består av odlingslandskap med bebyggelse från tidigt 1900-tal.

I västra delen av det utpekade området finns en brant som kallas för Askungeberget, som är klassad som naturvärde enligt Skogsstyrelsen,

Tunasjön

och även till viss del utgörs av nyckelbiotop. Enligt Länsstyrelsens kartläggning för grön infrastruktur klassas LIS-området som värde-trakt för gräsmarker och sjön (med viss buffert) som värde-trakt för sötvatten. En del av området med påtagliga naturvärden har även pekats ut som naturvärdesobjekt av Skogsstyrelsen, med möjlighet att utvecklas till nyckelbiotop.

Gällande friluftsliv är området rikt i och med värdefulla närliggande grönstrukturer. Naturstigen Sme-åna förbinder sjön med tätorten Gullringen och är en uppskattad vandring på fyra kilometer. I söder ansluter stigen till vattenfallet i Brännebro damm, med både natur- och rekreativa värden. I Gullringens tätort finns därtill bland annat elljusspår, idrottsplaner, simhall och korthålsbana för golf.

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: ja
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 2 km

- VA-möjlighet: ej allmänt
- Utpekad 2013: ja
- Inom riksintresse: ja
- Kollektivtrafik/hållplats: 1,5 km
- Känslig fauna: ja
- Detaljplanelagt: nej
- Markägande: privat

3. Yxern Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Yxern är Kalmar läns till ytan största insjö och ligger i Vimmerby och Västerviks kommuner. Avrinningsområdet är drygt 320 kvadratkilometer stort och tillrinningen sker via bland annat Gröppleån, Hällån-Venån och Vanstadån. Utloppet sker via Yxeredsån från sjöns sydöstra del. Området innehåller flera fuktområden/översvämningssytor enligt SLUs markfuktighetskarta. Del av området har även potentiella förutsättningar för skred i finkornig jordart.

Det utpekade LIS-området är 100 hektar stort och ligger i nordvästra delen av sjön, cirka 5 kilometer från Frödinge tätort, cirka 500 me-

ter från befintlig bebyggelse vid Frödingehult och cirka 3 kilometer från Brantestad. Fram till området går grusvägar och det finns goda förbindelser, både gällande kollektivtrafik och med bil, via riksväg 40.

Små områden i den norra delen av det utpekade området utgörs av sankmark och våtmark. Området utgörs annars av övrig skogsmark samt något inslag av åkermark och sumpskog (delvis sammanfallande med sankmarken).

Värden

Norra Yxern gränsar till ett område av riksintresse för kulturmiljövård, Toverums Bruk, som är en bruks- och herrgårdsmiljö som innefattar bebyggelser och industrilämningar, vilka tillsammans visar på järnbrukens roll och utveckling i Smålands inland under 1700- och 1800-talen. Mellan Kvarngölen och Gerssjön drygt tre kilometer nordväst om Toverum startades ett järnbruk 1735. Sjömalm hämtades då bland annat från Yxern. Järnbruket lades ner 1886.

Sjön är genom sin skärgårdsliknande struktur med många öar och skär attraktiv för det rörliga friluftslivet. Vid Gröpplesand finns en badplats. Yxern är av stor betydelse för fritidsfiske och annat friluftsliv. I Frödinge tätort (inom gång- och cykelavstånd) finns både idrottsplaner och elljusspår.

Yxern har måttlig ekologisk status enligt miljökvalitetsnormen för vatten, där status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande. Yxern kalkas inte direkt och är inte försurningshotad, men genom Vanstadån kommer vatten från området norr om Yxern och uppe vid norra kommungränsen ligger sjön Anen vars tillrinningsområde tidigare kalkats. Yxern är en måttligt näringsrik sjö, så kallad mesotrof.

Sjön används förr som kraftverksmagasin. Enligt vattendomen från 1938 är en regleringssamplitud på cirka tre meter tillåten. De delvis långgrunda stränderna har blivit kraftigt påverkade under årens lopp. Igenväxning med vass och säv är särskilt markant i sjöns sydligaste del men även på många andra ställen över hela sjön. Fortsatt reglering enligt den gamla do-

men innebär stora problem för livet i och kring sjön. För att rädda Yxern måste regleringen upphöra, kring vilket det råder enighet mellan kommunerna. Kommunerna har tillsammans med Yxerns fiskevårdsområdesförening tagit initiativ till att utreda möjligheterna att åter skapa ett utlopp från Yxern med naturlig funktion och helt utan reglering. Under maj 2022 beviljade Mark- och miljödomstolen kommunernas ansökan.

Ett stort antal fågelarter häckar vid sjön och sexton olika fiskarter har påträffats i sjön. Ett stort antal kärlväxter finns också i sjön och det gäller arter som föredrar näringsfattiga förhållanden likväl som arter som gynnas av näringsrikedom. Flera skogliga nyckelbiotoper finns intill sjön, men inga inom det utpekade området. En potentiell lokal för vitryggig hackspett finns på en ö i sjön.

Hela området faller under riksintresse för totalförsvaret (påverkansområde väderradar). Inom området återfinns fem mindre områden klassade som värdefull sumpskog (kärrskog) med naturvärdesklass 2 och 3. Enligt Länsstyrelsens kartläggning för grön infrastruktur klassas LIS-området som värdestrakt för gräsmarker samt skogsmarker (triviallöv).

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: nej
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 5 km
- VA-möjlighet: ej allmänt
- Utpekat 2013: nej
- Inom riksintresse: ja
- Kollektivtrafik/hållplats: 4 km
- Känslig fauna: ja
- Detaljplanelagt: nej
- Markägande: privat

4. Tunasjön

Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Tunasjön är cirka 105 hektar stor och belägen drygt tre kilometer sydöst om Tuna samhälle och 23 meter djup. LIS-området ligger vid den östra delen av sjön och är cirka 22 hektar stort.

Strandskyddsområdet vid Tunasjön är 100 meter på båda sidor om strandlinjen. Befintligt vägnät leder fram till LIS-området, där Tuna tätort nås inom gång- och cykelavstånd. Väg 760, som passerar söder om Tunasjön, förbinder riksväg 40 med E22 söderut, vilket är en viktig regional koppling för kommunen. Avståndet till närmaste kommunala avloppsanläggning är i Tuna tätort, drygt två kilometer bort. Här återfinns även ett bra serviceutbud.

Marken i det utpekade området består till största del av övrig skogsmark, med något litet inslag av åkermark, samt angränsar till en bit betesmark/ängsmark i norra delen av sjön. LIS-området avgränsas av gårdarna Mörtviken i norr och Fallebo i söder.

Värden

Tunasjön är klassad att ha god ekologisk status enligt miljö kvalitetsnormen för vatten. Sjön har vid provfiske visats innehålla bland annat abborre, gädda och löja.

LIS-området (samt hela Tunasjön) finns utpekade i Länsstyrelsens material för grön infrastruktur och kategoriseras som värdefull sötvattenmiljö. Delar av LIS-området och nordvästra halvan av sjön kategoriseras även som värde trakt för gräsmarker i samma underlag.

Det utpekade området ligger inom riksintresse för kulturmiljövård (Tuna). Sammantaget visar riksintresseområdet för kulturmiljön i Tuna på ortens historiska betydelse som administrativt centrum från medeltid fram till 1900-talet. Runt Tuna gård och omkringliggande miljöer, cirka en kilometer från utpekade område, återfinns mycket höga kulturvärden. Bland annat i form av Tuna kyrka (kyrkligt kulturminne), olika fornlämningar, väg kantad av trädallé och själva gårdsmiljön (där husen är byggnadsminnesförklarade).

När det kommer till rekreativa värden och motion är möjligheterna goda. I Tuna tätort finns en ställplats, idrottsplatsen Tunhamra samt elljusspår. Smalspåret passerar genom Tuna tätort, som utgör en viktig attraktion för besöksnäringen i området. Kulturvärdena bidrar även till besöksnäringen för platsen.

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: nej
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 3,5 km
- VA-möjlighet: ej allmänt
- Utpekade 2013: nej
- Inom riksintresse: ja
- Kollektivtrafik/hållplats: 1 km
- Känslig fauna: ej känt
- Detaljplanelagt: nej
- Markägande: privat

5. Åsjön

Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Åsjöarna utgörs av tre sjöar (Norra, Mellan- och Södra Åsjön) förbundna med korta åsträckor. Sjöarna, som är utvidgningar av Silverån, är tillsammans cirka 75 hektar stora och belägna 4–8 kilometer söder om Rumsquilla samhälle och cirka två kilometer öster om Marianne-lunds samhälle i grannkommunen Eksjö. Strandskyddsområdet vid Åsjöarna är 100 meter på båda sidor om strandlinjen. Området har även potentiella förutsättningar för skred i finkornig jordart samt beräknas påverkas vid höga flöden.

Utpekade LIS-område är cirka 18 hektar stort och ligger i anslutning till befintlig bebyggelse (cirka 40 hus, de allra flesta fritidshus, men även några permanentboende). I övrigt utgörs området av övrig skogsmark. Norr om utpekade område finns sankmark. På andra sidan sjön samt kommungränsen, i nära anslutning till utpekade område, finns Spilhammarsbadet med camping, samt flertalet fritidshusområden. Mellersta delen av Åsjön är även föreslaget som LIS-område enligt Eksjö kommuns granskningshandling för översiktsplan (2022), och även i tidigare översiktsplan för Vimmerby kommun utpekade som LIS-område.

Avståndet till närmaste kommunal vatten- och avloppsanläggning (i Mariannelund) är 1–1,5 km. Riksväg 40 och väg 129 mot Hultsfred och Oskarshamn ger goda pendlingsmöjligheter. I södra delen av det utpekade området går en

kraftledning. I Rumskulla finns bland annat förskola och skola och i Mariannelund finns ett större serviceutbud.

Värden

Åsjön ingår inom en av elva grundvattenförekomster i kommunen, samtliga uppnår god kvalitativ status samt god kemisk status.

Flora och fauna i Åsjön är normal och ganska artfattig. Längre upp i Silverån finns öring och flodpärlmussla. Åsjön har inte kalkats, men har ändå en god buffertkapacitet mot försurning. Vattnet är klart och naturligt näringsfattigt.

Emån med avrinningsområde (där LIS-området ingår) är utpekade som riksintresse enligt miljöbalken 4 kapitlet 6§. Vattenkraft samt vattenreglering eller vattenledning för kraftändamål får inte utföras i Emån med tillhörande käll- och biflöden. Emåns vattensystem ingår även i riksintresse för Natura 2000 som även omfattas av riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § MB, men det utpekade LIS-området ligger söder om Natura 2000-området. LIS-området (samt hela Åsjön och Emån) finns utpekade i Länsstyrelsens material för grön infrastruktur och kategoriseras som värdefull sötvattenmiljö. LIS-området ligger även inom grundvattenförekomst (en av elva områden i kommunen) med god status.

Vandringsleden Sevedeleden passerar genom området och ger goda möjligheter till rekreation. Spillhammarsbadet med camping tillför goda möjligheter för friluftslivet. Elljusspår samt fler möjligheter för motion finns i Mariannelund på andra sidan kommungränsen.

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: ja
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 2,5 km
- VA-möjlighet: eventuellt allmänt
- Utpekade 2013: ja
- Inom riksintresse: ja
- Kollektivtrafik/hållplats: 1 km
- Känslig fauna: ja
- Detaljplanelagt: nej
- Markägande: privat

6. Vimmern

Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Sjön Vimmern är cirka 27 hektar stor och belägen fem kilometer nordost om orten Rumskulla. Strandskyddsområdet vid Vimmern är 100 meter på båda sidor om strandlinjen.

Det utpekade området är cirka 50 hektar stort. Rumskulla fritidsby, som området i stort heter, består redan av fritidshusbebyggelse. Den västra delen av det utpekade området är detaljplanelagt (2007) och syftar till att skapa ny bostadsbebyggelse i form av friliggande enbostadshus i 1-plan, men ingenting är ännu utbyggt inom denna. Strandskyddet inom detaljplanen är inte upphävt. Området västerut och söderut, i direkt anslutning till LIS-området, är även detta detaljplanelagt (1979) för bostäder. Här återfinns redan ett fyrtiotal bostäder, med lika många tomter kvar att bebygga.

Genom det utpekade området löper Älvikskärret, som innehåller en del sankmark. Området utgörs av övrig skogsmark. Vid Stampgölen, strax sydväst om befintlig bebyggelse i fritidsbyn, ligger befintligt vattenskyddsområde som är ett av nio utpekade i kommunen.

Kommunikationer utgörs av befintliga länsvägar (812 och 814), som snirklar sig fram genom landskapet och landsbygderna. Kollektivtrafik går att nå via hållplats en kilometer från utpekade område, även om turutbudet är begränsat. För fullt serviceutbud är närmaste ort inom kommunen Vimmerby (cirka 18 kilometer), även om det finns ett begränsat utbud i den mer närliggande orten Rumskulla.

Värden

Vimmern ligger inom en av elva grundvattenförekomster i kommunen, samtliga uppnår god kvalitativ status samt god kemisk status. Sjön har provfiskats och då erhöles abborre, mört, gädda och sutare.

Skogsområdet runt Älvikskärret har påtagliga naturvärden och har pekats ut som naturvärdesobjekt av Skogsstyrelsen, med möjlighet till att utvecklas till nyckelbiotop. Området är

även till största delen utpekade i Länsstyrelsens material för grön infrastruktur som ett större sammanhängande område för grönstruktur (värdetrakt för skogsmarker).

En liten bit i söder av det utpekade LIS-området ligger inom riksintresse för naturvård (Norra Kvill samt Ydrefors – Rumskullaområdet). Riksintresset faller även inom befintligt detaljplanerat område, vilket man har tagit hänsyn till i planen genom att reglera området som naturmark, där skogen ska skötas med naturvårdshänsyn och inte får kalavverkas. Området ligger även inom riksintresse för totalförsvaret (påverkansområde väderradar och lågflygningsområde).

I nära anslutning till området löper Sevedeleden och möjligheterna till rekreation är goda. Kvilleken, en tusenårig ek och välbesökt utflykt-smål, ligger tre kilometer norr om det utpekade området (dit även Sevedeleden går förbi). I orten Rumskulla finns idrottsplats.

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: ja
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 5 km
- VA-möjlighet: ej allmänt
- Utpekade 2013: nej
- Inom riksintresse: ja
- Kollektivtrafik/hållplats: 1 km
- Känslig fauna: ja
- Detaljplanelagd: delvis
- Markägande: privat

7. Anen

Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Anen är en sjö belägen på gränsen mellan kommunerna Kinda och Vimmerby, i nordvästra delen av Locknevi distrikt, och är 350 hektar stor. Strandskyddsområdet vid Anen är 100 meter på båda sidor om strandlinjen. Området innehåller flera centrala fuktområden/översvämningssytor enligt SLUs markfuktighetskartor. Området har även potentiella förutsättningar för skred i finkornig jordart.

Utpekade område är cirka 50 hektar stort och består mestadels av kommunalägd mark (cirka 40 hektar). Resten är privatägd. Det är relativt långt till befintlig service, där närmaste tätort i kommunen är Frödinge (17 kilometer). Dock är landsbygderna runt Locknevi levande och attraktiva för många individer att bosätta sig i. Närmaste ort med service i Kinda kommun är Horn (24 kilometer) och i Västerviks kommun Blackstad (11 kilometer).

Det utpekade området utgörs av övrig skogsmark samt en campingplats. Runt sjön förekommer även inslag av sumpskog och i södra delen av det utpekade området förekommer en mindre strimma av sankmark.

I den förra översiktsplanen (2007) pekades området ut som möjlig för bostadsexploatering, där skisser på ett tiotal bostadstomter med vattenkontakt bedömdes möjliga att tillskapa. Området var dock inte utpekade i den förra LIS-planen (2013), möjligen för att det redan var utpekade i den kommunövergripande översiktsplanen och behov inte ansågs föreligga.

Värden

Anen är en näringsfattig klarvattensjö, där karakteristiska arter i sjön är abborre, gädda och mört. Sjön har måttlig ekologisk status enligt miljö kvalitetsnormen för vatten. Inom området förekommer det ädellöv samt värdenätverk för dessa.

Området innehar goda möjligheter till friluftsliv och rekreation. Vid Anen finns en allmän badplats, som sammanfaller med den kommunalägda marken. Badplatsen är utrustad med brygga, båt, livboj och möbler. I anslutning till badplatsen finns Locknevi Camping. Vid campingen finns tillgång till toalett och grillplats. Campingen ombesörjer skötsel av området kring badplatsen.

LIS-området faller inom riksintresse för totalförsvaret (påverkansområde väderradar).

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: nej
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 17 km
- VA-möjlighet: ej allmänt
- Utpekad 2013: nej
- Inom riksintresse: ja
- Kollektivtrafik/hållplats: 11 km
- Känslig fauna: ej känt
- Detaljplanelagt: nej
- Markägande: kommunalt/privat

8. Snasaren

Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Snasaren är en cirka 47 hektar stor sjö som är belägen sex kilometer söder om orten Djursdala och drygt sju kilometer norr om Vimmerby stad. Utpekad LIS-område är cirka 10 hektar stort och ligger längs med sjöns norra strand. Runt sjön finns redan ett femtiotal fritids- och permanentus och vid LIS-området ligger ett tjugotal bostäder. Det utpekade området består i övrigt av skogsmark. Området innehåller flera fuktområden/översvämningssytor enligt SLUs markfuktighetskarta. Del av området har även potentiella förutsättningar för skred i finkornig jordart.

Området ansluter till den större vägen Snokebovägen, som går mellan Vimmerby i söder och Djursdalabygden i norr. Vid gårdssamlingen i Snokebo finns även hållplats för anropsstyrd närtrafik. Utmed Djursdalavägen (längs med Krönsjön) finns kollektivtrafik med regelbunden trafik.

Värden

Sjön omges av barrskog norr om sjön och i övrigt lövskog, uppodlad mark samt tomtmark. Snasaren är en näringsfattig klarvattensjö med litet tillrinningsområde, drygt fyra kvadratkilometer. Risken för påverkan från enskilda avlopp är uppenbar. I sjön finns bland annat, de för näringsfattiga sjöar, typiska växterna styvt braxengräs, sylört, strandpryl och notblomster. Storlom häckar. Sjöns vatten har god buffertkapacitet mot försurning. Området är delvis utpekad i Länsstyrelsens material för grön

infrastruktur som ett större sammanhängande område för grönstruktur (värdetrakt för gräsmarker).

Djursdalarundan (delvis sammanfallen med Sevedeleden) ansluter norr om sjön och bidrar till att möjligheterna till rekreation och friluftsliv i området är goda. LIS-området ligger inom riksintresse för kulturmiljövård (Stångåns dalgång), där odlingslandskap, bymiljöer och kommunikationsmiljöer utvecklats och anpassats till den kuperade dalgångsbygden kring Stångån med tillhörande sjöar från förhistorisk tid och fram till 1800-talet. Området faller även under riksintresse för totalförsvaret (påverkansområde väderradar).

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: ja
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 7,5 km
- VA-möjlighet: ej allmänt
- Utpekad 2013: ja
- Inom riksintresse: ja
- Kollektivtrafik/hållplats: 1 km
- Känslig fauna: ja
- Detaljplanelagt: nej
- Markägande: privat

9. Stora Holmsjön

Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Stora Holmsjön är belägen 1,5 km söder om Rumskulla och cirka 20 kilometer från Vimmerby stad. Det är en 33 hektar stor, näringsfattig sjö. De utpekade LIS-områden är tillsammans cirka 14 hektar stort och ligger längs med sjöns södra och sydöstra strand. Inom området finns även ett fåtal fritidshus. De utpekade områdena består av skogsmark. Del av området har även potentiella förutsättningar för skred.

LIS-området ansluter till den större vägen mellan Rumskulla och riksväg 40. I Rumskulla samhälle finns busshållplats, och likaså vid riksvägen (cirka 3 km), där regelbundna turer går dagligen mellan Vimmerby-Eksjö.

Strandskyddsområdet vid Stora Holmsjön är 100 meter på båda sidor om strandlinjen. Tillrinningsområdet är litet, enbart omkring 440 hektar, och risken för översvämningar är liten. Avståndet till allmänt vatten- och avloppsnät är 1,5 km.

Stora Holmsjön är en källsjö som saknar egentligt tillopp förutom avvattning från omkringliggande skogsmarker. Sjön är som mest cirka 15 meter djup och då vattnet är näringsfattigt saknas vass längs stränderna.

Värden

Inom det föreslagna LIS-området finns det inte några skyddade områden eller några kända kulturhistoriska lämningar. Vid norra stranden finns en kommunal badplats. Längs sjöns västra strand löper Sevedeleden.

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: nej
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 4 km
- VA-möjlighet: ej allmänt
- Utpekat 2013: ja
- Inom riksintresse: ja
- Kollektivtrafik/hållplats: 3 km
- Känslig fauna: ja
- Detaljplanelagt: nej
- Markägande: privat

10. Solnen

Områdesbeskrivning och fysiska förutsättningar

Solnen är en relativt grund sjö belägen 4 km öster om Storebro tätort och 8 km sydsydost om Vimmerby stad. Här finns en sandstrand med kommunal badplats. Nära sjön finns byarna Solnebo, Ramshult och Solnehult. I strandnära läge finns ett trettiotal hus, mestadels fritidshus och de flesta vid östra stranden.

Vattnet är klart och näringsfattigt och har en mycket god buffringskapacitet mot förorening. Området innehåller flera fuktområden/översvämningssytor enligt SLUs markfuktighetskartor. Solnens Fiskevårdsområdesförening upplå-

ter fisket till allmänheten genom försäljning av fiskekort.

Värden

Inom det föreslagna LIS-området finns det inte några skyddade områden eller några kända kulturhistoriska lämningar.

Sammanställning av egenskaper

- Översvämning: ej bedömd risk
- Förtätning: nej
- Vägnät: befintligt
- Serviceavstånd: 7,5 km
- VA-möjlighet: ej allmänt
- Utpekat 2013: nej, men närområde
- Inom riksintresse: nej
- Kollektivtrafik/hållplats: 2,5 km
- Känslig fauna: nej
- Detaljplanelagt: nej
- Markägande: privat

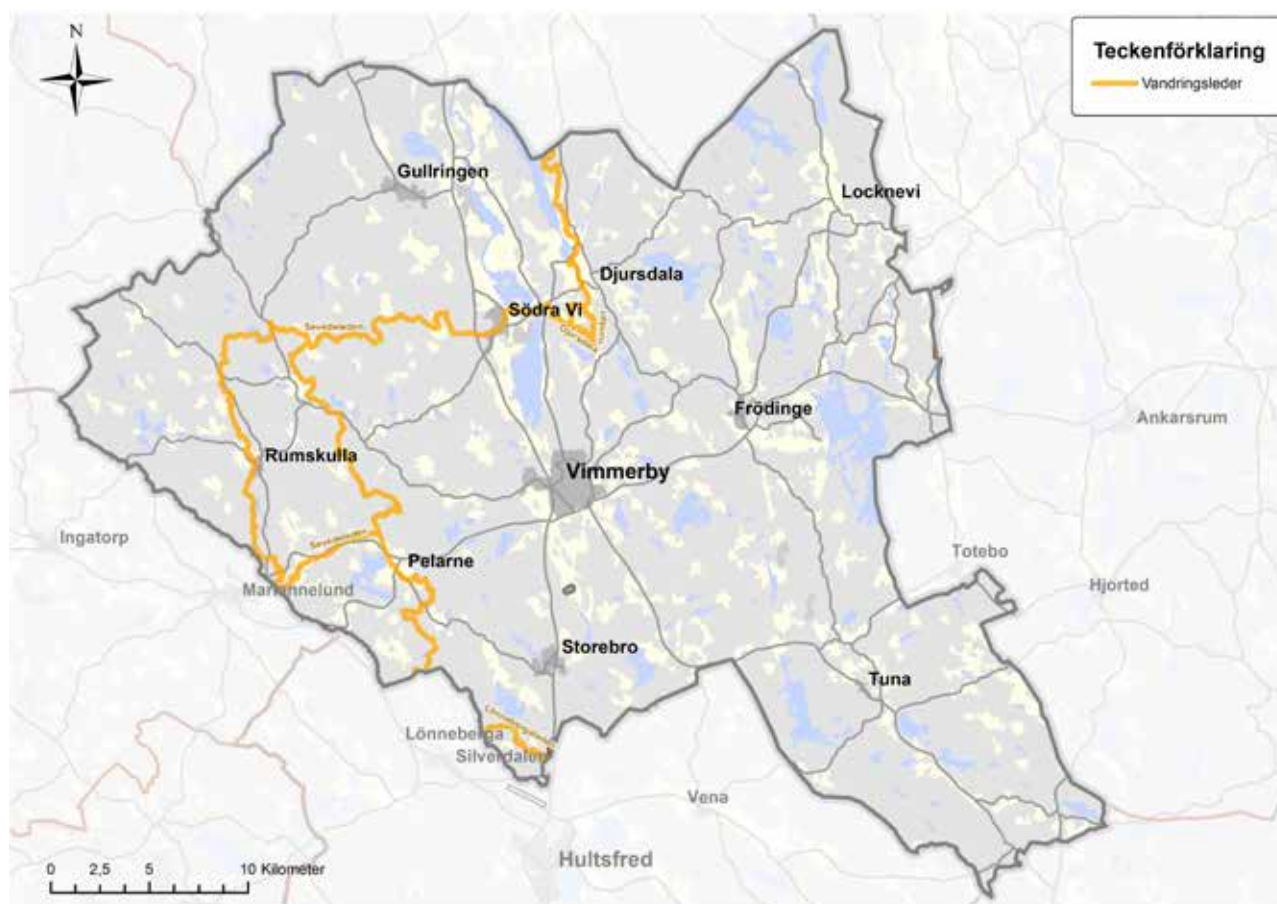
9. Rekreation och friluftsliv

NATURRUNDA >

< NATURRUNDA

Brantestadrundan.

Karta över vandringsleder i kommunen.

Den nationella friluftslivspolitikens mål är att möjliggöra människors vistelse ute i naturen för att kunna utöva friluftsliv. I den översiktliga planeringen är det därför av vikt att synliggöra och värna de platser som är viktiga för friluftsliv och rekreation. I Vimmerby kommun finns en rad olika värdefulla platser för friluftsliv och rekreation. Här finns storslagen natur med skogsmarker och flertalet insjöar. I kommunen finns såväl badplatser och kanotleder som nationalpark och vandringsleder. I kommunen finns även möjlighet till att ta del av ett brett utbud av campingar och tätortsnära rekreation som möjliggör för motion och spontanaktiviteter.

9.1 Friluftsliv

Förutsättningarna för friluftsliv i kommunen är goda. Friluftsliv definieras som "vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav

på tävling" (Regeringens skrivelse 2012/13:51). Friluftsliv kan utövas både i organiserad form eller på egen hand. Vimmerby kommun har en viktig uppgift när det kommer till att värna om och tillgodose invånarnas behov och rätt till ett aktivt friluftsliv. Genom den kommunala planeringen har kommunen nämligen stora möjligheter att påverka invånarnas möjligheter och tillgänglighet till friluftsliv och rekreation.

Inom naturvården är friluftslivet en del av den sociala dimensionen. Ett av målen för naturvården är att ge kunskap och att öka förståelsen och engagemanget för värdet av goda miljöer. Friluftsliv och rekreation tillsammans med bland annat turism, upplevelsevärden och kulturarv är också exempel på värden som naturen skapar (Regeringens skrivelse 2012/13:51). Den nationella friluftslivspolitikens mål är att möjliggöra människors vistelse ute i naturen för att kunna utöva friluftsliv. Allemansrätten är en grundpelare för att ett aktivt friluftsliv

ska kunna utövas. Syftet med politiken är att ge alla möjlighet att kunna få ta del av naturupplevelser, en social gemenskap, ett ökat välbefinnande men också en ökad kunskap om vår miljö och natur (Regeringens skrivelse 2012/13:51). De nationella övergripande målen för friluftslivet beskrivs i tio punkter:

- Naturen ska vara tillgänglig för alla.
- Personligt och ideellt engagemang ska stå i centrum.
- Allemansrätten ska värnas.
- Den hållbara användningen av naturen planeras med hänsyn till friluftslivets behov
- Kommunerna ska ha ett stort ansvar för naturen nära tätorterna.
- Friluftslivet ska bidra till landsbygdsutveckling och regional tillväxt.
- Skyddade områden ska vara en tillgång för friluftslivet.
- Friluftslivet ska ha en given roll i skolans arbete.
- Fysisk aktivitet och avkoppling ska stärka folkhälsan.
- Beslut om friluftsliv ska fattas med god kunskap.

Den goda tillgången på varierad natur i Vimmerby kommun ger goda rekreationsmöjligheter. Populära aktiviteter är exempelvis fiske, vandring, cykling och paddling. Det finns ett flertal vandringsleder i kommunen, däribland Sevedeleden, Norra Kvills Nationalpark, Djurdalsrundan, Brantestads naturrunda och Naturstigen Sme-åna. Sevedeleden är den längsta leden och erbjuder fem mils vandring i naturskön miljö i kommunen med anslutning från Mariannelund. Leden passerar flera sevärheter genom den småländska skogen.

Camping är Sveriges näst vanligaste kommersiella boendeform för turism och står för cirka en tredjedel av alla gästnätter. Campingar ligger ofta naturskönt och möjliggör därför naturupplevelser och rekreation för de som gästar en camping. I kommunen finns Locknevi camping, Astrid Lindgrens Världs gästboende, Vimmerby camping och Ställplats Tuna. Kommunens många sjöar bjuder in till bad nästan var du än befinner dig. De kommunala badplatserna i kommunen är Dammen (Gullringen), Stjärneviksbadet, Anen, Holmsjön, Nossenbadet, Dammen (Storebro), Solnebobadet och Gränssjön.

Gästgivarehagen, Vimmerby

9.2 Tätortsnära rekreation

I Vimmerby kommun är det nära till naturen. Naturområdena möjliggör motion, spontanaktiviteter, upplevelser och lek. Närheten till gröna områden är av extra stor vikt för de som inte har möjlighet att förflytta sig långa sträckor för dessa typer av fysiska aktiviteter, till exempel barn och äldre. Större naturområden i tätortsnära lägen är extra viktiga, då de har möjlighet att komma många till gagn och inrymma många funktioner samtidigt. I Vimmerby, Södra Vi, Storebro, Frödinge, Gullringen och Tuna finns lekplatser och idrottsplatser som framför allt gynnar barn och ungas fysiska aktivitet och sociala samvaro. Även Djursdala och Rumskulla har idrottsplatser.

De mindre grönyrtorna i kommunen är också av stor betydelse. Medan de större områdena för friluftsliv och rekreation inbjuder till längre vistelse är de mindre områdena en viktig del av vardagen - en stunds vila på en bänk, en trevlig promenadväg hem från jobb och skola eller social samvaro och lek. De mindre grönyrtorna fungerar ofta som spontana mötesplatser och är viktiga för upplevelsen och samvaron i en

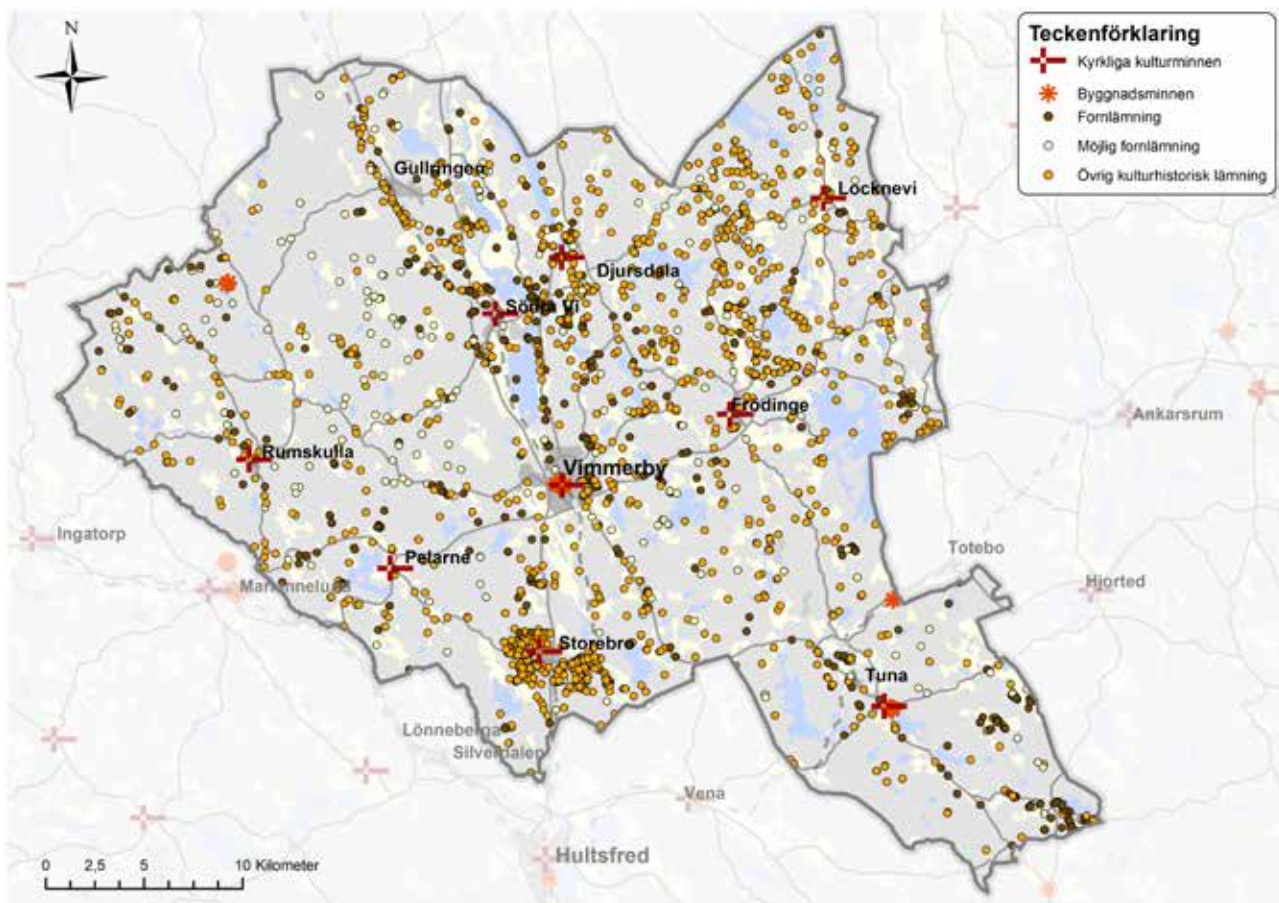
i övrigt bebyggd miljö, de är också viktiga ur grön infrastruktur-synpunkt och bidrar trots sin ibland ringa storlek ibland även till både biologisk mångfald och ekosystemtjänster. De här områdena bör planeras och förvaltas så att frilufts- och naturvärden samt biologisk mångfald kan gynnas och ger synergier i form av hälsosamma livsmiljöer för såväl människor som växt- och djurlivet.

Vimmerby har flera motionsspår utspridda i kommunen. Spåren vid Vimmerby Orienteringsklubb (VOK) sköts av kommunens drifts-avdelning och spåren i tätorterna sköts av olika ideella föreningar i Vimmerby kommun. I Vimmerby finns två elljusspår. I Södra Vi, Storebro, Frödinge, Gullringen och Tuna finns ett elljusspår vardera. Två av motionsspåren i kommunen är så kallade barnkonventionsrundor, rundor du kan gå för att få mer kunskap om FN:s konvention om barns rättigheter. Vid barnkonventionsrundan i Vimmerby kan du gå det 1900 meter långa motionsspåret där du finner skyltar med information och övningar och i Djursdala är barnkonventionsrundan dessutom kopplad till Agenda 2030.

10. Kulturmiljöer

Båtsmansbacken Vimmerby.

Karta över skyddade kulturmiljöer.

En översiktsplan behöver förhålla sig till kulturhistoriska värden vilket innebär att platser och områden som är betydande för kulturen ska lyftas. Den historiska kontinuiteten är viktig i ett samhälle, och därför finns ett ansvar att förvalta och utveckla våra kulturmiljöer med varsamhet. Kulturvärden skyddas i kommunen genom flera olika lagar. Nedan listas förekommande skyddsformer och områden med särskilda restriktioner.

10.1 Riksintresse för kulturmiljövård

Riksintressen för kulturmiljövård regleras av 3 kap. 6 § miljöbalken och det är Riksantikvarieämbetet som har den nationella uppsikten för intressena. Ett område av riksintresse för kulturmiljövården ska ge tydligt exempel på olika historiska verksamheter och samhällsprocesser som ägt rum, och tillsammans avspeglar områdena landets historia. I Vimmerby finns åtta utpekade områden av riksintresse

för kulturmiljövården. Länsstyrelsen Kalmar dokument Underlag till riksintressen för kulturmiljövården - Vimmerby kommun värdebeskrivningar (2016g) beskriver värdena för samtliga riksintresseområden, vilka sammanfattats i detta kapitel för att ge förståelse för hur de olika områdena ska hanteras.

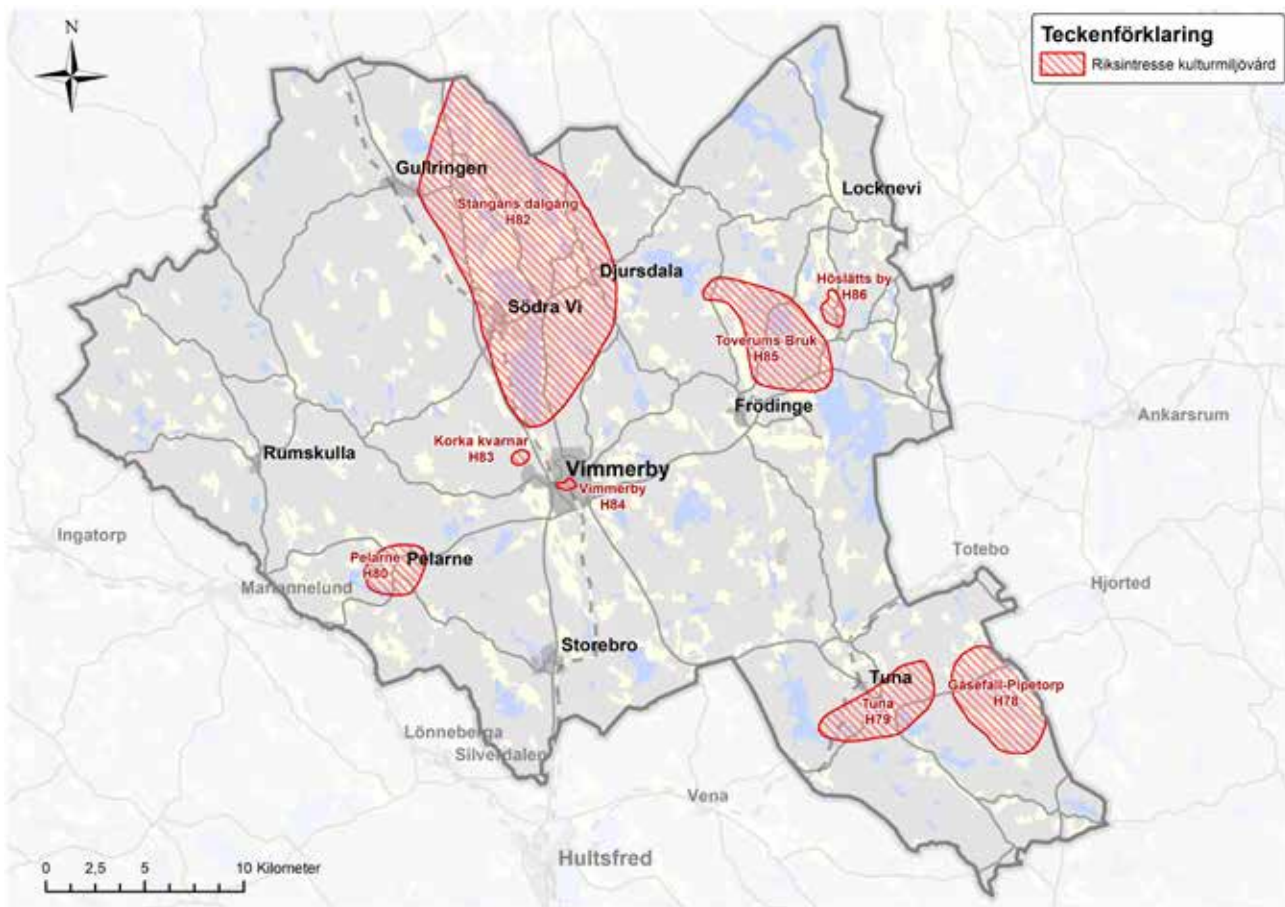
10.1.1 Vimmerby H84

Motivering:

Småstadsmiljö präglad av stadsplan och tomtstruktur från 1600-talet och med en för Smålands inland karakteristisk småskalig trähusbebyggelse från 1600-1800-tal som speglar den förindustriella handelsstadens utveckling från medeltid till 1800-tal.

Uttryck för riksintresset:

Gatunäts oregelbundna rutor i grusåsens längdriktning, med medeltida drag och till stor del oförändrad sedan 1600-talet. Smala tomter präglade av en anpassning till förhållandena på åsen. Småskalig och jämnhög träbebyggelse

Karta över riksintresse för kulturmiljövård.

från 1600-, 1700- och 1800-talen, vanligtvis 1½ till 2½ våningar höga, rödmålade eller målade i ljusa färger. Kyrkans dominans i stadsbilden. Stadens tydliga visuella kontakt med det omgivande lägre landskapet. Källängsparken.

10.1.2 Korka kvarnar H83

Motivering:

Samlad industrimiljö som på ett pedagogiskt sätt visar på vattendragens betydelse som viktig kraftkälla från medeltid till 1900-tal.

Uttryck för riksintresset:

Industrimiljö från 1800- och 1900-talet med kvarnbyggnader, smedja, såg och bostadshus av skiftesverk i 2-3 våningar med tegeltak tydligt orienterade utmed Högerumån. Damm med stensatta kanaler till kvarnarna. Väg med stenvalvsbro från 1800-talet som en del av industrimiljön. Torp och torpmiljöer kring damm och vattendrag.

10.1.3 Stångåns dalgång H82

Motivering:

Odlingslandskap, bymiljöer och kommunikationsmiljöer som utvecklats i och anpassats till den kuperade dalgångsbygden kring Stångån med tillhörande sjöar från förhistorisk tid fram till 1800-talet.

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningar med förhistoriska gravfält och medeltida befästningar med tydligt visuellt samband med dalgången och vattendragen. Djursdala kyrkby med träkyrka från 1600-talet på höjdläge och Ålhults herrgårdsmiljö i nära anslutning till Stångån. Bebyggelse från 1800- och 1900-talet längs landskapets höjdråk med utsikt över kringliggande landskap. Landsväg och järnväg som följer dalgångens sträckning. Hävdade marker med agrara lämningar från före 1900 på dalgångens sluttningar.

10.1.4 Pelarne H80

Motivering:

Sockencentrum på höglandet där fornlämningsmiljöer, kyrkomiljö och bymiljö med bebyggelse och vägnät från skilda tidsepoker visar på byns långvariga betydelse som centralort.

Uttryck för riksintresset:

Den samlade kyrkomiljön från 1300-talet med kyrka, prästgård, sockenstuga, tiondebod, belägen på ett bergskrön vid ett äldre vägs-käl, och dess tydliga visuella samband med närliggande gravfält från järnåldern. Pelarne träkyrka från 1300-talet i dominant höjdläge vars spetsiga klocktorn utgör ett tydligt landmärke. Pelarne kyrkby med grusad bygata och 1½ - 2½ våningar höga hus som tillåter kyrkan att dominera miljön. Det öppna och brukade odlingslandskapet som förstärker möjligheten att uppleva kyrkans dominerande läge.

10.1.5 Toverums bruk H85

Motivering:

Bruksmiljö och herrgårdsmiljö med bebyggelser och industrilämningar, vilka tillsammans visar på järnbrukens roll och utveckling i Smålands inland under 1700- och 1800-talen.

Uttryck för riksintresset:

Sporrbacka med lämningar efter masugn samt stora högar med slagg och bruksbyggnader i nära anslutning till landsväg och vattendrag, Rikligt med lämningar efter kolningsplatser i skogarna kring Toverum och Sporrbacka. Bruksmiljöer i Toverum och Fängebo med smedjor, kvarn, magasin och boningshus samt lämningar efter äldre byggnader väl samlade kring vattendrag. Toverums säteri från 1740 och herrgårdsmiljö samt det tydliga sambandet mellan gården och de gamla järnbruksmiljöerna kring denna. De närliggande äldre landsvägarnas sträckning med äldre milstolpar av gjutjärn.

10.1.6 Höslätts by H86

Motivering:

Bymiljö och odlingslandskap som genom sin för landskapet typiska placering på en höjdygg, utvecklat en väl sammanhållen bebyggelse

se med hus från 1800 -1900-tal och som visar på jordbrukets utveckling under lång tid.

Uttryck för riksintresset:

Enhetlig bebyggelse från 1800-och 1900-talet med 2½ våningars rödmålade boningshus och timrade rödmålade ekonomibyggnader. Byns höjdläge och öppna marker som ger en nära visuell kontakt med det kringliggande landskapet. Agrara lämningar från tiden före jordbrukets mekanisering som visar hur odlingen förskjutits från sluttningarna och ner i dalgången.

10.1.7 Tuna H79

Motivering:

Centralbygd, sockencentrum, herrgårdsmiljö och fornlämningsmiljö belägen utmed äldre landsväg på Tunaåsen som sammantaget visar på områdets betydelse som administrativt centrum från åtminstone medeltid fram till 1900-talet.

Uttryck för riksintresset:

Gravfält från järnålder och deras tydliga visuella samband med vägar, kyrkbyn och herrgårdsmiljön. Den samlade herrgårdsbebyggelsen kring Tuna gård med huvudbyggnad från 1863, flygelbyggnader från 1760-talet, magasin, stall samt övriga tillhörande byggnader och torp. Många ekonomibyggnader är timrade samt rödmålade med vita snickerier. Tuna kyrka från 1893, torn från 1737 och en samlad kyrkomiljö med skola och sockenstuga. Landsvägen, som följer Tunaåsen, utmed vilken många kulturmiljöer ligger och som är kantad av alléträd. Det tydliga visuella sambandet mellan Tuna kyrka, herrgården, sjön och övriga delar av det kringliggande herrgårdslandskapet.

10.1.8 Gåsefall-Pipetorp H78

Motivering:

Småbrutet odlingslandskap med fornlämnings-, torp- och bymiljöer som sammantaget återspeglar hur markanvändning och bebyggelse utvecklats i det småländska inlandets kuperade och stenbundna landskap från bronsålder till 1900-tal.

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningar från bronsålder och järnålder samt deras visuella samband med närliggande

byar. Torpbebyggelse och lämningar efter torpmiljöer. Byar med småskalig bebyggelse från 1800-talet och framåt orienterade på höjdstråk och utmed vägarna. De smala och slingande vägarna anpassade till det kuperade landskapet. De öppna markerna kring byarna.

10.1.9 Upphävda riksintressen för kulturmiljövård sedan tidigare antagen översiktsplan

Områden som upphävts är Dalsebo - Krokarp (upphävdes 2015-06-01) och Ösjöfors (Rumskulla) (upphävdes 2015-11-23). När riksintresseområden upphävs förlorar staten möjligheter att ingripa och länsstyrelsernas formella möjlighet att påverka översiktsplaner och detaljplaner försvinner. Detta innebär att kommunerna ställs inför högre krav att hantera värdena i till exempel planbestämmelser enligt plan- och bygglagen. För att de lokala kulturmiljövärdena ska tillgodoses behöver kommunerna ha tillgång till kulturmiljökompetens och aktuella kommunala underlag, som kulturmiljöprogram. Riksintresseanspråk som avstås kan innehålla objekt och miljöer som skyddas av annan lagstiftning, till exempel kulturmiljölagen (1988:950) eller plan- och bygglagen (2010:900). Dessa skydd fortsätter att gälla och ska beaktas vid planering och byggande, även om de skyddade objekten inte längre befinner sig inom ett riksintresseanspråk för kulturmiljövården.

10.2 Fornminnen

Alla fornlämningar är skyddade genom kulturmiljölagen (KML). Fornlämningar är lämningar efter människors verksamhet under forna tider, tillkomna genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna. Dessa lämningar till exempel runstenar, gravar, fornborgar med mera, är skyddade enligt kulturmiljölagen. De återfinns både i stads, skogs- och åkermiljöer. Till fornlämningar räknas också skeppsvrak, liksom naturbildningar till vilka åldriga sägner och bruk är knutna. Kulturmiljölagen säger att du behöver tillstånd från Länsstyrelsen för att rubba, ta bort, gräva ut, täcka över, ändra eller skada en fornlämning. Ett markområde runt varje fornlämning också är skyddat. Även en nyupptäckt fornlämning har ett omedelbart skydd.

Antalet kända fornlämningar i kommunen är drygt 680. Utöver dessa finns även omkring 3140 ytterligare lämningar av annat slag.

10.3 Värdefulla bebyggelsemiljöer

Enligt plan- och bygglagen är det förbjudet att förvanska särskilt kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. För all bebyggelse gäller även varsamhetskravet som innebär att bebyggelsens "särart" och "karaktärsdrag" ska tillvaratas vid ändring eller underhåll. Kulturmiljölagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål. Byggnadsminnen är byggnader eller anläggningar som, i enlighet med kulturmiljölagens tredje kapitel, har ett "synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde".

Vimmerby kommun (2022) har på hemsidan beskrivit kommunens olika byggnadsminnen som presenteras nedan. Byggnadsminnena är en del av Byggnadsordning för del av centrala Vimmerby som beskrivs under Övriga kulturvärden.

Sju hus och gårdar i Vimmerby centrala delar är idag skyddade som byggnadsminnen.

- **Orren 2**, Storgatan 3. Borgmästargården, uppfördes under 1700-talet.
- **Ejdern 1**, Storgatan 32. Grankvistgården, uppfördes troligen 1736-40.
- **Domherren 1**, Stora torget. Rådhuset uppfördes 1824-25.
- **Ripan 8**, Storgatan 16. Tenngjutaregården, uppfördes troligen under 1700-talet.
- **Ripan 14**, Storgatan 28. Rådmansgården, uppfördes troligen under 1700-talet.
- **Tjädern 3**, Storgatan 19. Hammarskjöldska gården, troligen från 1700-talet.
- **Näktergalen 3**, Sevedegatan 43. Tvåvånings reveterat trähus med interiörmålningar. Uppfört i ett plan omkring år 1740. Under 1800-talet påbyggt med ytterligare en våning. Renoverat under 1990-talet med ny fasad av träpanel.

Vimmerby rådhus

Källängsparken förklarad som byggnadsminne sedan 2010. Parken skapades på 1950-talet av trädgårdsarkitekten Ulla Bodorff och är idag ett värdefullt uttryck för 1940- och 50-talens park- och trädgårdsarkitektur.

Ösjöfors handpappersbruk på fastigheten Kvill 11:2 och 11:3, belägen cirka 25 kilometer nordväst om Vimmerby stad. Husen som är timmerhus, är grupperade runt ett gårdstun, invid Stångån. På platsen finns kvar en mangårdsbyggnad från 1780-talet, ett magasin, en ladugård, en mjölnarstuga, en före detta smedja och ett svin- och hönshus. Bruksbyggnaden som var från 1777 och 1800-talets början brann ner år 2005.

Tuna gård är skyddad som byggnadsminnen tillsammans med tillhörande flyglar samt ekonomibyggnader öster om landsvägen.

Smalspåret mellan Virserum i Hultsfreds kommun till Jenny i Västerviks kommun är byggnadsminnesförklarad med tillhörande byggnader. Inom Vimmerby kommun finns

Apelkullens banvaktstuga som är byggnadsminnesförklarad. Apelkullens banvaktstuga, Blägda 1:16, är välbevarad och ger en god bild av hur livet på ett av järnvägens boställen gestaltades.

10.4 Kyrkliga kulturminnen

Kyrkliga kulturminnen har lagskydd enligt 4 kap. KML och omfattas av tillståndsplikt 4kap. 3§. Kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser som tillkommit före år 1939 är skyddade enligt bestämmelserna i kulturmiljölagen 4 kapitel. Även vissa yngre, särskilt utvalda kyrkor och begravningsplatser, kan vara skyddade. Nedan följer värdebeskrivningar för de kyrkliga kulturminnen som finns i kommunen.

10.4.1 Djursdala kyrka

Djursdala kyrka ligger naturskönt med utsikt över sjön Juttern, mitt i Djursdalabygdens böljande odlingslandskap. Djursdala kyrka hör till de småländska träkyrkor som uppfördes på 1600-talet. Kyrkans tjärade spånklädnad är lagd i dekorativa mönster. Interiört präglas den

av omfattande vägg- och takmålningar från början av 1700-talet, vilket gör den till en av de mest kulturhistoriskt intressanta kyrkorna för sin tidsperiod.

10.4.2 Frödinge kyrka

Frödinge kyrka uppfördes 1739. Kyrkan har en åttkantig form och invändigt pryds väggarna av draperimålningar och taket av välbevarade målningar. Dessa utfördes av kyrkomålare som verkade i Småland när kyrkan uppfördes. Sakristian av sten tillkom redan på medeltiden till kyrkans föregångare på platsen.

10.4.3 Locknevi kyrka

Kyrkan i Locknevi har ett högt läge i väl samlad bebyggelse med bland annat församlingshem och skolhus. På Locknevis kyrkogård har människor begravts sedan medeltiden, men dagens kyrkogård anlades i början av 1900-talet. Här finns ett högt kulturhistoriskt värde som hör samman med gravarnas ålder, utförande samt de dödas förankring i socknen vilket säger mycket om olika tidsepokar i samhället. Kyrkogården tillsammans med kyrka, kapell och näraliggande före detta skola och prästgård skapar en värdefull kulturmiljö.

10.4.4 Södra Vi kyrka

Södra Vi kyrka ligger i norra delen av Södra Vi samhälle och utgör en viktig plats i bygden. Kyrkan invigdes 1755 och är byggd i en brytningstid mellan barock och nyklassicism. Trots de många förändringar som gjorts interiört i kyrkan finns inventarier från den gamla kyrkan, exempelvis predikstolen, de medeltida skulpturerna och de bemålade brädorna i taksvall, vilka utgör länkar till socknens historia. De är också värdefulla ur såväl konsthistorisk som religiös synvinkel. Kyrkogården anlades i samband med kyrkans uppförande, men har utvidgats flera gånger. De äldre delarnas struktur av den kyrkogård vi ser idag har framför allt drag av de kyrkogårdsideal som fanns vid tiden kring sekelskiftet 1900.

10.4.5 Tuna kyrka

Tuna kyrka består idag av två delar, tornet från 1737 samt långhuset och koret från 1893. Kyrkan byggdes ursprungligen som kapellkyr-

ka för Tuna Gård och kring kyrkan och godset växte ett centrum fram med exempelvis skola och mejeri. När befolkningen växte i mitten av 1800-talet anlades en ny kyrkogård cirka 250 meter väster om kyrkan. I anslutning till kyrkan finns kyrkstallar och sockenmagasin samt en allé som omramar landsvägen mot Tuna stationssamhälle. Tuna kyrkas exteriör utgör en särpräglad byggnad som utmärker sig bland Kalmar läns kyrkor. Kyrkan, kyrkogården, gravkoret, kapellet, kyrkstallarna, sockenstugan, allén och Tuna gård utgör sammantaget en värdefull kulturmiljö som också klassas som riksintresse för kulturmiljövården, Tuna Kyrkby.

10.4.6 Vimmerby kyrka

Kyrkan i Vimmerby är högt belägen i staden och kyrkotomten är av parkkaraktär med stora träd som skapar grönska. Asfalterade och grusade gångar omger byggnaden. Exteriört är kyrkan relativt välbevarad och utgör ett gott exempel på en nyklassicistisk kyrka från tiden. Pastorsexpedition och församlingshem finns inrymd i en äldre stadsgård intill kyrkan.

En separat begravningsplats ligger på en höjd i den västra delen av centrala Vimmerby. På begravningsplatsen finns två begravningskapell samt personalbyggnad och expedition för kyrkogårdsförvaltningen. Kyrkogården med sina båda kapell, trädkrans och arbetade entrépartier bildar tillsammans en värdefull kulturmiljö som besöks av många människor. På sommaren stannar ett stort antal turister till för att besöka Astrid Lindgrens gravplats. Utöver skyddet om kyrkliga kulturminnen som Vimmerbys kyrka och kyrkogård omfattas av ingår även kyrkan tillsammans med den parkliknande kyrkotomten i området som klassats som riksintresse för kulturmiljövården för Vimmerby stad.

10.4.7 Storebro kyrka

Storebro kyrka är en ung kyrka på en gammal bruksort med expansion under efterkrigstiden. Kyrkans tillkomst var ett resultat av ett stort samhälleligt engagemang. Ortsbornas, de lokala företagens och föreningarnas ideella arbete, insamlade medel och gåvor gjorde kyrkan möjlig.

Kyrkobyggnaden har ett stort lokalt värde då den utgör en viktig symbol för detta samhälls-engagemang. Detta förs fram som ett av de viktigaste värdena ur såväl antikvariskt perspektiv som av de berörda på orten. Kyrkan är dessutom en viktig del av samhällets identitet och utgör en viktig samlingspunkt.

Storebro kyrka utgör en av sammanlagt omkring 25 vandringskyrkor med likartat utförande som tillverkades av Oresjö Sektionshus under 1960- och 70-talen. Kyrkobyggnaden har en utmärkande modernistisk arkitektur, tydligt präglad av tidens ideal och den prefabricerade tillverkningen. Storebro kyrka är kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. KML, men tillkommen efter år 1939 och omfattas inte av tillståndsplikt 4 kap. 2 §.

10.4.8 Rumskulla kyrka

Rumskulla kyrka omnämns första gången år 1320 och denna träkyrka kom att brukas under en mycket lång tid. Trots en stor utbyggnad i mitten av 1700-talet blev medeltidskyrkan till slut för trång och år 1792 fattades beslutet att bygga en ny kyrka. År 1834 påbörjades arbetet och kyrkan byggdes i nyklassicistisk stil efter ritningar av byggmästaren Carl Robert Palmer. Murarna kring kyrkan är uppförda av sten och tegel, spritputsade samt avfärgade i gult. Hörn och omfattningar har slätputsats och avfärgats i vitt. Sockeln har slätputsats och avfärgats i grått. Takmaterialet är genomgående alumini-umplåt. Långhuset har sadeltak och fönsterna är rundbågiga.

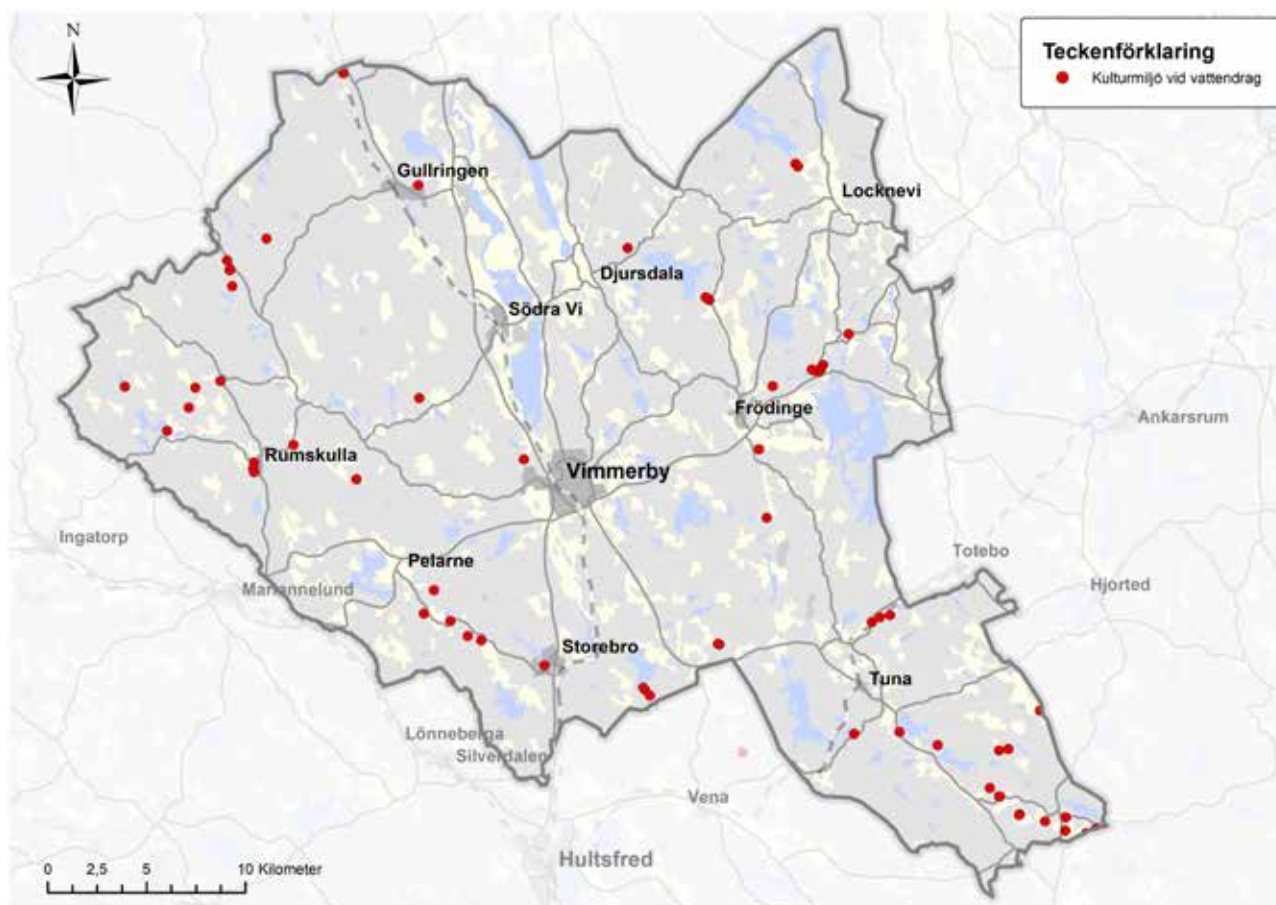
Pelarne kyrka

10.4.9 Pelarne kyrka

Pelarne kyrka är belägen i en väl sammanhållen kyrkomiljö. Kyrkan och kyrkbyn ingår i och utgör huvudkriterium i ett riksintresse för kulturmiljövården (Pelarne). Till kyrkomiljön hör förutom kyrkan och kyrkotomten även den ålderdomliga klockstapeln, stigluckan och den näraliggande kyrkogården. I den omedelbara närheten finns också prästgården, sockenstugan och den gamla likboden, vilka alla bidrar till den sammanhållna miljön. På den så kallade "Kullen" finns ett järnåldersgravfält som ytterligare understryker platsens långa historia. Pelarne kyrka är en av landets få bevarade medeltida träkyrkor, och den enda i Kalmar län.

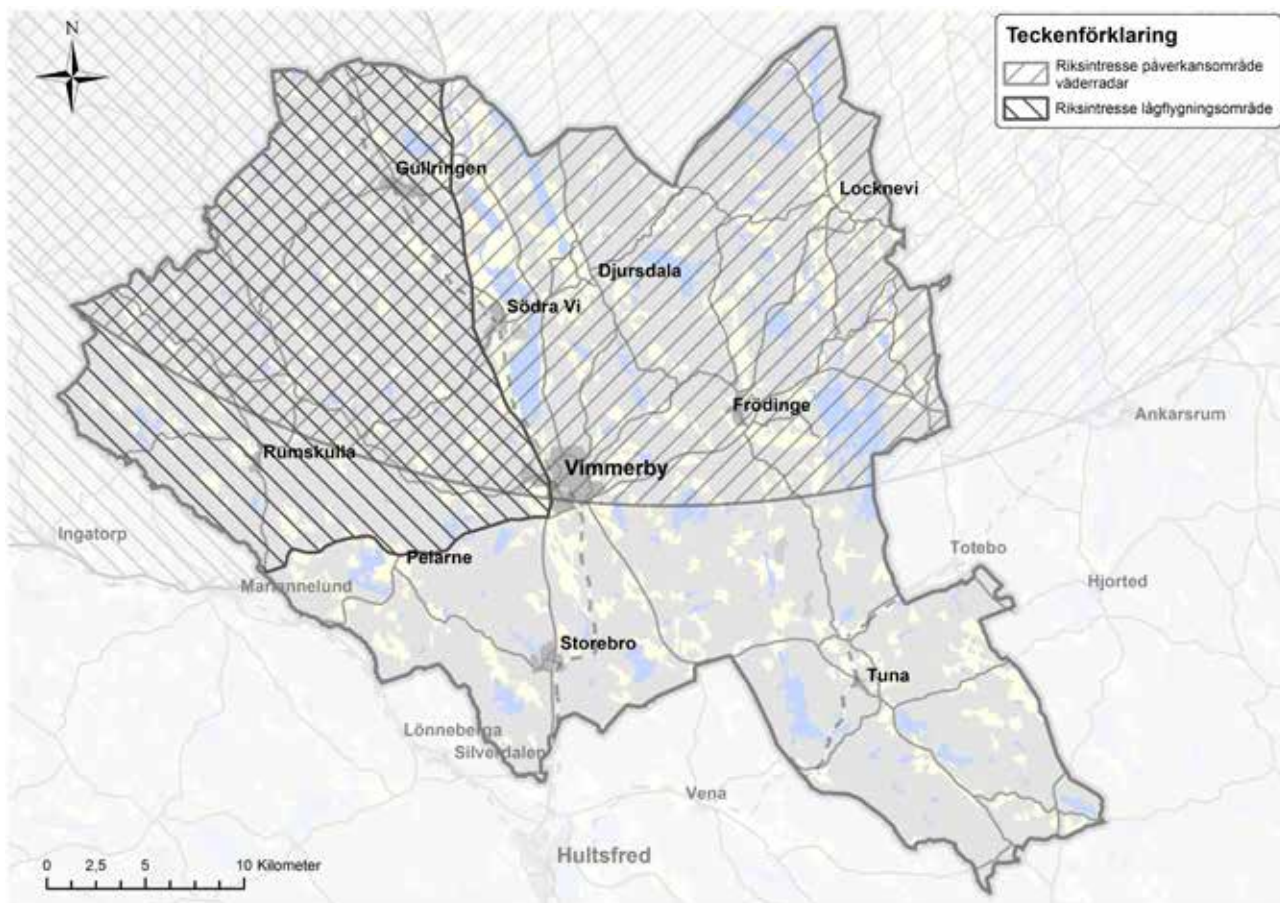
10.5 Övriga kulturvården

Inom Vimmerby kommun finns även andra kulturvården. Som exempel kan nämnas kulturmiljöer vid vattendrag, som innefattar exempelvis gamla vattenkvarnar, tvätt och byk samt fiske. Länsstyrelserna i södra Sverige har tagit fram faktablad kring olika historiska verksamheter och kulturmiljöer vid sjöar och vattendrag. Under 2020 tog läns museet fram en byggnadsordning för kvarteren kring Storgatan i Vimmerby. Arbetet har studerat byggnadsdetaljer och karaktärsdrag som är typiska för den gamla stadskärnan och därmed upplevelsen av den.

Karta över övriga kulturvården i kommunen

11. Miljö- och riskfaktorer

Karta över riksintresse för totalförsvaret.

En översiktsplan måste redovisa de miljö- och riskfaktorer som bör beaktas vid beslut om användningen av mark- och vattenområden. Detta omfattar miljöproblem eller risker som till exempel bullerstörda områden eller anläggningar och verksamheter som innebär särskilda risker för omgivningen.

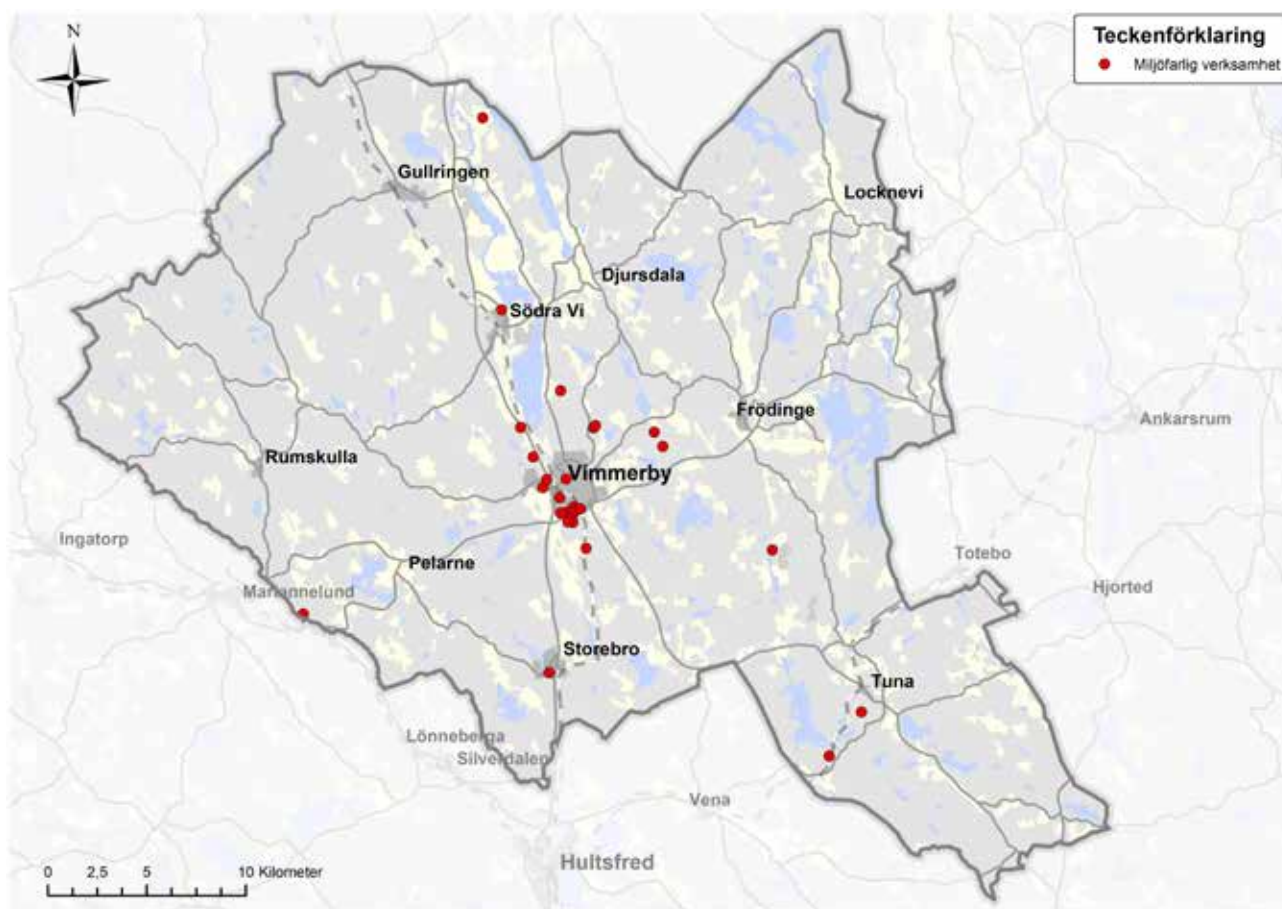
11.1 Riksintresse för totalförsvaret

Riksintresset för totalförsvarets militära del regleras genom 3 kap. 9 § miljöbalken. Detta riksintresse har företräde före andra riksintressen. Riksintressen för totalförsvaret kan i vissa fall redovisas öppet, exempelvis övnings- och skjutfält och flygflottiljer. Det finns också områden som har koppling till spanings-, kommunikations- och underrättelsesystem och som av sekretesskäl inte kan redovisas öppet. Utöver riksintressets avgränsning kan det finnas påverkansområden, där Forsvarsmakten behöver kunna säkerställa att ny bebyggelse eller andra

åtgärder inte innebär risk för påtaglig skada av riksintresset. Hela landet utgör samrådsyta för höga objekt. Med höga objekt avses alla objekt över 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse respektive 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. I samband med framtida planering ska beredskapshänsyn tas till det civila försvaret och extra ordinära händelser. Med beredskapshänsyn menas att det vid förändringar i samhället ska tas tillvara på möjligheterna att göra samhället mer robust, funktionssäkert och flexibelt (Forsvarsmakten 2022).

Lågflygsområde med påverkansområde

Inom Vimmerby kommun finns område som är av betydelse för riksintresset för totalförsvaret och innefattar lågflygsområde med påverkansområde. Forsvarsmaktens lågflygningsområden utgör områden av betydelse för totalförsvarets militära del enligt 3 kap 9 § första stycket miljöbalken. Inom lågflygsområdet kan uppförande av höga objekt medföra påtaglig skada på verksamheten som bedrivs, vilket

Karta med miljöfarliga verksamheter (B-verksamheter) i Vimmerby kommun.

påtagligt motverkar totalförsvarets intressen (Försvarmakten 2022).

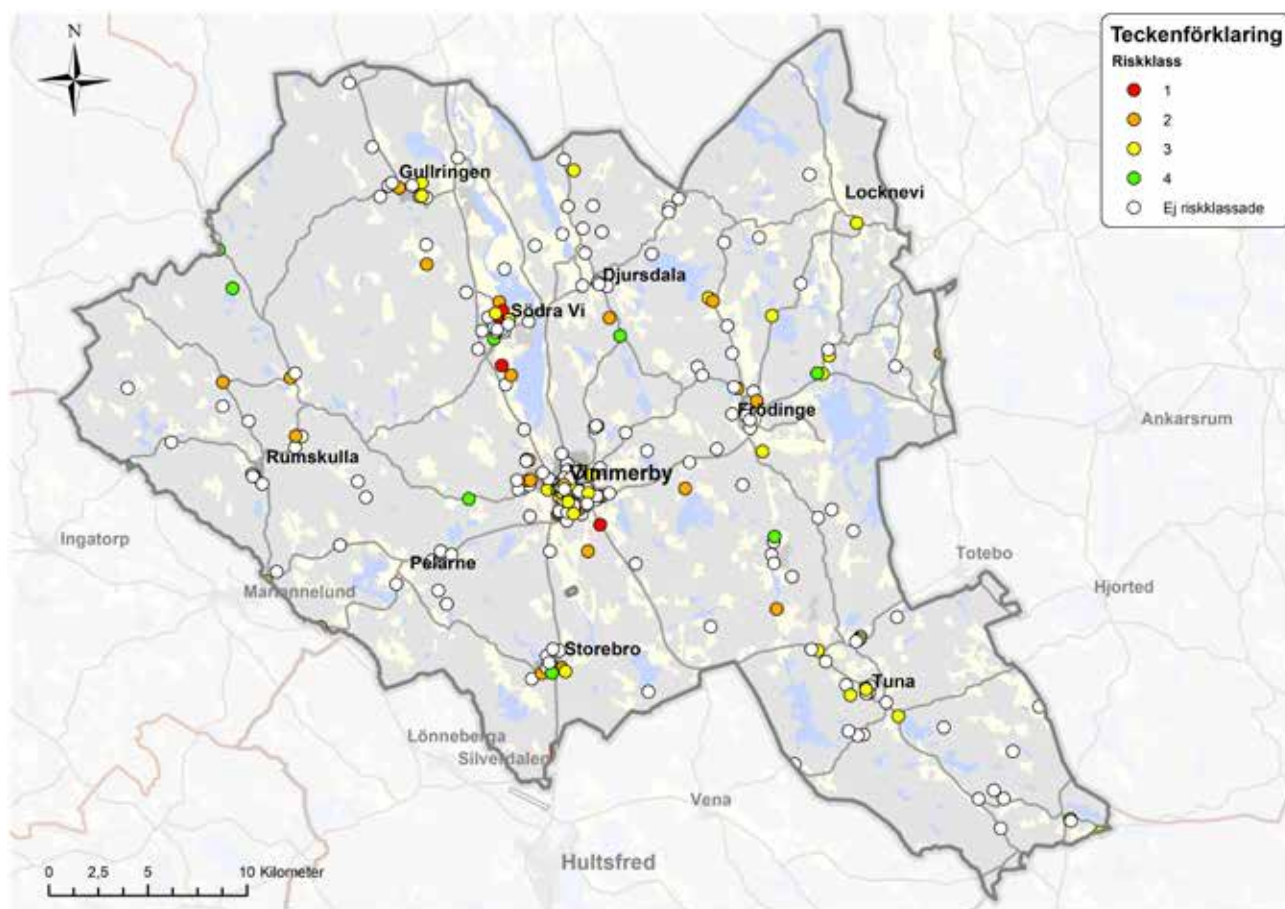
Påverkansområde väderradar

Försvarmakten har sju och SMHI har fem väderradarstationer i landet som samverkar. Väderradarssystemet utnyttjas dagligen i samband med analys av väderläget och vid utfärdande av prognoser och varningar för Sverige med omnejd, både militärt och civilt. Försvarmaktens påverkansområden för väderradar utgör områden av betydelse för riksintresset totalförsvarets militära del enligt 3 kap 9 § första stycket miljöbalken. Inom detta område riskerar vindkraft och andra höga objekt skada väderradarstationen varför särskilda analyser behöver genomföras av Försvarmakten innan sådana uppförs. Ett påverkansområde för väderradar utgörs av ett cirkulärt område med 50 kilometers radie i förhållande till väderradarstationen (Försvarmakten 2022).

11.2 Miljöfarlig och störande verksamhet

En miljöfarlig verksamhet är en verksamhet som ger utsläpp till mark, luft eller vatten av olika flytande, fasta eller gasformiga ämnen. Det kan också vara en verksamhet som genom att använda mark, byggnader eller anläggningar kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön. Det innefattar även de verksamheter som skapar störningar i form av buller, vibrationer, ljus och strålning.

Miljöfarliga verksamheter delas in i A-, B-, C- och U-verksamheter beroende på storlek och typ av verksamhet. A- och B-verksamheter kräver tillstånd enligt miljöbalken och C-verksamheter är anmälningspliktiga. U-verksamheter är undantagna tillstånds- och anmälningsplikt. I Vimmerby kommun finns 27 B-klassade anläggningar som kräver tillstånd. Det rör sig om

Karta med potentiellt förorenade områden i Vimmerby kommun

bland annat täkter för sand, grus, avfall- och avloppsanläggningar samt industriverksamheter.

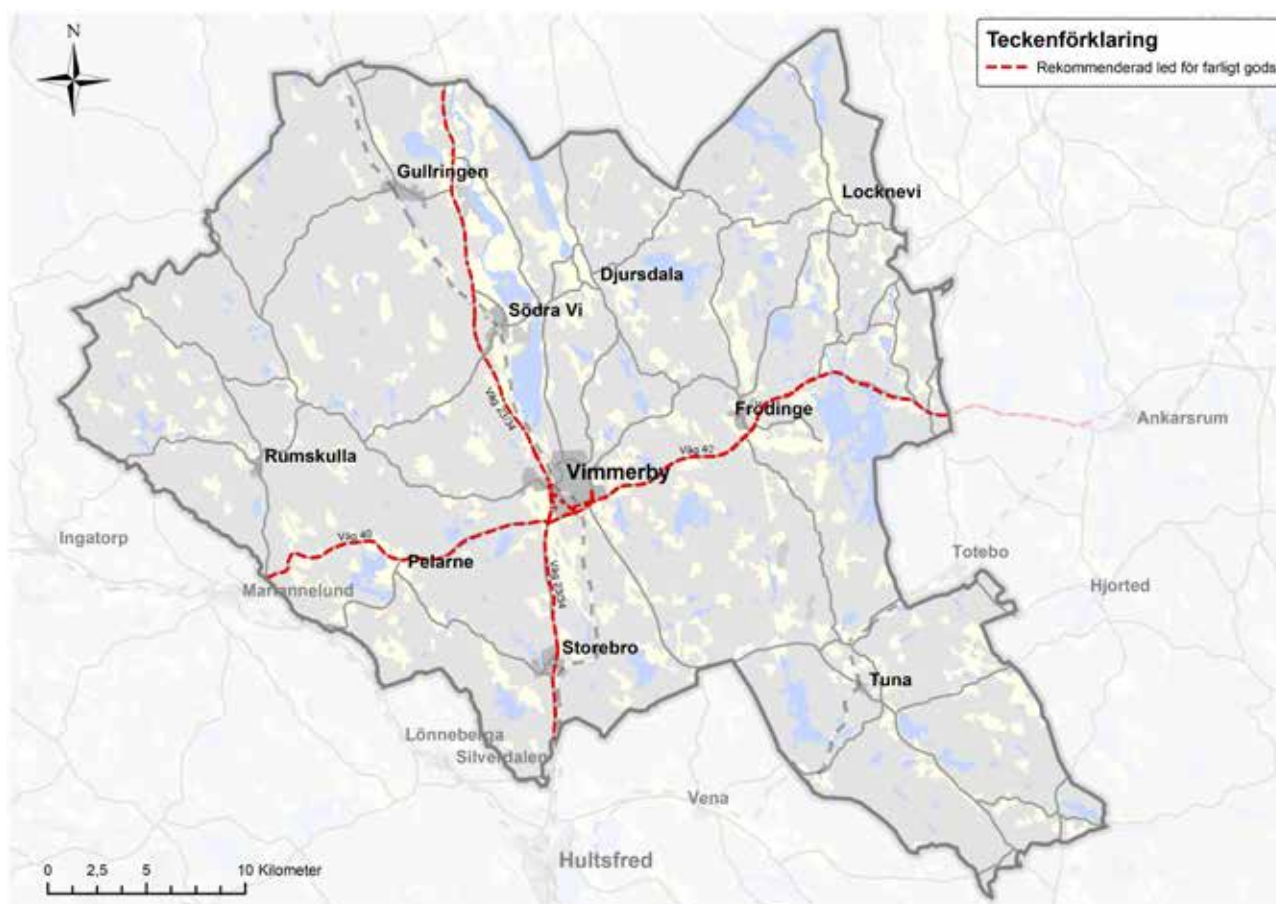
11.3 Förorenad mark

Inom kommunen finns flera förorenade och potentiellt förorenade områden i form av nedlagda och pågående verksamheter. Identifiering och i vissa fall inventering enligt MIFO (Metodik för Inventering av Förorenade Områden) har genomförts. Kommunen har för närvarande ingen egen sammanställning av konstaterat förorenade områden, utan förlitar sig på EBH-stödet hos länsstyrelsen.

Vimmerby kommun har sedan långt tillbaka haft ett diversifierat näringsliv med små- och mellanstora industriverksamheter vilket inneburit att det inte går att uttala sig säkert om ortstypiska föroreningar. Främst är det Södra Vi som kan sägas ha ortstypiska föroreningar till följd av att träimpregneringsverksamhet

med kreosot och CCA-medel förekommit under lång tid i orten. Där fyllnadsmassor hanterats innan det blev allmänt förekommande med kontroll av dessa massor kan därför vanliga typer av föroreningar såsom exempelvis metaller, oljor och lösningsmedel förekomma.

Enligt EBH-stödet är fyra av de potentiellt förorenade områdena i Vimmerby kommun klassade i riskklass 1 (mycket hög risk). Ett av områdena inom riskklass 1 finns söder om Vimmerby stad och har klassats då objektet avser en före detta verkstadsindustri med halogenerade lösningsmedel. I Södra Vi är sågverket (träimpregnering) samt gjuteriet (tungmetalgjuteri) klassade i riskklass 1. Söder om Södra Vi finns ytterligare ett område i riskklass 1 inom primär bransch för sågverk och sekundär för skrothantering. Ett trettiotal områden i kommunen är klassade som riskklass 2 (hög risk).

Karta med rekommenderade leder för farligt gods i Vimmerby kommun.

11.4 Transport av farligt gods

Farligt gods är en benämning på ämnen och produkter som har sådana farliga egenskaper att de kan skada människor, djur, miljö, egendom och annat gods, om de inte hanteras rätt under transport (MSB 2022).

Riksvägarna 23/34 och 40 tillhör funktionellt prioriterade vägnät (FPV) för godstransporter. Funktionellt prioriterade vägnät för godstransporter pekar ut vägar som är internationellt, nationellt och regionalt viktiga för långväga godstransporter samt vägar med kopplingar till nationellt och regionalt viktiga noder. De vägar som pekats ut skapar ett sammanhängande regionalt och nationellt nät med kopplingar till viktiga målpunkter och noder.

I Vimmerby kommun är riksvägarna 23/34 och 40 rekommenderade leder för farligt gods. Inom Vimmerby stad är även del av Lundgatan, Södra Ringleden, Hultsfredsvägen och Älåkragatan rekommenderade leder för farligt gods. Vägar är rekommenderade av länsstyrelsen för transport av farligt gods (Trafikverket 2022).

Den största olycksorsaken vid farligt godstransporter är att något sker under färd, exempelvis kollision med annat fordon, avkörning eller urspårning, men även momenten lastning och lossning utgör en stor risk för olyckor. Det är viktigt att beakta transporter av farligt gods när ny bebyggelse planeras intill transportanläggningar, när ny transportinfrastruktur planeras och när markens användning ska förändras på annat sätt.

Stångådalsbanan, Vimmerby

11.5 Strålning

Strålning kan vara naturligt förekommande bakgrundsstrålning, men även från elektromagnetiska fält som uppkommer kring till exempel kraftledningar och transformatorer. Elektromagnetiska fält finns ständigt omkring oss. De är starkast närmast källan men styrkan avtar snabbt med avståndet. Exempelvis ger transformatorstationer som finns utomhus på några meters avstånd mycket låg exponering för magnetfält. Ju starkare ström som används desto starkare är magnetfältet. Till skillnad från elektriska fält som dämpas av växtlighet och byggnadsmaterial så är magnetfält svåra att skärma av och går obehindrat igenom väggar och tak. Sedan år 2002 finns det allmänna råd som anger referensvärden för allmänhetens exponering för magnetfält (Strålsäkerhetsmyndigheten 2017). Referensvärdena är rekommenderade maxvärden och bygger på riktlinjer från EU. Syftet med referensvärdena är att skydda allmänheten mot kända hälsoeffekter vid exponering för magnetfält.

Elsäkerhetsverkets starkströmsföreskrifter anger regler för minsta avstånd mellan byggnader och kraftledningar. Den som uppför, utökar eller ändrar en byggnad, eller ger tillstånd till en sådan åtgärd, ska känna till och ta hänsyn till avståndsreglerna så att inte någon del av byggnaden kommer för nära en befintlig kraftledning (Elsäkerhetsverket 2021).

11.6 Radon

Radonhalten påverkar människor i störst utsträckning där dessa befinner sig mer stadigvarande så som arbetsplatser, vårdinrättningar samt bostäder. Ett sätt att motverka att radon påverkar människor är att bygga radonskyddat, vilket innebär att man hindrar radon från att tränga in i konstruktionerna genom en tät barriär eller att man på annat sätt leder bort radonet från huskroppen.

Vimmerby kommun klassificeras som normalriskområde, det vill säga marken utgörs i huvudsak av normalradonmark. Det innebär att radonförhållanden inom kommunen inte föranleder något särskilt hänsynstagande i

översiktsplanen. Lokala variationer kan förekomma, varför man inom moränområden bör göra särskild radonundersökning vid detaljplanläggning (Vimmerby kommun 2007).

11.7 Buller och vibrationer

Buller är oönskat ljud, men vad som är oönskat upplever man olika från person till person. Höga ljudnivåer kan ge hälsoeffekter i form av hörselnedsättning eller tinnitus (öronsus). Ljud (även låga nivåer) kan påverka taluppfattbarheten. Det beror på situation, plats och tidpunkt. Buller kan till exempel komma från trafik, verksamheter och industrier (Vimmerby kommun 2022h).

Bullerproblemen har blivit alltmer uppmärksammade i samhället. EU:s direktiv om omgivningsbuller innebär att bullernivåer måste rapporteras till EU och åtgärdsprogram ska tas fram. Direktivet är infört i svensk lagstiftning genom förordningen (2004:675) om omgivningsbuller. Med omgivningsbuller avses buller från vägar, järnvägar, flygplatser och industrier. I förordningen om omgivningsbuller ställs krav på att Trafikverket och kommuner med mer än 100 000 invånare ska kartlägga buller och upprätta åtgärdsprogram vart femte år. Naturvårdsverket ansvarar för att sammanställa och redovisa kartläggningarna till EU-kommisionen (Trafikverket 2020).

Eftersom Vimmerby kommun inte har mer än 100 000 invånare omfattas inte kommunen av detta krav. När bostäder planeras och bygglovprövas krävs det dock att ljudnivåerna för omgivningsbuller redovisas. De nivåer som accepterats vid planläggning ska därefter även accepteras vid tillsyn enligt miljöbalken. Om det inte finns en detaljplan ska ljudnivåerna prövas vid bygglov om det kan finnas risk för störande omgivningsbuller (Boverket 2016). Relevanta bullerfaktorer i Vimmerby kommun är buller från väg- och järnvägstrafik samt industribuller.

11.8 Miljökvalitetsnormer

En miljökvalitetsnorm kan sammanfattas som en bindande gräns för ett miljötillstånd som ska följas eller eftersträvas vid eller efter

en viss tidpunkt. Miljökvalitetsnormer anger bestämmelse om kvaliteten i luft, vatten, mark eller miljön i övrigt. Miljökvalitetsnormer syftar till att säkra egenskaper i miljön som är av betydelse för människors hälsa och miljö. Det långsiktiga syftet är att varaktigt skydda eller avhjälpa skador eller olägenheter för dessa intressen. Indirekt kan förbättrad miljökvalitet för dessa ändamål även förbättra förutsättningarna för andra faktorer. Normerna används av myndigheter och kommuner vid tillståndsprövningar och vid tillsynsarbete. Kommunerna ska också se till att normerna följs i den fysiska planeringen för mark- och vattenanvändning. Miljökvalitetsnormerna beskrivs närmare i miljöbalkens femte kapitel.

11.8.1 MKN utomhusluft

Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft gäller i hela landet. Med utomhusluft avses enligt luftkvalitetsförordningen, MKN för utomhusluft (2010:477), utomhusluften med undantag för arbetsplatser samt vägtunnlar och tunnlar för spårbunden trafik. Det finns miljökvalitetsnormer för kvävedioxid/kväveoxider, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren (Naturvårdsverket 2022). Kommunens skyldighet att kontrollera luftkvaliteten regleras enligt kraven i 5 kap miljöbalken, i luftkvalitetsförordningen (SFS 2010:477) och i Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet (NFS 2019:9).

Vägtrafik antas vara den dominerande utsläppskällan i Vimmerby kommun. Halterna av partiklar (PM10 och PM2.5), kväveoxid, bensen, benso(a)pyren och metaller i länets största tätorter, Kalmar och Västervik, har vid de senaste årens mätningar legat under den nedre utvärderingströskeln i urban bakgrund. Vid år då mätningar av kväveoxid och bensen har utförts parallellt i Vimmerby och Kalmar och/eller Västervik har haltnivåerna legat i nivå med halterna i Kalmar men varit betydligt lägre än i Västervik (Kalmar läns luftvårdsförbund 2018). Nationella mätningar av bakgrundsluft på landsbygd mäts för att få kännedom om vilka luftföroreningar som transporteras in över olika delar av landet. I Vimmerby kommun ligger den nationella bakgrundsstationen Norra Kvill.

På stationen mäts ozon som timmedelvärden kontinuerligt och kväveoxid som månadsmedelvärden. Mätningarna av kväveoxid har pågått sedan år 2004 och årsmedelvärdet har legat runt 1,5 µg/m³ och vinterhalvårsmedelvärdet runt 1,5 µg/m³ under de senaste åren (Kalmar läns luftvårdsförbund 2018).

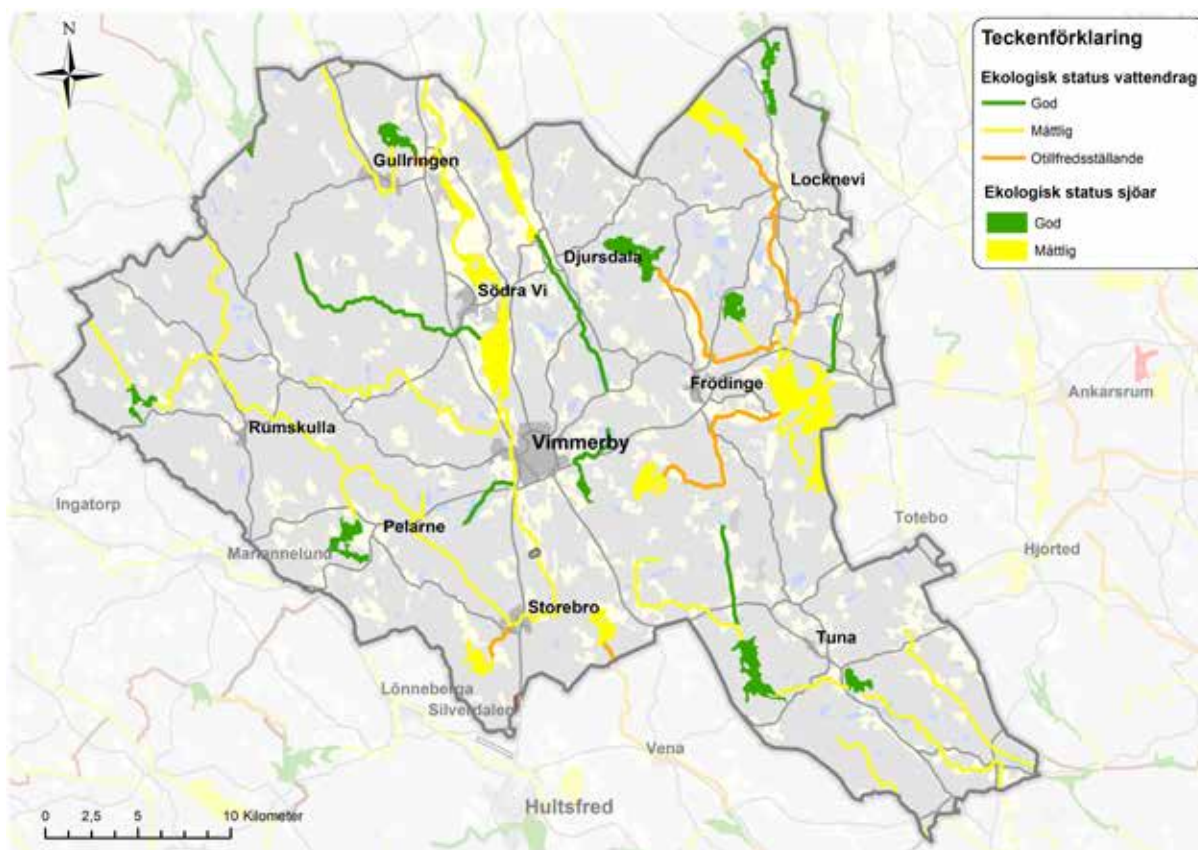
11.8.2 MKN vattenförekomster

Miljö kvalitetsnormer för vatten omfattar ytvattenförekomster (sjöar, vattendrag och kustvatten) och grundvattenförekomster. För ytvatten finns miljö kvalitetsnormer och statusklassningar för kemisk och ekologisk status, medan det för grundvatten finns miljö kvalitetsnormer och statusklassningar för kemisk och kvantitativ status. En miljö kvalitetsnorm beskriver den kvalitet en vattenförekomst ska ha nått vid en viss tidpunkt. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå det som inom vattenförvaltning kallas god status. En norm anger en lägstanivå. Vattenförekomsten får alltså inte påverkas av en verksamhet på så sätt att

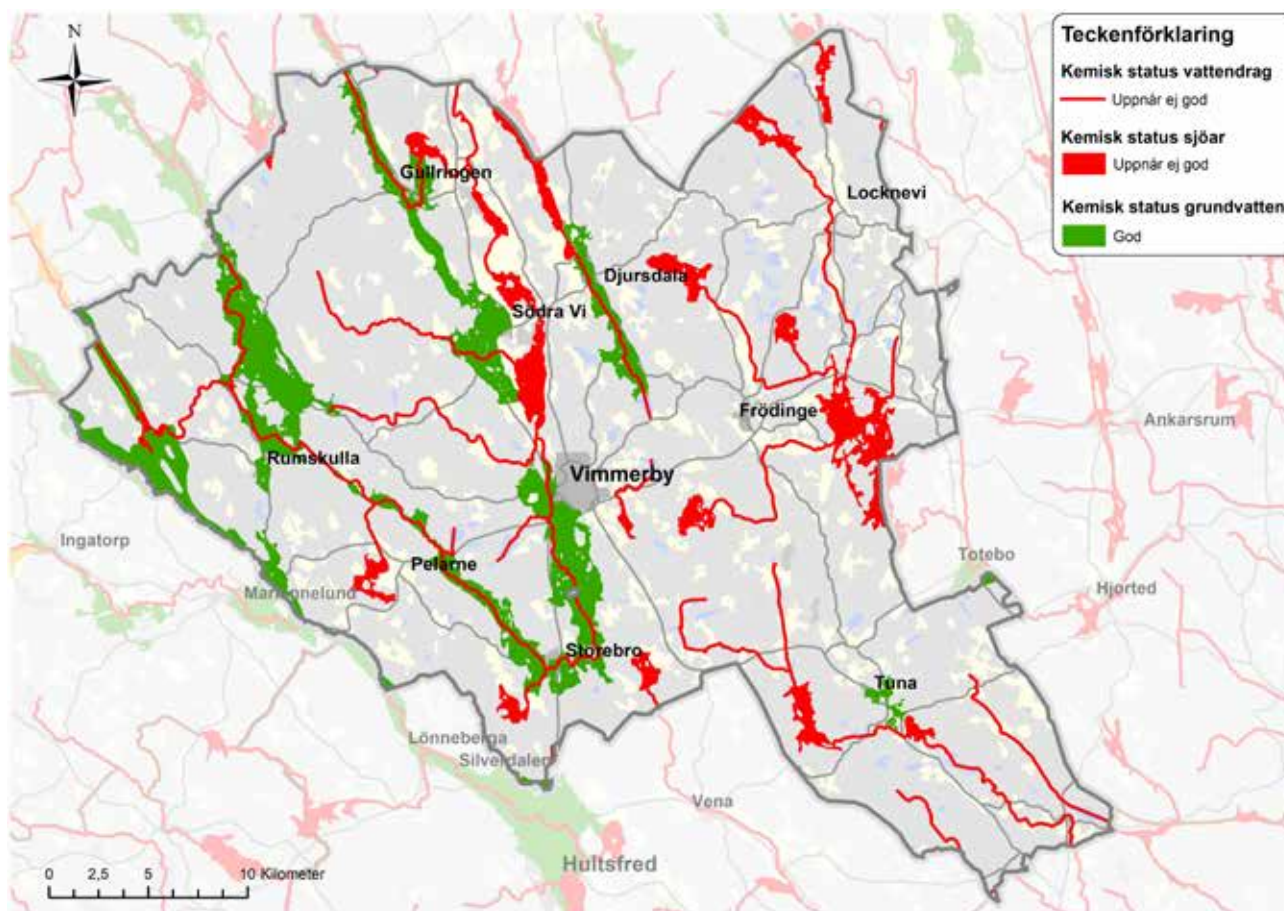
kvaliteten blir sämre än den status som anges i normen. Information om vattenförekomsternas normer finns i databasen VISS (Vattenmyndigheterna 2022a). Kommunen är skyldig att säkerställa att normerna uppfylls och att de följs vid planläggning och prövning. Målet är att åtgärda övergödning, försurning, miljögifter och annan påverkan på sjöar, hav och vattendrag (Vattenmyndigheterna 2022b).

De nyaste miljö kvalitetsnormerna är beslutade i december 2021 och gäller för perioden 2022–2027. Övervakning av vattenkvaliteten görs genom statusklassningar som är gjorda för tredje förvaltningscykeln 2017–2021.

Vimmerby kommun präglas av sitt vattenlandskap och ligger inom fem olika huvudavrinningsområden. Dessa är Emån, Motalaströmmen, Botorpsströmmen, Marströmmen och Virån. I kommunen finns cirka 340 sjöar som är större än en hektar. De till ytan största sjöarna är Yxern, Krön och Juttern.

Karta som visar vattendrag och sjöars ekologiska status, miljö kvalitetsnormer.

Karta som visar vattendrag och sjöars kemisk status, miljökvalitetsnormer.

Grundvattenförekomster

I kommunen finns elva grundvattenförekomster. Samtliga grundvattenförekomster uppnår god kvalitativ status samt god kemisk status (Vatteninformationssystem Sverige 2022).

- Vimmerbyåsen - Skillingarum
- Vimmerbyåsen - Västra Skogen
- Vimmerbyåsen - Hamra
- Vimmerbyåsen - Södra Vi
- Vimmerbyåsen - Gullringen
- Storebro
- Tuna
- Ydrefors – Rumsquilla
- Mariannelundsåsen
- Djursdala
- Hultsfredsdelat

Ytvattenförekomster – sjöar

Arton av kommunens sjöar är klassade som ytvattenförekomster. Tio av dessa uppnår god ekologisk status och åtta uppnår måttlig ekologisk status. Ingen av sjöarna uppnår god kemisk status med anledning av förekomst av bromerad difenyleter och kvicksilver. För kvicksilverföreningar och bromerad difenyleter överskrids halterna i samtliga svenska vattenförekomster (Vatteninformationssystem Sverige 2022).

De främsta orsakerna till att god ekologisk status i ytvatten inte uppnås är övergödning på grund av belastning av näringsämnen eller dålig kvalitetsstatus på fisk. Miljöproblem för fisk grundar sig i hydromorfologi då områden exempelvis kan ha förändrats, sänkts och dikats ut. Se nedanstående tabell för mer information kring status för respektive sjö.

I tabellen nedan redovisas miljö kvalitetsnormerna med statusklassningar för kemisk och ekologisk status för kommunens sjöar.

Vattenförekomst	Status 2017-2022	Kommentar	Miljö kvalitetsnorm 2022-2027
Sjöar			
Möckeln (norr)	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Kvalitetsfaktorerna för växtplankton är hög Bromerad difenyleter och kvicksilver	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Ören	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Juttern	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Påverkansanalys visar på ett övergödningproblem. Otillfredsställande/måttlig status för växtplankton och klorofyll a. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenöstatus
Krön (norra)	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Måttlig status för kvalitetsfaktorn fisk. På grund av påverkan från markavvattning/sjösänkning har Krön fått ett snabbt förlopp av igenväxning och det påverkar fiskfaunan negativt. Utpekad för betydande påverkan med risk för övergödning p.g.a. belastning av näringsämnen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Krön (södra)	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Denna klassning är en sammanvägning av näringsämnen och växtplankton, som visar otillfredsställande respektive måttlig status.	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Hjorten	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Mossjön	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Gissen	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Solnen	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Utpekad för betydade påverkan med risk för övergödning p.g.a. belastning av näringsämnen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Nossen	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Nyn	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Utpekad för betydande påverkan med risk för övergödning p.g.a. belastning av näringsämnen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Möckel (söder)	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Tunasjön	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Yxern	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2045 God kemisk ytvattenstatus

Gersjön	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Anen	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Spillen	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Solaren	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus

Nossen

Ytvattenförekomster – vattendrag

Vimmerby har trettionio vattendrag som är klassade som ytvattenförekomster. Av dessa uppnår nio vattendrag god ekologisk status. Tjugotre uppnår måttlig status och sju bedöms ha otillfredsställande status. Ingen av sjöarna uppnår god kemisk status med anledning av förekomst av bromerad difenyleter och kvicksilver. För kvicksilverföreningar och bromrad

difenyleter överskrider halterna i samtliga svenska vattenförekomster (Vatteninformationssystem Sverige 2022).

De främsta orsakerna till att god ekologisk status i ytvatten inte uppnås är övergödning på grund av belastning av näringsämnen eller dålig kvalitetsstatus på fisk. Miljöproblem för fisk grundar sig i hydromorfologi då områden exempelvis kan ha förändrats, sänkts och dikats ut.

I tabellen nedan redovisas miljökvalitetsnormerna med statusklassningar för kemisk och ekologisk status för kommunens vattendrag. Vissa småvatten saknar namn i registreringen och anges med WA med efterföljande siffror.

Vattenförekomst	Status 2017-2022	Kommentar	Miljökvalitetsnorm 2021-2027
Vattendrag			
WA10281954	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Vervelån: Ören - Vervelån	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2039 God kemisk ytvattenstatus
Stångån: Juttern - Vervelån	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Utpekad för betydande påverkan med risk för övergödning p.g.a. belastning av näringsämnen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Vervelån: Stångån - Ören	Ekologisk status: Otillfredsställande Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus

Stångån: Lillån - Stångån	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2039 God kemisk ytvattenstatus
Nylingsån	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Lillån: Hjorten - källa	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Lillån: Stångån - Hjorten	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Hydromorfologiskt har vattendragets status klassats till otillfredsställande. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2039 G od kemisk ytvattenstatus
Silverån: Brusaån - källan	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Vattenförekomsten är påverkad av konnektivitetsförändringar, vilket bedöms ha effekt på vattenlevande organismers status. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Silverån: Lillån - Brusaån	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Stångån: Herrestorpeån - Lillån	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus

Herrestorpeån	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Stångån: Älsterebäcken - Herrestorpeån	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Stångån: Krön - Krön	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn näringsämnen har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Stångån: Vervelån - Krön	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Stångån: Högerumsån - Älsterebäcken	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2039 God kemisk ytvattenstatus
Kvarnbäcken	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Älsterebäcken	Ekologisk status: Otillfredsställande Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Högerumsån	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2039 God kemisk ytvattenstatus

WA22888696	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Verån: Ver - Solnen	Ekologisk status: Otillfredsställande Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Tunaån: Möckeln - källan	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Fjälsterån	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Hökforsbäcken	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Tunaån: Tunasjön - Möckeln	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2045 God kemisk ytvattenstatus
Tunaån: Hökforsbäcken - Tunasjön	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2045 God kemisk ytvattenstatus
Bredshultån	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus

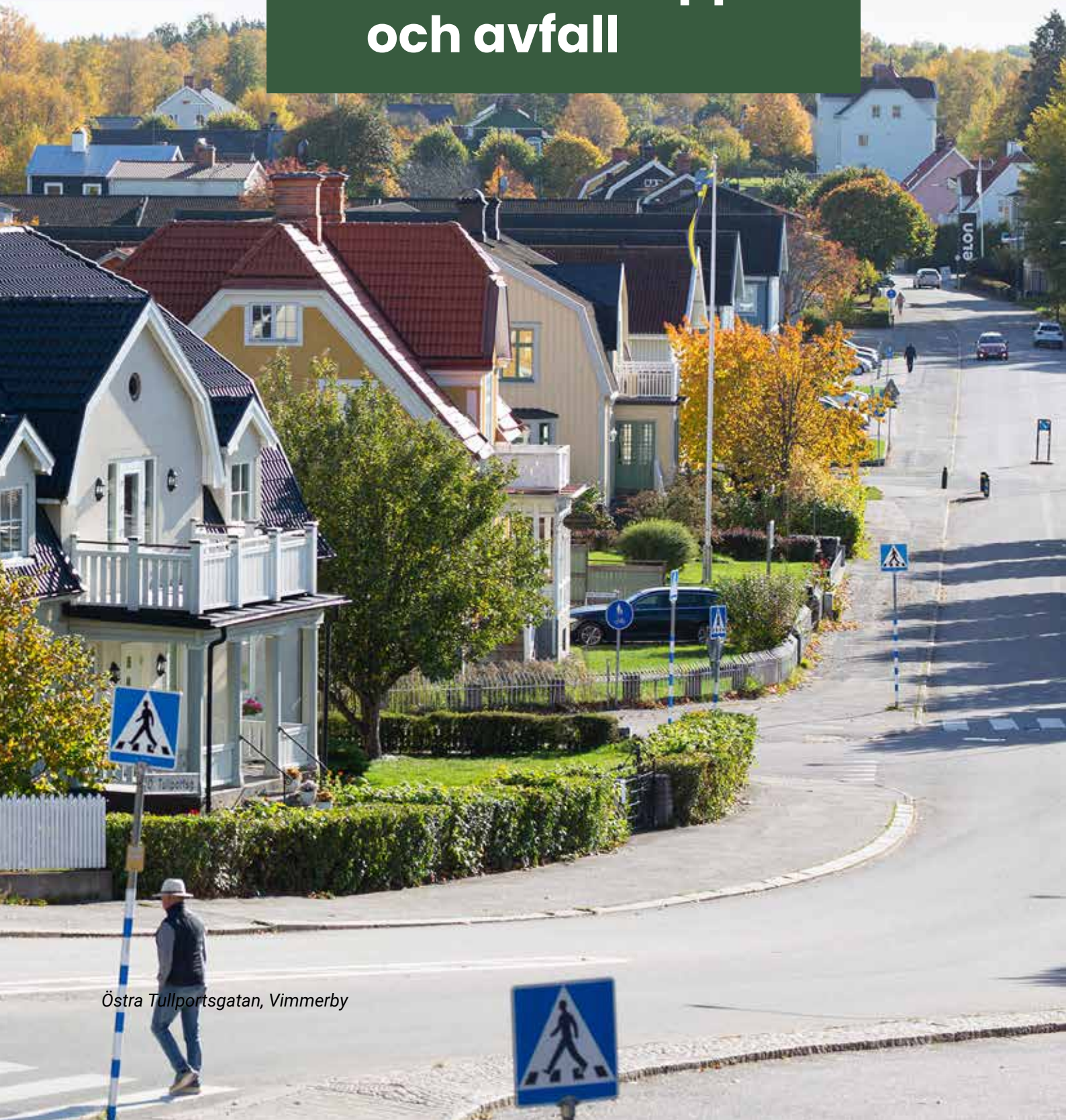
Toteboån: Hjorten - Tåtsjöbäcken	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2045 God kemisk ytvattenstatus
Gröppleån	Ekologisk status: Otillfredsställande Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Hydromorfologin i vattendraget tyder på dålig/otillfredsställande status. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Hällån: Gerssjöbäcken - Solaren	Ekologisk status: Otillfredsställande Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Gerssjöbäcken	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Falsterboån: Yxern - Gerssjöbäcken	Ekologisk status: Otillfredsställande Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
Tåtsjöbäcken	Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus
WA53047356	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus

WA61892868	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Botorpsströmmen: Spillen - Spillen	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Djursdalaån	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Lillån	Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status God kemisk ytvattenstatus
Vanstadån	Ekologisk status: Otillfredsställande Kemisk status: Uppnår ej god	Status för kvalitetsfaktorn fisk har varit utslagsgivande för den ekologiska statusen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status 2027 God kemisk ytvattenstatus

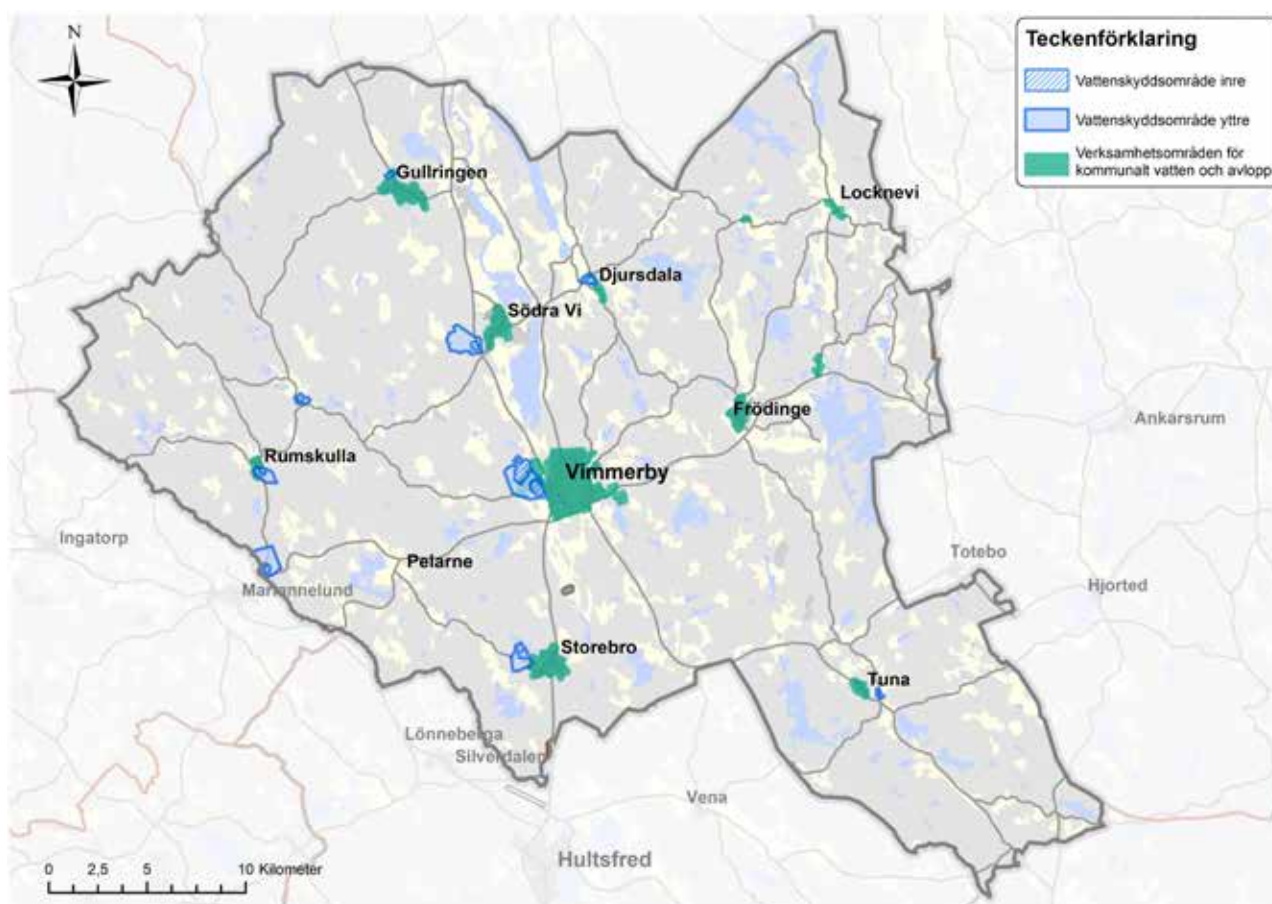

Stångån

12. Vatten, avlopp och avfall

Östra Tullportsgatan, Vimmerby

Karta över kommunens verksamhetsområden för VA, samt vattenskyddsområden.

Den översiktliga planeringen behandlar kommunens tekniska försörjning, vilket omfattar de olika system som försörjer samhället med till exempel vatten, el och omhändertagande av avfall. Att planera för god hushållning av mark, vatten och naturresurser för den tekniska försörjningen kan innebära att skydda känslig mark, skapa utrymme för anläggningar för hållbar energiproduktion eller anläggningar för återbruk och återvinning av råvaror.

I detta avsnitt sammanställs förutsättningarna för vatten, avlopp och avfall.

12.1 Vatten och avlopp

Vimmerby Energi & Miljö AB (VEMAB) ansvarar för det allmänna spillvattnet och levererar dricksvatten till alla med allmänt vatten. VEMAB är därmed på uppdrag av kommunen huvudman för allmänt vatten och spillvatten i kommunen. Cirka 75 procent av kommunens invånare är anslutna till de allmänna anlägg-

ningarna och övriga har enskilda dricksvattenbrunnar och spillvattenanläggningar (Vimmerby kommun 2020a).

12.1.1 Kommunal VA-planering

Vimmerby har en VA-plan som är uppdelad i tre olika delar. Del 1 VA-översikt och del 2 VA-policy togs fram 2011 respektive 2012 och utgör viktiga grunder, men det är del 3 Planering för vatten, avlopp och dagvatten som togs fram 2020 som anger inriktningen för den fortsatta VA-hanteringen inom kommunen. Samtliga tre delar har tagits fram av en förvaltningsövergripande arbetsgrupp med stöd av externa konsulter och arbetet med del 3 har i allt väsentligt följt Havs- och vattenmyndighetens vägledning för kommunal VA-planering. VA-planen följs av de tre bilagorna Vattenförsörjningsplan (inklusive handlingsplan), Dagvattenstrategi och Miljö- och byggnadsförvaltningens prioritering av utredningsområden för allmänt VA.

VA-planen är ett styrdokument med sikte på en långsiktigt hållbar VA-försörjning och god vattenstatus inom hela kommunen, det vill säga både inom och utanför de kommunala verksamhetsområdena. Planen innehåller även verksamhets- och ansvarsbeskrivningar samt principer och riktlinjer som ska följas. Efter varje år ska en åiterrapportering ske till Kommunstyrelsen. I VA-planen görs översiktliga prioriteringar av de åtgärder som bedöms som viktigast inom den närmaste framtiden och utgör ett viktigt underlag för översiktsplanen.

12.1.2 Verksamhetsområden för VA

Ett verksamhetsområde för allmänt vatten och spillvatten är ett avgränsat område inom vilket vatten och spillvattenförsörjningen ska ske genom allmänna anläggningar. I enlighet med § 6 i lagen om allmänna vattentjänster (LAV, 2006:412) skall kommunen besluta om verksamhetsområden för de vattentjänster (dricksvatten och spillvatten, eventuellt också dagvatten) som med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljö behöver ordnas i ett större sammanhang för befintlig eller blivande bebyggelse. Kommunen är skyldig att förse samtliga hushåll inom ett verksamhetsområde för VA med vatten och spillvattenförsörjning om fastigheten har behov av detta. Fastigheter för bostadsändamål anses till exempel alltid ha behov av vatten och spillvatten och nyetablering av enskilda anläggningar godkänns inte inom verksamhetsområdet (Vimmerby kommun 2020d).

Utanför ett verksamhetsområde för VA har kommunen ingen skyldighet att förse fastigheter med vatten och spillvatten. Det innebär att fastigheter utanför ett verksamhetsområde för VA måste anlägga enskilda (egna) anläggningar för vatten och spillvattenförsörjning enligt gällande lagstiftning (Vimmerby kommun 2020a).

12.1.3 VA-ledningsnät

VEMAB ansvarar för vattenförsörjningen och levererar friskt dricksvatten samt ansvarar för rening av spillvatten för abonnenter anslutna till den allmänna anläggningen. Den allmänna VA-anläggningen omfattar sammanlagt 12 vattenverk, 27 pumpstationer och 10 anläggningar

för spillvattenrening. VA-ledningsnätet är i delar relativt föråldrat och behöver både förbättras och förnyas. Enligt VA-policyn som tagits fram för kommunen ska merparten av alla som bor i tätbebyggda delar inom Vimmerby kommun ha möjlighet att få tillgång till kommunalt avlopp. Utbyggnaden av ledningsnät ska ske efter huvudprincipen "inifrån och ut". På lång sikt ska huvudledningsnätet vara utbyggt för avloppsförsörjning av även perifert belägna områden inom kommunen (Vimmerby kommun 2020c).

12.1.4 Dricksvatten

Vattenförsörjning är en av våra allra viktigaste naturresurser. Det ställer höga krav på varsamt och långsiktigt hållbart nyttjande samt skydd mot verksamheter och åtgärder som kan påverka vattnets kvalitet och kvantitet negativt.

I Vimmerby kommun produceras cirka 1,5 miljoner kubikmeter dricksvatten per år. Den i särklass största produktionen sker i Vimmerby stad, med cirka 1,25 miljoner kubikmeter. Drygt en tredjedel av det vatten som produceras vid vattenverket i Vimmerby används av livsmedelsindustrier. I Vimmerby har Åbros bryggeri dessutom två egna råvattenbrunnar. Dricksvattenförsörjningen inom kommunen är huvudsakligen baserad på grundvatten. Endast för Vimmerby stad kompletteras grundvattenuttaget till viss del med ytvatten, ur vilket grundvatten tillverkas genom konstgjord infiltration. Syftet är att förstärka den naturliga grundvattenbildningen (Vimmerby 2020a).

Vattenbrist riskerar att bli en samhällsutmaning framöver. Yt- och grundvattenförekomster utgör en avgörande men sårbar del av vattenförsörjningen. Hur kommunen ska arbeta för att uppnå en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning såväl i kommunens tätorter som för glesare bebyggelse finns mer beskrivet i kommunens VA-plan.

12.1.5 Vattentäkter

En vattentäkt är en ytvattentäkt eller grundvattentäkt som används för vattenförsörjning. Dricksvattenförsörjningen i kommunen härstammar huvudsakligen från grundvatten, men i Vimmerby stad förekommer också förstärkning av grundvattentillgångarna genom

infiltration (Vimmerby kommun 2020a). Vattenförsörjningen inom kommunen är särskilt viktig och bör prioriteras högt, därför bör de vattenresurser som redan är eller i framtiden kan bli aktuella för dricksvattenproduktion garanteras särskilt skydd. Ett utpekande av viktiga vattenresurser i den kommunala översiktsplanen utgör inget juridiskt skydd, men visar inriktningen i den kommunala planeringen. Ett arbete för att säkerställa den långsiktiga dricksvattenförsörjningen i Vimmerby kommun pågår. En del av detta arbete är att skydda nuvarande vattentäkter som används för den allmänna dricksvattenförsörjningen genom att revidera och ta fram nya vattenskyddsområden. Arbetet med detta är påbörjat och kommer att pågå under en längre tid framöver (Vimmerby kommun 2020a).

Följande vattenresurser pekas ut som viktiga i VA-planen.

Grundvattenförekomster (benämning enligt VISS):

- Västra Skogen och Vimmerby-Skillingarum
- Södra Vi-Sundsholm, Södra Vi och Södra Vi-Fågelhem
- Verveln-Gullringen
- Djursdalaformationen
- Storebro Övre och Storebro Nedre
- Tunaformationen
- Ydreforsformationen, Rumskulla-Stångån och Rumskullaformationen
- Stångån-Brånhult och Stångån-Björnebro
- Mariannelund-Länsgränsen och Mariannelund-Hjorten
- Magasin norr om Silverån, Mariannelundsåsen och Silverdalen

Ytvattenförekomster:

- Hjorten och Högerumsån; i Västra Skogen.
- Juttern, med tillhörande avrinningsområde (i samråd med Kinda kommun); potentiellt framtida infiltrationsvatten.
- Stångån, uppströms Storebro; potentiellt framtida infiltrationsvatten.

12.1.6 Vattenskyddsområden

Vattenskyddsområden är geografiskt avgränsade områden till skydd för en vattenförekomst med betydelse för vattentäkt (existerande eller

framtida vattentäkt). I Vimmerby kommun finns nio vattenskyddsområden. Inom vattenskyddsområdet finns föreskrifter för vattnet så att det kan användas som vattentäkt. Vattenskyddsområden bildas för att skydda grund- och ytvatten. Såväl Länsstyrelsen som kommunen kan fatta beslut om att inrätta ett vattenskyddsområde med stöd i 7 kap. 21 § miljöbalken. Den myndighet som beslutat om vattenskyddsområdet ansvarar för tillsynen.

Vattenskyddsområden finns för flera vattentäkter i kommunen, men det finns även täkter som saknar skyddsområde. Kommunens vattenskyddsområden med föreskrifter håller på att moderniseras i enlighet med Naturvårdsverkets handbok. De flesta vattenskyddsområdena för kommunens allmänna vattentäkter är fastställda i mitten av 1980-talet. Undantaget är det för Södra Vi som fastställdes 1973 och det för Västra Skogen och Skillingarum, där bestämmelserna fastställdes 1996 och skyddsområdet reviderades 2010. En ny översyn av skyddsområdet för Västra Skogen och Skillingarum med tillhörande bestämmelser pågår (Vimmerby kommun 2020a).

12.1.7 Spillvatten

Spillvatten är det förorenade vattnet från toalett, bad/dusch, disk och tvätt som leds till spillvattenreningsverken. Även processvatten från industrier räknas även som spillvatten, dock finns inget krav på att spillvattenreningsverken ska ta emot detta vatten. Processvatten från industri tas emot så länge vattnet är "hushållsliknande" eller med avtal och dyrare taxa för ökad reningskostnad. Inom kommunen finns 11 allmänna anläggningar för spillvattenrening. Det största spillvattenreningsverket finns i Vimmerby, där verket förutom de anslutna hushållen även tar emot spillvatten från livsmedelsindustrier, verksamheter och andra industrier. Industriernas spillvatten uppgår i dag till cirka 25 procent av inkommande flöde till reningsverket. Samtidigt kommer verket att byggas ut för kväverening. Det reningsverks-slam som uppstår vid verken i Södra Vi och Rumskulla transporteras till reningsverket i Vimmerby för rötning. Slam från Tuna avvattnas på plats och töms årligen. I Gullringen och Storebro torkas slammet i slamlaguner, varefter

ter det vart cirka 10:e år grävs ur och avsätts till åkermark. Det slam som avskiljs i de övriga mindre reningsanläggningarna omhändertas av den entreprenör som är kontrakterad för de enskilda spillvattenanläggningarna i kommunen (Vimmerby kommun 2020c).

12.1.8 Dagvatten

Dagvatten är regn-, spol- och smältvatten som tillfälligt rinner på markytan och i ledningar. När mark bebyggs ändras vattnets naturliga avrinningsförhållanden. Det vatten som inte kan infiltrera och skapa grundvatten rinner i stället av de hårdgjorda ytorna och kan lokalt ge problem genom höga vattenflöden och översvämningar. Dagvattnet tar också med sig föroreningar i form av exempelvis metaller, olja och mikroplaster som riskerar att hamna i sjöar och vattendrag. Dagvatten transporterar även näringsämnen som bidrar till övergödning i vattenmiljön (VEMAB 2022a).

Dagvattenfrågan har under senare år blivit allt viktigare. Ett skäl till detta är att andelen hårdgjorda ytor (såsom gator, vägar, planer, tak) generellt ökar, samtidigt som EU:s krav på god status i sjöar och vattendrag införlivats i lagstiftningen. Ett annat skäl är att de förväntade klimatförändringarna bland annat innebär intensivare regn, främst sommartid. Vimmerby kommun har tagit fram en särskild dagvattenstrategi som beskriver hur kommunen ska arbeta för en långsiktigt hållbar dagvattenhantering och en hållbar bebyggelseutveckling (Vimmerby kommun 2020b).

12.1.9 Enskilt VA

Alla hushåll i kommunen är inte anslutna till det allmänna vatten och spillvattenledningsnätet. Hushåll som inte kan ansluta sig får i stället enskilt eller i en samfällighet lösa både vattenförsörjning och spillvattenhanteringen. Kommunen verkar för att alla fastigheter med enskilda VA-lösningar som inte ansluts till det allmänna nätet utformas modernt och kretsloppsanpassat. Kvaliteten på dricksvattnet är däremot fastighetsägarens ansvar.

Inom kommunen finns cirka 2 300 enskilda vatten- och spillvattenanläggningar. Statusen för de enskilda spillvattenanläggningarna be-

döms i dag som medelgod. Inventeringar pågår och statusen förbättras kontinuerligt genom kommunens tillsynsarbete. Krav ställs i enlighet med gällande lagstiftning och praxis från rättsfall. Krav på hög skyddsnivå ställs i de fall en spillvattenanläggning bedöms riskera att ge en negativ påverkan på den ekologiska eller kemiska statusen hos en sjö eller ett vattendrag (Vimmerby kommun 2020c).

12.1.10 VA i kommunens orter

Vimmerby

Vimmerby ligger inom verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp. Vimmerby ingår i den gemensamma vattenförsörjningen med Frödinge, där råvatten hämtas från vattentäkterna Skillingarum, Västra Skogen och Södra Vi (Vimmerby kommun 2020a). Nästan allt dagvatten från Vimmerby avleds till Stångån. Dagvattnet från stadens norra och östra delar avleds i sin tur till olika diken, vilka antingen rinner norrut mot Stångån eller söderut mot sjön Nossen (Vimmerby 2020d).

Storebro

Storebro ligger inom verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp. Vattentäkt Storebro, vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter från 1980. Vattendom saknas. Storebro är kuperat och allt dagvatten avleds till Stångån (Vimmerby kommun 2020b).

Södra Vi

Södra Vi ligger inom verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp. Från Södra Vi pumpas 80 procent av vattnet vidare till Vimmerby och resten görs om till dricksvatten för Södra Vi (Vimmerby kommun 2020a). Vattentäkt Södra Vi, ny vattendom från 2005, skyddsområde med tillhörande föreskrifter finns endast för den gamla täkten (1973). Allt dagvatten från Södra Vi avleds till sjön Krön öster om samhället (Vimmerby kommun 2020b).

Frödinge

Frödinge ligger inom verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp. Frödinge ingår i den gemensamma vattenförsörjningen med Vimmerby där råvatten hämtas från vattentäkterna Skillingarum, Västra Skogen och Södra Vi (Vimmerby kommun 2020a). Majoriteten av dag-

vattnet rinner till Gröppleån vilken rinner genom jordbruksmarker österut mot Yxern (Vimmerby kommun 2020b).

Gullringen

Gullringen ligger inom verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp. Vattentäkt Gullringen, skyddsområde med tillhörande föreskrifter finns från 1984, befintligt skyddsområde omfattar endast inre skyddszon, vattendom saknas. Allt dagvatten från Gullringen avleds mot Vervelån (Vimmerby kommun 2020b).

Tuna

Tuna ligger inom verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp. Vattentäkt Tuna, skyddsområde med tillhörande föreskrifter finns från 1984, vattendom saknas. Tuna ingår i Marströmmens avrinningsområde för dagvatten (Vimmerby kommun 2020b).

De mindre orterna

Delar av orterna Rumskulla, Djursdala och Locknevi ligger inom verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp. Övriga fastigheter utanför verksamhetsområdet har enskilt vatten och avlopp. En kommunal vattentäkt finns i Rumskulla. Kommunal dricksvattenproduktion sker även i två områden i Djursdalaformationen, dels ett mindre verksamhetsområde vid kyrkan i den norra delen, dels i verksamhetsområdet Backa-Källstad. Det finns även en liten vattentäkt för ett mindre antal fastigheter i Pelarne (Vimmerby kommun 2020a).

12.2 Avfall

Avfall avser alla föremål, ämnen eller substanser som innehavaren önskar göra sig av med eller är skyldig att göra sig av med. Enligt miljöbalken ska varje kommun ha en antagen renhållningsordning, vilket består av avfallsplan med föreskrifter. Avfallsplanen för Vimmerby har tagits fram genom ett samarbete mellan Vimmerby Energi & Miljö AB (VEMAB), Östra Smålands kommunalteknikförbund (ÖSK) och Hultsfreds, Högsby och Vimmerby kommuner. Avfallsplanen innehåller bland annat uppgifter om kommunens åtgärder för att minska avfallens mängd och farlighet (Vimmerby kommun 2014).

12.2.1 Avfallshantering

Kommunerna i Sverige har ett renhållningsansvar enligt 15 kap. 8 § miljöbalken och därmed skyldighet att svara för att kommunalt avfall, tidigare kallat hushållsavfall, inom kommunen transporteras till en behandlingsanläggning och att kommunalt avfall från kommunen återvinns eller bortskaffas.

Vimmerby Energi & Miljö AB (VEMAB) ansvarar för den kommunala avfallshantering. I detta ingår ansvar för hämtning av hushållssopor, slam och latrin. I hushåll och verksamheter uppkommer en mängd olika slags avfall som behöver sorteras separat för att kunna återvinnas. I Vimmerby kommun finns 10 återvinningsstationer för återvinning av tidningar och förpackningar av glas, metall, papper och plast. Ansvaret för återvinningsstationerna ligger hos Förpacknings- och tidningsinsamlingen AB. Från 2024 överförs ansvaret för insamling av förpackningar till kommunerna vilket bland annat innebär att kommunerna kommer ta över ansvaret för återvinningsstationerna.

Skrymmande kommunalt avfall (grovavfall) som inte ryms i kärnen för kommunalt avfall kan också tas emot på återvinningscentralen. Farligt avfall som oljerester, lösningsmedel, bekämpningsmedel, färgrester, bilbatterier, elektriska och elektroniska produkter kan lämnas på återvinningscentralen i Vimmerby.

Verksamhetsavfall (avfall som uppstår i verksamheten på företag) har avfallsproducenten ansvar över. Den ska se till att avfallet transporteras och tas om hand av entreprenörer och mottagare med tillstånd. Insamling av verksamhetsavfall görs med containrar som ställs upp hos företagen. Tömning utförs av den entreprenör som företagen väljer.

13. Regionala frågor

Astrid Lindgrenstatyn, av konstnären Marie Louise Ekman, i samarbete med Hanna Beling och Heinz Müllner samt elever vid Kungliga Konsthögskolan i Stockholm (2007). Stora Torget, Vimmerby.

Schematisk karta över Vimmerbys läge i förhållande till angränsande län.

Region Kalmar sträcker sig från Torsås kommun i söder till Vimmerby och Västervik kommun längst norrut i regionen. Genom ett regionalt och mellankommunalt samarbete ges förutsättningar för att tillsammans skapa en konkurrenskraftig region för såväl boende, arbete och fritid som för kultur och besöksnäring.

13.1 Regiontillhörighet och läge

Vimmerby kommun är en del av Kalmar län och angränsar till sex kommuner. De angränsande kommunerna är Hultsfred, Västervik och Oskarshamn inom länet samt kommunerna Kinda och Ydre i Östergötlands län och Eksjö i Jönköpings län. Exploatering och utveckling inom kommunen kan därmed få effekter över

kommun- och regiongränserna, samt tvärt om. Inom kommunens omland finns viktiga regionala centra som på olika vis kan ha en inverkan på Vimmerby kommuns arbetsmarknad, handel och näringsliv.

- Hultsfred – avstånd cirka 24 kilometer
- Västervik – avstånd cirka 50 kilometer
- Linköping – avstånd cirka 95 kilometer
- Jönköping – avstånd cirka 120 kilometer
- Kalmar – avstånd cirka 130 kilometer

Vimmerby kommun binds även samman med angränsande kommuner och län genom det småländska inlandet genom dess vidsträckta naturupplevelser med såväl skogsmark som sjöar, samt genom det småkuperade småländska höglandet.

13.2 Regional och mellan-kommunal samverkan

På regional och mellankommunal nivå finns flera olika samarbeten och samverkan. Nedan listas de som är relevanta för översiktsplanen.

- **Gemensam miljö- och byggnadsförvaltning:** Miljö- och byggnadsnämnden är en gemensam förvaltning för Vimmerby kommun och Hultsfreds kommun vilken lyder under en gemensam miljö- och byggnadsnämnd (Vimmerby kommun 2022e).
- **Kommunalförbundet ITSAM:** Är ett kommunalförbund mellan kommunerna Vimmerby, Boxholm, Kinda, Ydre, Åtvidaberg och Ödeshög kring IT-infrastruktur. Exempel på områden där ITSAM arbetar är bredband på landsbygden och e-förvaltning. Genom samverkan uppstår samordningsvinster, då samtliga kommuner använder sig av samma program och arbetssätt inom dessa frågor (Vimmerby kommun 2022f).
- **Samverkan kring räddningstjänst:** En samverkan kring räddningstjänsten finns mellan Vimmerby och kommunerna Hultsfred och Västervik. Samverkansavtal finns även mellan Eksjö och Vimmerby kommun om larm i Rumskulla och Mariannelund samt mellan Kinda och Vimmerby kommun gällande olyckor vid kommungränsen. Generellt sett finns dock ett samarbete inom landet att vid räddningsinsatser, det vill säga att den räddningsstyrka som är närmast olycksplatsen kallas (Vimmerby kommun 2021a).
- **Campus i Småland:** Är ett samarbete mellan campus Vimmerby, campus Hultsfred och campus Västervik vilket är en satsning på ökad kompetens i norra Kalmar län där arbetsmarknadens behov ligger till grund för utbudet av utbildningar (Vimmerby kommun 2022g).
- **Flyttahit.nu:** Är en samverkan mellan Kalmar läns kommuner och Region Kalmar län gällande marknadsföring av boende och lediga jobb i hela Kalmar län (flyttahit.nu 2022).
- **Miljösamverkan Sydost:** Samordnar tillsynsmyndigheterna inom miljö-, livsmedels- och hälsoskyddsområdena i Gotlands och Kalmar län.
- **Energi- och klimatrådgivning:** Samarbete mellan kommunerna Högsby, Mönsterås, Vimmerby, Hultsfred, Borgholm och Mörbylånga inom energi- och klimatrådgivning.
- **Länsturismgrupp:** Är samverkan mellan kommunerna i Kalmar län gällande besöksnäring som Region Kalmar driver. Just nu arbetar de med att ta fram en besöksnäringstrategi som tar sikte mot 2030 (Region Kalmar län 2022).
- **Kalmar länstrafik:** Är den regionala kollektivtrafikmyndigheten som arbetar med att samordna, driva och utveckla kollektivtrafiken i länet. Kalmar länstrafik har det övergripande ansvaret för länstrafikens bussar, Öresundståg, Krösatåg och serviceresor i länet (Kalmar länstrafik 2022b).
- **Regionsamverkan Sydsverige:** Region Kalmar län ingår i ett samverkansarbete, med region Blekinge, Halland, Jönköpings, Kronoberg och region Skåne vilka tillsammans samarbetar kring frågor gällande regional utveckling, infrastruktur, kollektivtrafik och kultur (Regionsamverkan Sydsverige 2022).

13.3 Kommunikationer

Vimmerby kommun har ett vägnät som ger goda mellankommunala och inomregionala förbindelser. Riksväg 25 och 40 tillsammans med E22 är centrala länkar för såväl den regionala infrastrukturen som de nationella förbindelserna (Region Kalmar län 2021b). För Vimmerby kommun är även den sammanbindande möjlighet som järnvägen genererar en viktig del för kopplingen till omkringliggande kommuner. Stångådalsbanan ger södra Sveriges inlandskommuner tillgång till hela Sveriges järnvägssystem (Kalmar Länstrafik 2022a).

13.3.1 Järnväg

Stångådalsbanan löper genom Vimmerby och kopplar samman kommunen med angränsan-

de län och kommuner. Stångådalsbanan förbinder bland annat Vimmerby med Östergötland och Linköpings station där den kommande nya stambanan (Ostlänken) kommer passera. Ostlänken är en avgörande koppling för att förbättra den framtida interregionala tillgängligheten för Sveriges sydöstra delar (Kalmar Länstrafik 2022a). Järnvägen innebär även en möjlighet för arbetspendling inom regionen samt till universitetsorterna Kalmar och Linköping.

13.3.2 Väg

Viktiga vägar för Vimmerby kommun är riksväg 23/34 (Malmö-Linköping) och riksväg 40 (Göteborg-Västervik) då resor med bil till Vimmerby främst sker här (Regionförbundet Kalmar län 2018). Vägarna utgör även viktiga stråk för kollektivtrafiken inom regionen (Region Kalmar län 2017).

13.3.3 Kollektivtrafik

Vimmerby kommun har goda kollektivtrafikförbindelser där regiontrafik med buss sammanbinder de mindre orterna och kommunhuvudorterna med de regionala kärnorna som Västervik och Kalmar (Region Kalmar län 2021b). Kollektivtrafik utom kommunen finns med busstrafik mot Västervik, Nässjö och Hultsfred. På järnvägen finns Krösatåg som dagligen trafikerar sträckan Linköping-Kalmar (Kalmar länstrafik 2022c).

13.4 Arbetspendling

Region Kalmar län framhåller i den Regionala transportplanen för Kalmar län 2022–2033 att kollektivtrafiken utgör en av grundpelarna i att förbättra de interna förbindelserna i regionen. Vidare betonas även vikten av att knyta samman tillväxtmotorer, regionala kärnor och kommunhuvudorter i de storregionala stråken. Ett av de starka pendlingsstråken i regionen utgörs av sträckan Västervik-Vimmerby-Hultsfred. För länets norra del är sambandet mellan den regionala kärnan Västervik och Vimmerby även betydelsefull med avseende på dess koppling till tillväxtmotorerna Linköping och Norrköping (Region Kalmar län 2021c).

Vimmerby är en av de kommuner i regionen som har ett positivt pendlingsnetto, det vill

säga att dagsbefolkningen är större än nattbefolkningen. Vimmerby kommun kännetecknas således av att ha en större inpendling än utpendling. Antalet som arbetspendlar in till kommunen är cirka 1930 och utpendlare är cirka 1595, med arbetspendling avses här en person som är folkbokförd i en kommun och arbetar i en annan kommun (Statistiska Centralbyrån 2020d).

Arbetspendling från Vimmerby kommun inom Kalmar län sker främst till kommunerna Hultsfred och Västervik. Utom länet sker arbetspendling från Vimmerby kommun framför allt till Eksjö kommun i Jönköpings län och Kinda kommun i Östergötlands län (Region Kalmar län 2021a).

Arbetspendling till Vimmerby kommun inom Kalmar län sker främst från Kalmar kommun och Oskarshamns kommun. Arbetspendling till Vimmerby kommun utom länet sker framför allt från Karlskrona kommun i Blekinge och Uppvidinge kommun i Kronobergs län (Region Kalmar län 2021a).

13.5 Handel

I Vimmerby kommun finns dagligvaruhandel, ärendehandel samt viss sällanköpsvaruhandel. För kommuninvånarna finns således möjligheten att göra sina inköp inom kommunen. I kommunen finns samtidigt inga större köpcentrum eller handelsområden med större upptagningsområde. Handeln i Vimmerby gynnas dock av närheten till Astrid Lindgrens Värld som genererar långväga besökare (Vimmerby kommun 2021b).

13.6 Turism och besöksnäring

I Kalmar län finns framför allt fem starka destinationer för besöksnäringen i länet. Dessa är Öland, Kalmar, Västervik, Glasriket mellan Växjö och Kalmar samt Astrid Lindgrens Värld i Vimmerby. Astrid Lindgrens Värld är därmed ett centralt besöksmål i Vimmerby men viktigt även för regionen och Sverige. Vidare präglas länet av stora natur- och kulturvärden längs såväl kuststräckan som i inlandet med dess

skog och fiskesjöar (Regionförbundet i Kalmar län 2018b).

Samarbetet Visit Småland drivs av de tre länsturistorganisationerna Region Kalmar län, Smålands Turism i Jönköpings län och destination Småland i Kronobergs län. Dessa organisationer arbetar tillsammans för att marknadsföra Småland med alla dess upplevelsevärden (Visit Småland 2022).

Turism och besöksnäringen i regionen är till stor del säsongsbunden med flest antal besökare under sommarmånaderna. Region Kalmar län (2021d) har tagit fram en besöksnäringstrategi med utblick mot år 2030, vars vision är att länet ska bli en året-runt-destination. För att visionen ska kunna ställas i verket krävs en helhetssyn och ett samarbete över kommungränserna, mellan aktörer inom besöksnäringen samt mellan andra närliggande destinationer i såväl Småland som södra Sverige (Region Kalmar län 2021d).

13.7 Grönstruktur och rekreation

I Kalmar län finns det gott om natur och möjlighet till rekreation. I länet finns flertalet former av friluftaktiviteter så som paddling, cykling, vandring och klättring vilka framför allt drivs av det lokala föreningslivet. I Vimmerby kommun ligger bland annat en av länets två Nationalparker, Norra Kvill, som är en betydande sevärdhet för såväl Vimmerby kommun som länet i stort (Region Kalmar län 2022 & Länsstyrelsen Kalmar län 2022).

13.8 Vindkraft

Byggnation av vindkraftverk i nära anslutning till kommungränsen kan påverka såväl boendekvalitet som naturområden i Vimmerby kommun, samt tvärt om. En dialog med angränsande kommuner i samband med etablering av vindkraftverk kan därmed vara nödvändigt. I samrådsversionen för Hultsfred kommuns vindbruksplan (ännu ej antagen än) pekas ett område ut som gynnsamt läge för vindkraftsetablering och som gränsar till Vimmerby kommun.

13.9 Gränsöverskridande intressen

Områden av riksintresse och geografiska områden som sträcker sig över kommungränsen är:

- Art- och habitatdirektivet (Emåns vattensystem i Kalmar län)
- Vattenskyddsområde (Rökulla)
- Riksintresse för naturvård (Silveråns dalgång, Norra Kvills samt Ydrfors-Rumskullaområdet)
- Riksintresse för kommunikationer (riksväg 23/34 och riksväg 40)
- Riksintresse för totalförsvaret (Lågflygningsområde småländska höglandet, Påverkansområde väderradar)

13.10 Vattenförsörjning

Vattenförsörjningen är många gånger ett melankommunalt intresse, där markanvändningen i kommunen påverkar vattenförekomsten såväl inom som utom kommunen. Det finns en regional vattenförsörjningsplan för Kalmar län från 2013, vars syfte är att säkerställa tillgången till vattenresurser för vattenförsörjningen i Kalmar län för flera generationer framåt (Länsstyrelsen Kalmar län 2013).

I Kalmar län finns fyra prioriterade vattenresurser, varav en av dessa är Vimmerbyåsen. Genom Vimmerby rinner även Emån som är en av fyra prioriterade ytvattenresurser i regionen. Grundvattentäkten Mariannelundsåsen som induceras från ytvattendraget Silverån ligger inom Vimmerby kommun och förser samhället Mariannelund i Eksjö kommun med dricksvatten. Mariannelundsåsen och Silverån är även utpekade som två av Kalmar läns viktigaste vattenresurser (Länsstyrelsen Kalmar län 2013).

14. Referenser

Boverket & Naturvårdsverket (2010) *Strandskydd*

<https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/8400/978-91-620-8473-8.pdf>

Boverket (2016) *Hur mycket bullrar vägtrafiken?*

<https://www.boverket.se/contentassets/6b694ed0a7504182850bff4528b4b28d/hur-mycket-bullrar-vagtrafiken.pdf>

Boverket (2021) *Översyn av kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse.*

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2021/oversyn-av-kriterierna-for-och-ansprak-pa-omraden-av-riksintresse.pdf>

Boverket (2022a) *Riksintressen enligt 4 kap Miljöbalken.*

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/riksintressen/riksintressen-enligt-4-kap-mb/>

Boverket (2022b) *Hänsyn till olika aspekter, värden och förhållanden*

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/hansyn/>

Boverket (2022c) *Solfångare och solcellspaneler.*

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/anmalningsplikt/byggnader/andring/sol/>

Boverket (2022d) *Strandskydd*

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/planeringsfragor/strandskydd/> [hämtad 2022-09-19]

Boverket (2022e) *Strandskydd.*

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/planeringsfragor/strandskydd/> [hämtad 2022-05-24]

Boverket (2022f) *Landsbyggsutveckling i strandnära lägen*

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/planeringsfragor/strandskydd/landsbyggsutveckling-i-strandnara-lagen/> [hämtad 2022-05-24]

COE (Council of Europe) (2000). *Europeisk landskapskonvention.*

[swedish \(coe.int\)](https://www.coe.int) [hämtad 2022-02-21]

Elsäkerhetsverket (2021) *Byggnader nära kraftledningar.*

<https://www.elsakerhetsverket.se/yrkespersoner/aga-en-elanlaggning/anlaggningar-a-o/byggnader-nara-kraftledningar/>

Energimyndigheten (2013) *Att integrera hållbarhets-och energifrågor i fysisk planering – metoder och verktyg.*

EON (2021) *Vimmerby och Kisa - Förstärkning av elnätet med ny 130 kV kraftledning.*

<https://www.eon.se/om-e-on/investeringar/elnaetsinvesteringar/samradsunderlag/vimmerby-kisa>

Flyttahit.nu (2022) *flytta hit.nu Kalmar län*

[Välkommen att flytta till Kalmar län | Flyttahit.nu](https://www.flyttahit.nu) [hämtad 2022-04-19]

Folkhälsomyndigheten (2022) Vad är social hållbarhet för oss?

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/> [hämtad 2022-08-10]

Företagarna (2021) *Välfärdsskaparna 2021*

[Vimmerby kommun vimmerby.pdf](https://www.foretagarna.se/vimmerby-kommun-vimmerby.pdf) (foretagarna.se) [hämtad 2022-02-30]

Försvarsmakten (2022) *Riksintressen för totalförsvarets militära del Kalmar län 2022.*

<https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/samhallsplanering/riksintressen/bilaga-11-kalmar-lan.pdf>

Förordning om omgivningsbuller (2004:675)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2004675-om-omgivningsbuller_sfs-2004-675

Havs- och Vattenmyndigheten (2021) *Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP).*

<https://www.havochvatten.se/anslag-bidrag-och-utlysningar/andra-bidrag-for-battre-havs--och-vattenmiljo/bidrag/atgardsprogram-for-hotade-arter-agp.html>

Jordbruksverket (2013) *Väsentligt samhällsintresse?*

https://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra13_35.pdf

Jordbruksverket (2020) *Jordbruksföretag efter kommun och storleksgrupp. År 1981-2020*

https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/Jordbruksverkets%20statistikdatabas_Jordbruksforetag_Jordbruksforetag%20och%20jordbruksforetagare/JO0106F31.px/ [hämtad 2022-01-28]

Jordbruksverket (2021a) *Åkerarealens användning efter kommun och gröda, hektar, År 1981-2021*

https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/Jordbruksverkets%20statistikdatabas_Arealer_1%20Riket%20I%3%A4n%20kommun/JO0104B2.px/?rx-id=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625 [hämtad 2022-01-28]

Jordbruksverket (2021b) *Betesarealens användning efter kommun och gröda, År 2003-2021*

https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/Jordbruksverkets%20statistikdatabas_Arealer_1%20Riket%20I%3%A4n%20kommun/JO0104B7.px/?rx-id=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625 [hämtad 2022-01-28]

Kalmar läns luftvårdsförbund (2018) *Kontrollstrategi avseende luftkvalitet för Kalmar län.*

<https://www.smalandsluft.se/Filer/LVF%20Kalmars%20dokument/Urban%20Kalmar/U6040%20Kontrollstrategi%20Kalmar%20lan.pdf>

Kalmar länstrafik (2022a) *Regional transportplan 2022-2023*

https://regionkalmar.se/Documents/Samarbetsportalen/Regional%20utveckling/Samh%C3%A4llsplanering%20och%20infrastruktur/Regional%20transportplan/Remissversion%20Regional%20Transportplan%202022-2033_2.pdf [hämtad 2022-02-21]

Kalmar länstrafik (2022b) *Regional kollektivtrafikmyndighet*

<https://www.kalmarlanstrafik.se/regional-kollektivtrafikmyndighet/> [hämtad 2022-02-22]

Kalmar länstrafik (2022c) *Hitta din tidtabell*

<https://www.kalmarlanstrafik.se/tidtabeller/hitta-din-tidtabell/> [hämtad 2022-01-12]

Klotz, E. (2012). *Kunskapsöversikt. Stångåns avrinningsområde – delrapport inom kulturmiljö och vattenförvaltning - planeringsunderlag för Södra Östersjöns vattendistrikt*. Länsstyrelsen Östergötlands län. [Stångåns avrinningsområde - Vattenmyndigheterna \(yumpu.com\)](https://www.stangans.se/avrinningsomrade-vattenmyndigheterna) [hämtad 2022-02-22]

Kolada (2021). Fri sökning. <https://www.kolada.se/verktyg/fri-sokning/> [hämtad 2021-12-30]

KTH (2022a). *Social hållbarhet*.
<https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/social-hallbarhet-1.373774> [hämtad 2022-08-10]

KTH (2022b). *Ekonomisk hållbarhet*
<https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/ekonomisk-hallbarhet-1.431976> [hämtad 2022-08-11]

Kungliga lantbruksstyrelsen (1971) *Översiktlig gradering av åkermarken i Sverige*

Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (2017) *Attraktiva livsmiljöer och flöden – åtta teman för planering av framtidens goda stad, IVA-projektet Framtidens goda stad*.
<https://www.iva.se/globalassets/rapporter/framtidens-goda-stad/201705-iva-framtidensgodastad-delrapport-floden-n.pdf>

Lag om allmänna vattentjänster, LAV (2006:412)
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2006412-om-allmanna-vattentjanster_sfs-2006-412

Linköpings universitet (2022) *Socioteknisk ekologi: Energisystem i urbana områden med hög hållbarhetsprofil*.
<https://liu.se/forskning/forskarskola-energisystem/socioteknisk-ekologi>

Länsstyrelsen Jönköpings län (2016) *Bevarandeplan för Natura 2000-område Silverån*.
<https://nvpub.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/254170>

Länsstyrelsen Kalmar län (1995) *Odlingslandskapet i Kalmar län – Bevarandeprogram*

Länsstyrelsen Kalmar län (2001a) REGISTERBLAD - *Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län*.
<https://ext-dokument.lansstyrelsen.se/Kalmar/Riksintressen/Naturvard/NRO08008.pdf>

Länsstyrelsen Kalmar län (2001b) REGISTERBLAD - *Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län*.
<https://ext-dokument.lansstyrelsen.se/Kalmar/Riksintressen/Naturvard/NRO08090.pdf>

Länsstyrelsen Kalmar län (2001c) REGISTERBLAD - *Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län*.
<https://nvpub.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/202820>

Länsstyrelsen Kalmar län (2001d) REGISTERBLAD - *Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län*.
<https://ext-dokument.lansstyrelsen.se/Kalmar/Riksintressen/Naturvard/NRO08012.pdf>

Länsstyrelsen Kalmar län (2001e) REGISTERBLAD - *Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län*.
<https://ext-dokument.lansstyrelsen.se/Kalmar/Riksintressen/Naturvard/NRO08089.pdf>

Länsstyrelsen Kalmar län (2005) *Bevarandeplan för Natura 2000-området Emåns vattensystem i Kalmar län.*

<https://nvpub.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/270398>

Länstyrelsen Kalmar län (2013) *Regional vattenförsörjningsplan Kalmar län.*

Länsstyrelsen Kalmar län (2014) *Beslut om utvidgat strandskydd i Vimmerby kommun.*

Länsstyrelsen Kalmar län (2016a) *Bevarandeplan för Natura 2000-området Djursdalabygden SE0330242.*

<https://nvpub.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/254449>

Länsstyrelsen Kalmar län (2016b) *Bevarandeplan för Natura 2000-området Norra Kvill SE0330050.*

<https://nvpub.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/270358>

Länsstyrelsen Kalmar län (2016c) *Bevarandeplan för Natura 2000-området Örsåsa SE0330246.*

<https://nvpub.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/270416>

Länsstyrelsen Kalmar län (2016d) *Bevarandeplan för Natura 2000-området Gnöst SE0330243.*

<https://nvpub.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/254450>

Länsstyrelsen Kalmar län (2016e) *Bevarandeplan för Natura 2000-området Grönsved SE0330244.*

<https://nvpub.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/254451>

Länsstyrelsen Kalmar län (2016f) *Bevarandeplan för Natura 2000-området Väggeberg SE0330245.*

<https://nvpub.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/270415>

Länsstyrelsen Kalmar län (2016g) *Underlag till riksintressen för kulturmiljövården - Vimmerby kommun.*

<https://ext-dokument.lansstyrelsen.se/Kalmar/Riksintressen/Kulturmiljo/RIK%20Vimmerby.pdf>

Länsstyrelsen Kalmar län (2021a) *Nationalparker.*

<https://www.lansstyrelsen.se/kalmar/besoksmal/nationalparker.html>

Länsstyrelsen Kalmar län (2021b) *Kvill*

[Norra kvill | Länsstyrelsen Kalmar \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/kalmar/besoksmal/naturreservat/kvill.html) [hämtad 2022-04-19]

Länstyrelsen Kalmar län (2022) *Norra kvill*

<https://www.lansstyrelsen.se/kalmar/besoksmal/naturreservat/kvill.html>

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2020) *Översvämningskartering utmed Stångån*

<https://www.msb.se/siteassets/dokument/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/naturolyckor-och-klimat/oversvamnning/oversvamningskartering-vattendrag/stangan-2020.pdf>

[hämtad 2022-09-19]

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2022) *Farligt gods.*

<https://www.msb.se/farligtgods>

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2023) *Värmekartering.*

<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/naturolyckor-och-klimat/varmebolja/>

Naturvårdsverket (2012) *Biotopskyddsområden, vägledning om tillämpning 7 kapitlet 11 § miljöbalken*. [978-91-620-0176-6.pdf](https://www.naturvardsverket.se/978-91-620-0176-6.pdf)

Naturvårdsverket (2021a) *Nationalparker*.

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/skyddad-natur/olika-former-av-naturskydd/nationalparker/>

Naturvårdsverket (2021b) *Naturreservat*.

[Naturreservat \(naturvardsverket.se\)](https://www.naturvardsverket.se/naturreservat/)

Naturvårdsverket (2021c) *Arbetet med artskydd*.

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/arter-och-artskydd/arbetet-med-artskydd/>

Naturvårdsverket (2022) *Strandskydd*

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/skyddad-natur/strandskydd/> [hämtad 2022-05-24]

Nordiska ministerrådet (1984) *Naturgeografisk regionindelning av Norden*. Helsingfors: Nordiska ministerrådet.

[Naturgeografisk regionindelning av Norden - Google Böcker](https://www.google.se/books/edition/Naturgeografisk-regionindelning-av-Norden/9789162001766) [hämtad 2022-02-22]

Plan- och Bygglagen (2010:900)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan-och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

Regeringens skrivelse 2012/13:51. *Mål för friluftslivspolitik*.

<https://www.regeringen.se/49bba5/contentassets/66ec772d0bd14d08b78289390f6b1275/mal-for-friluftslivspolitik-skr-20121351> [hämtad 2022-09-19]

Regionförbundet i Kalmar län (2018a) *Bredbandsstrategi för Kalmar län 2018-2025*.

<https://regionkalmar.se/globalassets/dokument/politik-och-paverkan/demokrati-och-insyn/kallelser-och-handlingar-2018/regionstyrelse/2018-12-05/handlingar/arende-36-handlingsplan-bredbandsstrategi.pdf> [hämtad 2022-08-23]

Regionförbundet i Kalmar län (2018b) *Regional transportplan för Kalmar län 2018-2029*. Regional transportplan Kalmar län 2018-2029.pdf (regionkalmar.se)

Region Kalmar län (2017) *Kollektivtrafikstrategi 2050*.

Region Kalmar län (2019) *Handlingsprogram för en fossilbränslefri region*.

<https://regionkalmar.se/samarbetsportalen/regional-utveckling/miljo/en-fossilbranslefri-region/>

Region Kalmar län (2021a) *Fakta om Kalmar län, Pendling*.

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoibGM5YUwYjYtOWM1OC00MWEzLTgyZTgtNDVmNjhkYTMyMTY1IiwidCI6ImU2YTUyMDM1LWVlMmMtNDI2YS1iODJhLTMyMWlyNzQ3NzVhYSIsImMiOiJh9> [hämtad 2021-12-30]

Region Kalmar län (2021b) *Trafikförsörjningsprogram för Kalmar län 2021-2029*

https://www.kalmarlanstrafik.se/globalassets/regional-kollektivtrafikmyndighet/trafikforsorjningsprogram_2021-2029.pdf

Region Kalmar län (2021c) *Regional transportplan för Kalmar län*
Remissversion Regional Transportplan 2022-2033_2.pdf (regionkalmar.se)

Region Kalmar län (2021d) *Besöksnäringstrategi 2030*
<https://kalmar.se/download/18.39f354be17dda3d09f0969/1641394403293/16-yttrande-remiss-besoksnaringsstrategi-2030-kalmar-lan.PDF>

Region Kalmar län (2022) *Besöksnäringstrategi 2022-2030* Besöksnäringstrategi 2022-2030 - Region Kalmar län [hämtad 2022-04-19]

Regionsamverkan Sydsverige (2022) *Om regionsamverkan Sydsverige*
[Om Regionsamverkan Sydsverige – Regionsamverkan Sydsverige](#) [hämtad 2022-04-19]

Riksantikvarieämbetet (2008). *Förslag till genomförande av den europeiska landskapskonventionen i Sverige – Slutredovisning av regeringsuppdrag*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet. Nr 103-03188-2006.
[Landskapskonventionen i Sverige](#) (raa.se) [hämtad 2022-02-21]

Riksantikvarieämbetet (2009) *Fornminnen i Kalmar län 2009*.

Riksantikvarieämbetet (2016) *Underlag till riksintresse för kulturmiljövården, Vimmerby kommun*.

Riksantikvarieämbetet (2017) *Allt finns i landskapet*.
[Allt finns i landskapet | Riksantikvarieämbetet](#) (raa.se) [hämtad 2022-02-21]

Sjödahl, M.(red.) (2008). *Kartering av jordbruksmark med höga naturvärden (HNV) i Sverige*. (RA08:9). Jönköping: Jordbruksverket.
<https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/kartering-av-jordbruksmark-med-hoga-naturvar-den-hnv-i-sverige.html> [2022-03-07]

Småföretagarnas Riksförbund (2022). *Stor skillnad i förutsättningar för landets småföretagare*.
<https://smaforetagarna.se/press/stor-skillnad-i-forutsattningar-for-landets-smaforetagare> [hämtad 2022-10-08]

Stadsmuseet Näktergalen (1994) *Kulturmiljöer i Vimmerby*.

Stadsmuseet Näktergalen (2004) *Utställningskatalog – Handels- och hantverksstaden*.

Stadsmuseet Näktergalen (2005) *Årsskrift*.

Statistiska Centralbyrån, SCB (2015a). *Kommuner i siffror* (Vimmerby).
[Kommuner i siffror](#) (scb.se) [hämtad 2022-02-22]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2015b), *Jordbruksmark och skogsmark efter region och markanvändningsklass. År 1951 – 2015*,
https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_MI_MI0803_MI0803A/MarkanvJ-bSk/table/tableViewLayout1/ [hämtad 2022-01-28]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2020a) *Antal förvärvsarbete och förvärvsintensitet per kommun, 2020*
Antal förvärvsarbete och förvärvsintensitet per kommun, 2020 (scb.se) Förvärvsarbete pendlare 16-74 år efter region, kön, tabellinnehåll och år. PxWeb (scb.se) [hämtad 2022-03-10]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2020b) *Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun, 2020*

Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun, 2020 (scb.se) [hämtad 2022-03-10]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2020c) *Antal pendlare per län och kommun, 2020*

Antal pendlare per län och kommun, 2020 (scb.se) [hämtad 2022-03-10]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2020d) *Förvärvsarbetande pendlare 16–74 år efter region, kön, tabellinnehåll och år*

Förvärvsarbetande pendlare 16-74 år efter region, kön, tabellinnehåll och år. PxWeb (scb.se) [hämtad 2022-01-31]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2021a) *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2021 och befolkningsförändringar 2021*

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar--hellersstatistik/folkmangd-i-riket-lan-och-kommuner-31-december-2021-och-befolkningsforandringar-2021/> [hämtad 2021-12-28]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2021b), *Folkmängden i Sveriges kommuner 1950-2020- enligt indelning 1 januari 2021.*

<https://scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/>[hämtad 2021-12-28]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2021c), *Kommunfakta 2019.*

https://www.h5.scb.se/kommunfakta/k_frame.htm [hämtad 2021-12-30]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2022a) *Antal lägenheter efter region, hustyp och år. 2013-2020.*

<https://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/122692> [hämtad 2022-03-03]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2022b) *Företagsregistret*

[Index - beräkning \(scb.se\)](https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/foretagsregistret/index-berakning) [hämtad 2022-03-10]

Statistiska Centralbyrån, SCB (2022c) *Befolkning i kollektivtrafiknära läge.*

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_MI_MI1303/BefKollnaraN/table/tableViewLayout1/ [hämtad 2022-01-12]

Strålsäkerhetsmyndigheten (2017) *Referensvärden.*

<https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/omraden/magnetfalt-och-tradlos-teknik/referensvarden/>

Svenskt Näringsliv (2022) *Ranking 2021*

[Foretagsklimat.se](https://foretagsklimat.se) [hämtad 2022-02-28]

Sveriges geologiska undersökning, SGU (2022a). *Om geologi.*

<https://www.sgu.se/geologisk/om-geologi/>

Sveriges geologiska undersökning, SGU (2022b). *Högsta Kustlinjen.*

[Högsta kustlinjen \(sgu.se\)](https://www.sgu.se/hogsta-kustlinjen/) [hämtad 2022-02-22]

Sveriges kommuner och Landsting (2019) *Förebygga suicid i fysisk miljö – Ett inspirationsmaterial för kommunernas arbete.*

Sveriges kommuner och regioner (2022) *Öppna jämförelser inom detaljplaneområdet 2022.*
<https://skr.se/skr/tjanster/statistik/oppnajokforelser/planlaggningochtidatgang.11728.html>

Sveriges lantbruksuniversitet (2021) *Allt du behöver veta om rödlistning.*
<https://www.artdatabanken.se/var-verksamhet/rodlistning/>

Sveriges metrologiska och hydrologiska institut (2021) *Klimatet förändras.*
<https://www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/klimatet-forandras>

Sweco (2022), *Sveriges nya geografi Pandemins flyttmönster,*
https://www.sweco.se/wp-content/uploads/sites/3/2021/03/SNG_2021_final.pdf [hämtad 2022-03-03]

Sweco (2023a) *Klimatriskbedömning Vimmerby kommun.*

Sweco (2023b) *Översiktlig skyfallsanalys över Vimmerby tätort.*

SFS 1998:808 *Miljöbalken. Miljöbalk (1998:808) Svensk författningssamling 1998:1998:808 t.o.m. SFS 2021:1018 - Riksdagen*

Tjustbygdens järnvägsförening (2022) *Upptäck Smalspårsjärnvägen!*
https://smalsparet.se/images/2022/Tidtabell_T22_rlsbuss_hgtrafikdocx.pdf [hämtad 2022-01-12]

Trafikverket (2020) *Kartläggning och åtgärdsprogram för buller enligt EU-direktiv.*
<https://bransch.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/miljo--for-dig-i-branschen/buller-och-vibrationer--for-dig-i-branschen/kartlaggning-och-atgardsprogram-for-bullerenligt-eu-direktiv/>

Trafikverket (2021) *Riksintressekartor.*
<https://riksintressenkartor.trafikverket.se/>

Trafikverket (2022) *NVDB på webb.*
<https://nvdb2012.trafikverket.se/>

Vatteninformationssystem Sverige (2022) *Vattenkartan.*
<https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=1589fd5a099a4e309035beb900d12399>

Vattenmyndigheterna (2022a) *Miljökvalitetsnormer för vatten.*
<https://www.vattenmyndigheterna.se/vattenforvaltning/miljokvalitetsnormer-for-vatten.html>

Vattenmyndigheterna (2022b) *Tillståndet i vattnet.*
<https://www.vattenmyndigheterna.se/vattenforvaltning/tillstandet-i-vattnet.html>

Visit Småland (2022) *Upplev Småland Upplev Småland | Visit Småland* (visitsmaland.se) [hämtad 2022-01-31]

VEMAB (2022a) *Vatten-och avlopp.*
<https://www.vemab.se/tjanster/vatten-o-avlopp>

VEMAB (2022b) *El*.

<https://www.vemab.se/tjanster/el/>

VEMAB (2022c) *Värme*.

<https://www.vemab.se/tjanster/varme/miljo>

Vimmerby kommun (2007) *Översiktsplan*

Vimmerby kommun (2014) *Avfallsplan för Vimmerby kommun 2015-2025*.

Vimmerby kommun (2015) *Vimmerby stad, fördjupning av Vimmerby kommuns översiktsplan*

Vimmerby kommun (2017a) *Social lokal utvecklingsstrategi med sikte på en hållbar framtid och stärkt lokal attraktionskraft*

Vimmerby kommun (2017b) *Riktlinjer för bostadsförsörjning*. Antagen av KF 2017-05-19 §100

Vimmerby kommun (2019) *Vimmerby välkomnar din verksamhet*

Vimmerby kommun (2020a) *Vattenförsörjningsplan – Handlingsplan*.

Vimmerby kommun (2020b) *Dagvattenstrategi*.

Vimmerby kommun (2020c) *VA-plan för Vimmerby kommun Del 3 Planering för vatten, avlopp och dagvatten*.

Vimmerby kommun (2020d) *Miljö- och byggnadsförvaltningens prioritering av utredningsområden för allmänt VA*.

Vimmerby kommun (2021a) *Handlingsprogram Räddningstjänsten Vimmerby*.

Vimmerby kommun (2021b) *Handelsstrategi för Vimmerby kommun*.

Vimmerby kommun (2022a) *Gästgivarehagen*

Gästgivarehagen - Vimmerby kommun [hämtad 2022-05-31]

Vimmerby kommun (2022b) *Vimmerby kommuns historia*

Vimmerby kommuns historia - Vimmerby kommun [hämtad 2022-05-31]

Vimmerby kommun (2022c) *Lediga lokaler, fastigheter och mark*

Lediga lokaler, fastigheter och mark - Vimmerby kommun [hämtad 2022-03-16]

Vimmerby kommun (2022d) *Fakta om Näringslivet*

<https://www.vimmerby.se/naringslivocharbete/foretagstodochraddgivning/faktaomnaringslivet.4.584708bd15fa4b9c5e52aa44.html> [hämtad 2022-02-28]

Vimmerby kommun (2022e) *Miljö- och byggnadsförvaltningen*

Miljö- och byggnadsförvaltningen - Vimmerby kommun [hämtad 2022-04-19]

Vimmerby kommun (2022f) *Kommunalförbundet ITSAM*

Kommunalförbundet ITSAM - Vimmerby kommun [hämtad 2022-04-19]

Vimmerby kommun (2022g) *Campus i Småland*
Campus i Småland - Vimmerby kommun [hämtad 2022-04-19]

Vimmerby kommun (2022h) *Buller*.
<https://www.vimmerby.se/byggaboomiljo/bullerochluftkvalitet/buller.4.3007f0e915c15cbce-f5a08bd.html>

Vimmerby kommun (2022i) *Strandskydd*
<https://www.vimmerby.se/byggaboomiljo/bygganyttandraellerriva/strandskydd.4.d36d9b-115c7e11d42fd4.html> [hämtad 2022-09-19]

Vimmerby turistbyrå (2022a) *Smalspåret Hultsfred-Västervik*
<https://www.vimmerby.com/se-gora/smalsparet-hultsfred-vastervik/> [hämtad 2022-01-12]

Vimmerby turistbyrå (2022b) *Cykla i Vimmerby*.
<https://www.vimmerby.com/artikel/natur/cykla-i-vimmerby/>

